

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH BÖLÜMÜ

Temettuat Defterlerine Göre
19. YÜZYIL'DA SONİSA KAZASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
Muhammed Emin ZÜMBÜL
22810501917

DANIŞMAN
Prof. Dr. İsmail KIVRIM

KONYA 2024

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH BÖLÜMÜ

Temettuat Defterlerine Göre
19. YÜZYIL'DA SONİSA KAZASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
Muhammed Emin ZÜMBÜL
22810501917

DANIŞMAN
Prof. Dr. İsmail KIVRIM

KONYA 2024

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ KONYA SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
--	---	---

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	Muhammed Emin ZÜMBÜL		
	Numarası	22810501917		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	TARİH / Yeniçağ Tarihi		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
Tezin Adı	Temettuat Defterlerine Göre 19. Yüzyılda Sonisa Kazası			

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Adı Soyadı
Muhammed Emin ZÜMBÜL

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	V
ÖZET	VI
ABSTRACT.....	VII
TABLolar	VIII
KISALTMALAR	XIII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

OSMANLI DEVLETİNDE TEMETTUAT DEFTERLERİ VE SONİSA KAZASI

1. TEMETTUAT DEFTERLERİ.....	3
1.1. Temettuat Defterlerinin Yazımı	4
1.2. Sosyal ve Ekonomik Tarih Açısından Temettuat Defterleri.....	6
2. SONİSA KAZASININ TARİHÇESİ	8
2.1. Sonisa Kazasının Bulunduğu Coğrafya ve Özellikleri	10
2.2. Sonisa Kazası Temettuat Defterleri	13

İKİNCİ BÖLÜM

TEMETTUAT DEFTERLERİNE GÖRE

19.YÜZYILDA SONİSA KAZASININ İDARİ VE NÜFUS YAPISI

1. İDARİ YAPILANMA VE SONİSA	16
2. SONİSA KAZASINDA NÜFUS VE DEMOGRAFİ.....	18
2.1. Sonisa Kazasında İsim Unvan ve Lakaplar	24
2.3. Sonisa Kazasında Vergi Kaydı Bulunan Kadınlar.....	53

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TEMETTUAT DEFTERLERİNE GÖRE

19.YÜZYILDA SONİSA KAZASI'NIN EKONOMİK YAPISI

1. SONİSA KAZASINDA MEZRU-GAYRI MEZRU ARAZİLER	57
2. SONİSA KAZASINDA ZİRAİ ÜRETİM	60
3. SONİSA KAZASINDA HAYVANCILIK	74
3.1. Büyükbaş Hayvancılık	96
3.2. Küçükbaş Hayvancılık	97
4. İPEK ÜRETİMİ.....	98
5. SONİSA KAZASINDA ASİYAB / DEĞİRMEN	99
6. BAĞCILIK	99
7. TEMETTUAT DEFTERLERİNE GÖRE SONİSA KAZASINDA VERGİLER:	100
8. DİĞER GELİRLER.....	102
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	104
KAYNAKÇA	106
EKLER	108

ÖNSÖZ

Tarihin tanımı geçmişte yaşanmış olayların ya da meydana gelen olguların gelecek nesillere aktarılmasıdır. Hikâyeci–nakilci yaklaşımın temel tarih tanımı bu olsa da kendisine akılcı yaklaşım diyebileceğimiz diğer bir tanım tarihin gelecekte karşılaştığımız olayların önceden haber vericisi olduğudur. Öyle ki geçmiş nesiller geçmişte kalmış ve işlemleridir. Önemli olan gelecek neslin geçmişten alacağı ders ve yapacaklarıdır. Bu bağlamda tarihin asıl görevi nesillerin ufku açmak olacaktır. Geçmiş geçmişte kalmamıştır. Mutlak bağlamda bizlere daima ders verecektir.

Tarih bir neden sonuç ilmidir. Meydana gelen her olayın sebepleri ve sonuçları vardır. Düşünmek ve analiz etmek tarihten aldığımız derslerle geleceğimizi şekillendirecek ve sağlam temeller ile inşa edecektir. Devletler ve milletlerin bu inşası onların adlarının ve kültürlerinin kalıcılığının teminatıdır. Türkler tarih boyunca birçok devlet kurmuş ve bu devletler iktisadi ve idari bakımdan ekseri birbirlerinin devamı ya da benzeri şekilde teşkilatlanmıştır. Osmanlı devletinin de bu çizgide teşkilatlandığını görmek mümkündür bununla beraber devletin asırlarca sağlam temellerde olması, Selçuklulardan aldığı Türk geleneği tımar, askeri yapısı, idari yapısı, kültürü, iskânı ve hoşgörüsü yalnızca bu sayılanlara bağlı kalmamak kaydıyla gücün ve istikrarın temeli olmuştur.

Bu çalışmamız Osmanlı devletinin ekonomik yapısında Temettuat defterleri üzerinedir. Bu defterler kendisinden önce tutulan tahrirlerin devamı niteliğinde olup onlardan daha teferruatlı ve geniş bilgiler ihtiva eder. Tanzimat ile (19. yüzyılda) başlayan yenileşme hareketleriyle, Temettuat ismiyle tutulmuş defterlerden Sonisa kazası ve buna bağlı köyleri inceledik. Bugün Tokat Erbaa, Amasya Taşova, sınırları içerisinde yer alan Sonisa kazası bugünkü adıyla (Uluköy) belgeleri Osmanlıca-Türkçe çevirisi tamamlanmış. Belgeler içerisinde kazanın ve ona bağlı köylerinin içerisinde yaşayan insanlar ve bunların ekonomik uğraşları; hayvancılık ve zirai işleri, nüfus bilgileri, kazanın idari yapısı coğrafi özellikleri gibi bilgiler tez çalışmamızda değineceğimiz temel bilgilerdir.

Çalışmanın her aşamasında desteğini esirgemeyen ve her zaman yanımda olan danışmanım Prof. Dr. İsmail KIVRIM hocama yürekten teşekkür ederim.

Muhammed Emin ZÜMBÜL

Konya 2024

ÖZET

Temettuat Defterlerine göre

19. YÜZYIL'DA SONİSA KAZASI

Muhammed Emin ZÜMBÜL

Necmettin Erbakan Üniversitesi Tarih Anabilim dalı, Yüksek lisans Tezi, Konya 2024

Danışman: Prof. Dr. İsmail KIVRIM

15. ve 16. yüzyılda Osmanlı imparatorluğunda Tahrir defterleri ekonomik-iktisadi ve sosyal konularda temel bilgi kaynaklarını oluşturur. Tahrir defteri tutma geleneği Osmanlıdan önce birçok millet ve devlette görülmüş, sistem ve düzeni 14. yy başlarında kuran Osmanlı Devleti de bu geleneği devam ettirmiştir. Bu defterlerde Osmanlı toprakları kaza, köy ve nahiye şeklinde incelenmiş, ekonomik sosyal başlıklar altında sıralanmıştır. Çalışmamız olan Temettuat defterleri ise Osmanlı devletinde yenileşme hareketleri sonucunda ortaya çıkmış, devlet içerisinde artık kısırlaşan vergi sistemine çözüm aramakla birlikte üretimi ve ekonomiyi detaylıca düzenleme amacı taşımıştır. 19. yüzyılda Tanzimat ile uygulanmaya başlanan bu yeni kayıt biçiminde kaza merkezlerinin nüfusu uğraşları ekonominin üretimin nitelikleri, aile ve soy bilgileri detaylıca yer almıştır. Bu bağlamda çalışmamızda seçtiğimiz yer Sonisa kazasıdır. Sonisa mevki olarak bugün Amasya-Tokat-Samsun üçgeninde bulunmakla beraber asıl konumu Tokat Erbaa ve Amasya Taşova sınırlarındadır. Bugünkü adı Uluköy dür. Çalışmamızın sonunda kısmi bir haritası da bulunmaktadır. Kaynak alınan belgeler ve bunların numaraları çalışmamızda belirtilmiştir.

Sonisa bölge olarak Kuzey Anadolu'ya yakın KAF üzerinde Yeşilırmak nehrinin kollarının oluşturduğu ve beslediği iki temel ovası vardır: Taşova ve Suluova Türkiye'nin 21 coğrafi alt bölgesinden Orta Karadeniz bölgesi içerisinde yer almasına rağmen Canik Dağlarının batısına düşer ki bu bölüm Karadeniz bölgesinin en alçak bölümüdür. İklim ve yer şekilleri olarak Karadeniz bölgesinin özellikleri görülmekle beraber karasallık etkilidir. Kaza geneli Müslüman yerleşkesi olsa da gayrimüslimlerin ikamet ettiği ya da iskân ettirildiği köyler de vardır. Bu bağlamda çalışmamız genelde Temettuat defterlerine göre Sonisa kazası, özelde nüfus ve ekonomisi üzerine olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sonisa, Erbaa, Taşova Temettuat, Tahrir, Nüfus, Ekonomi.

ABSTRACT

ACCORDING TO THE TEMMETTUAT REGISTERS, SONİSA DISTRICT IN THE 19TH CENTURY

Muhammed Emin ZÜMBÜL

Necmettin Erbakan University, Department of History Master Thesis,
Konya 2024

Supervisor: Prof. Dr. İsmail KIVRIM

In the Ottoman Empire during the 15th and 16th centuries, the Tahrir registers, which is the empire's source of revenue through periodic registers, constituted fundamental sources of information on economic, fiscal, and social matters. The tradition of maintaining Tahrir registers had been observed in many nations and states prior to the Ottoman Empire, but the Ottoman state systematically adopted this tradition in the early 14th century. Within these registers, Ottoman territories were scrutinized in terms of districts, villages, and sub-districts, and information was collected under economic and social headings. The "Temettuat" registers, which we address in our study, emerged as a result of reform movements within the Ottoman state. These registers contain detailed information aimed at coping with the dysfunctional tax system and better organizing production and the economy of the district. With the Tanzimat period beginning in the 19th century, a new registration format was introduced. In this registration format populations, occupations, production qualities of the economy, and detailed family and lineage information of the centers are recorded in detail. In this context, the location we have chosen for our study is the district of Sonisa. Although Sonisa is located within the triangle of Amasya-Tokat-Samsun today, its actual location is within the boundaries of Erbaa in Tokat and Taşova in Amasya. It is now known as Uluköy. At the end of our study, there is also a partial map of the district available. The used sources and their numbers are indicated in our study.

Sonisa is located on the North Anatolian Fault, close to northern Anatolia. It has two basic plains formed and fed by the branches of the Yeşilirmak River. These are Taşova and Suluova. Although it is located in the central Black Sea region, one of the 21 geographical sub-regions of Türkiye, it remains in the west of the Canik Mountains. This west part is the lowest part of the Black Sea region. The characteristics of the Black Sea region in terms of climate and landforms are seen in this area. At the same time, the continentality is also effective in this area. Although the majority of the township is a Muslim settlement, there are also villages where non Muslims populate or are settled. According to the Temettuat Registers, this study is about the township of Sonisa in general, and specifically its population and economy.

Keyword: Sonisa, Erbaa, Taşova, Temettuat, Tahrir, Population, Economy

TABLO

Tablo: 1 Çevrilen defterlere göre Sonisa ve köylerinde hane sayıları.

Tablo: 2 Sonisa kazasında hane sayıları ve tahmini nüfusu.

Tablo: 3 Sonisa kazasının ve Karyelerinin hane sayılarına göre taksimatı.

Tablo: 4 Sarnıç karyesinde hane sakinleri.

Tablo: 5 Beyalan Oymağı karyesinde hane sakinleri.

Tablo: 6 Alan Oymağı karyesinde hane sakinleri.

Tablo: 7 Mercimek yerleşkesinde hane sakinleri.

Tablo: 8 Kırkharman yerleşkesinde hane sakinleri.

Tablo: 9 Seyidli karyesinde hane sakinleri.

Tablo: 10 Tavşanlı yerleşkesinde hane sakinleri.

Tablo: 11 Tolalan yerleşkesinde hane sakinleri.

Tablo: 12 Çalkadırbükü yerleşkesinde hane sakinleri.

Tablo: 13 Tombakbükü yerleşkesinde hane sakinleri.

Tablo: 14 Mülkbükü yerleşkesinde hane sakinleri.

Tablo: 15 Yemişbükü yerleşkesinde hane sakinleri.

Tablo: 16 Haddadi karyesinde hane sakinleri.

Tablo: 17 Zuday karyesinde hane sakinleri.

Tablo: 18 Şeyhlü karyesinde hane sakinleri.

Tablo: 19 Balaklı karyesinde hane sakinleri.

Tablo: 20 Tekelöze karyesinde hane sakinleri.

Tablo: 21 Halamaz karyesinde hane sakinleri.

Tablo: 22 Durucasu karyesinde hane sakinleri.

Tablo: 23 Borabay karyesinde hane sakinleri.

Tablo: 24 Andıran karyesinde hane sakinleri.

Tablo: 25 Karlık karyesinde hane sakinleri.

- Tablo: 26 Karsavıl karyesinde hane sakinleri.
- Tablo: 27 Dereköy karyesinde hane sakinleri.
- Tablo: 28 Destek karyesinde hane sakinleri.
- Tablo: 29 Kozluca karyesinde hane sakinleri.
- Tablo: 30 Sonisa kazasında hane sakinleri.
- Tablo: 31 Sonisa kazasında vergi kaydı bulunan kadınlar.
- Tablo: 32 Sonisa kazasında unvan ve lakaplar.
- Tablo 33. Sonisa kazasında Mezru arazi miktarını ve gelirleri.
- Tablo 34. Sonisa Kazası ve köylerinde Gayrimezru araziler.
- Tablo 35. Nefs-i Sonisa Karyesinde ziraata dair veriler.
- Tablo 36. Kozluca'daki ziraat verileri.
- Tablo 37. Destek köyü ekili ürünler ve gelirleri.
- Tablo 38. Karabük köyü zirai verileri.
- Tablo 39. Dereköy'e ait zirai verileri.
- Tablo 40. Karsavıl'a ait ziraat verileri.
- Tablo 41. Karlık köyü ziraat verileri.
- Tablo 42. Andıran köyüne dair ziraat veriler.
- Tablo 43. Borabay köyü ziraat verileri.
- Tablo 44. Durucasu köyü zirai verileri.
- Tablo 45. Halamaz köyü zirai değerleri.
- Tablo 46. Tekelöze köyü ziraat verileri.
- Tablo 47. Balaklı köyü ziraat verileri.
- Tablo 48. Şeyhlü köyünde zirai verileri.
- Tablo 49. Zuday köyü zirai verileri.
- Tablo 50. Haddadi köyü zirai verileri.
- Tablo 51. Yemişbükü'nde zirai veriler.

- Tablo 52. Mülkbükü'nde ziraat veriler.
- Tablo 53. Tolalan yerleşkesinde ziraat verileri.
- Tablo 54. Tavşanlı'da zirai veriler.
- Tablo 55. Seyidli köyünde zirai veriler.
- Tablo 56. Kırkharman 'da zirai veriler.
- Tablo 57. Mercimek yerleşkesinde zirai veriler.
- Tablo 58. Alan Oymağı'na dair zirai veriler.
- Tablo 59. Beyalan Oymağı'nda zirai veriler.
- Tablo 60. Sarnıç köyünde zirai veriler.
- Tablo 61. Sonisa merkez kazasında hayvancılık verileri.
- Tablo 62. Kozluca köyünde hayvan sayı ve kıymetleri.
- Tablo 63. Destek köyünde hayvancılık verileri.
- Tablo 64. Karabük yerleşkesi hayvan kıymet ve değerleri.
- Tablo 65. Dereköy hayvan sayı ve kıymetleri.
- Tablo 66. Karsavıl'a ait hayvan sayı ve kıymetleri.
- Tablo 67. Karlık köyü hayvancılık verileri.
- Tablo 68. Andıran köyü hayvancılık verileri.
- Tablo 69. Boraboy köyünde hayvancılık verileri.
- Tablo 70. Durucasu köyü hayvancılık verileri.
- Tablo 71. Halamaz köyü hayvancılık verileri.
- Tablo 72. Tekelöze köyü hayvancılık verileri.
- Tablo 73. Balaklı köyü hayvancılık verileri.
- Tablo 74. Şeyhlü köyünde hayvancılık verileri.
- Tablo 75. Zuday köyü hayvancılık verileri.
- Tablo 76. Haddadi köyü hayvancılık verileri.
- Tablo 77. Yemişbükü yerleşkesi hayvancılık verileri.

- Tablo 78. Mülkbükü yerleşkesinde hayvancılık verileri.
- Tablo 79. Tombakbükü yerleşkesi hayvancılık verileri.
- Tablo 80. Çalkadırbükü'nde hayvancılık verileri.
- Tablo 81. Tolalan yerleşkesinde hayvancılık verileri.
- Tablo 82. Tavşanlı yerleşkesinde hayvancılık verileri.
- Tablo 83. Seyidli köyünde hayvancılık verileri.
- Tablo 84. Kırkharman 'da hayvancılık verileri.
- Tablo 85. Mercimek yerleşkesinde hayvancılık verileri.
- Tablo 86. Alan Oymağı'nda hayvancılık verileri.
- Tablo 87. Beyalan Oymağı'nda hayvancılık verileri.
- Tablo 88. Sarnıç köyünde hayvancılık verileri.
- Tablo 89. Sonisa kazasında İpek üretim verileri.
- Tablo 90. Sonisa kazasında Asiyab (değirmen) verileri.
- Tablo 91. Sonisa kazasında bağcılık verileri.
- Tablo 92. Sonisa kazasında ve karyelerinde vergi çeşitleri ve miktarları.
- Tablo 93. Sonisa kazasında ve karyelerinde diğer gelirler.

GRAFİKLER

Grafik 1. Sonisa ve köylerindeki hanelerin sayıları.

Grafik 2. Sonisa Kazası'nın nüfus yapısı.

Grafik 3. Sonisa ve köylerinde Mezru-Gayrimezru arazi değerleri.

Grafik 4. Sonisa Kazasında mezru arazinin dağılışı.

Grafik 5. Tahıllara dair Ekimi Kile biçiminde yüzde ifadesi ile gösterimi.

Grafik 6. Dönüm biçiminde Ekili-Dikili arazileri dönüm-yüzde gösterimi.

Grafik 7. Büyükbaş hayvanların sayısal ve yüzde ifadeleri.

Grafik 8. Sonisa kazasında Küçükbaş hayvanları ifade eden sayı ve yüzde değerleri.

Grafik 9. Kaza-i Sonisa da vergi dağılımı.

KISALTMALAR

- age. : Adı geçen eser
- agm. : Adı geçen makale
- bk. : Bakınız
- c. : Cild
- d. : Defter
- DİA. : Diyanet İslam Ansiklopedisi
- H. : Hicri
- M. : Miladi
- ML. : Maliye
- nr. : Numara
- S. : Sayı
- s. : Sayfa
- SAÜ : Sakarya Üniversitesi
- SÜ. : Selçuk Üniversitesi
- SDÜ : Süleyman Demirel Üniversitesi
- TMT. : Temettuat
- VRD. : Varidat
- y. : Yayın
- yy. : Yüzyıl

GİRİŞ

Osmanlı devleti Anadolu'da konargöçer yapısını terk ettikten sonra yerleşme, yurt edinme ve siyasi birliği elde etme amaçlarıyla yayılmaya başlamıştı. 15. yy ise bu amacın gözle görülür sonuçlarının alındığı yüzyıldır. Bu dönemde kaynaklarda Anadolu Rum diyarı olarak geçerken Amasya-Tokat-Sivas yöresi ise Rumiyyet-i Suğra (küçük) olarak isimlendirilmiştir¹. Bölge Anadolu'nun birçok yeri gibi 1413 yılında Yıldırım Bayezid zamanında Osmanlı'ya katılmıştır ve Rum Eyaleti adını almıştır. 16. yy. da yapılan Tahrir defterlerinde Vilayet-i Rum-i Kadim olarak isimlendirilmiştir². Bundan sonra yeni fetihlerle Trabzon, Malatya, Kemah, Bayburt, Divriği ve Gerger sancakları eklenince yeni bir isimlendirme olarak Vilayet-i Rum-i Hadis ismi ortaya çıkmış ve Vilayet-i Rum-i Kadim ve Hadis şeklinde iki isimlendirme yapılmıştır.

Rum vilayeti toplamda on iki sancaktan oluşur: Amasya, Çorum, Tokat, Sonisa (Erbaa), Sivas, Niksar, Canik (Samsun), Trabzon, Kemah, Bayburt, Malatya, Gerger, Divriği, Karahisar-ı Hasandıraz (Şebinkarahisar)³. Bu vilayetlerden bazıları Osmanlı'da şehzade sancağı olarak da kullanıldığından özel şehirlerdir. Kaza statüsünde olan bu şehirlerde ise Osmanlı zaman zaman ekonomik-sosyal amaçlı tahrirlendirmeler yapmıştır. Bu şehirler içerisinde çalışmamız Nefs-i Sonisa üzerine olacaktır. Sonisa sınırları ise Amasya ve Tokat sınırları içerisinde yer almıştır. (Amasya Taşova-Tokat Erbaa) Nefs kelimesi ise kazanın ya da şehrin merkez olduğunu gösterir ve tahrirler bu şehirler (Nefs) merkeze alınarak yapılır⁴.

Tahrir işlemi Osmanlılara özgü değil dünya medeniyeti mirasıdır Osmanlı'dan önce bu defterlendirmeye biçimini kullanan millet ya da devletler Araplar, Mısırlılar, İlhanlılar, Farslar, İspanyollar, Hindistandır⁵. Çalışmamız ise 19.yy da Tanzimat ile gelen yeniliklerle beraber özünde tahrir işlemine çok benzeyen Temettuat defterleri üzerine olacaktır. Çalışmanın amacı bu yüzyılda değişen Osmanlı devleti sosyal ve ekonomik yapısında vergilendirme sistemini içeren Temettuat defterlerinin transkripsiyon edilmesiyle ortaya çıkan Sonisa kazasının nüfus – ekonomi ve sosyal özellikleriyle tanınmasıdır. Temettuat defteri çalışmalarına günümüzde fazlaca

---

¹ İsmail Kıvrım, *Taşova-Erbaa Yerleşme, Nüfus ve Ekonomi (15-16.Yüzyıllarda Sonisa Kazası)*, Ankara 2020, s. 31.

² Ali Açık, "Rum Vilayeti", *DİA*, c. 35, İstanbul 2008, s. 225.

³ Açık, "Rum Vilayeti", s. 226.

⁴ Mehmet Öz, "Tahrir", *DİA*, c. 39, İstanbul 2010, s. 427.

⁵ Kamile Gül Faydalı, "10594 Numaralı Temettuat Defterine göre Yalvaç Kazası'nın Sosyo Ekonomik Yapısı", Yüksek Lisans Tezi, Isparta 2008, s.14.

rastlanılmaktadır. Bu çalışmaların en önemli özelliği Osmanlı devletinin taşrada kurduğu yönetim şekli ile uyguladığı politikalar ile ve kurduğu ekonomik yapı ile vergilendirme sisteminin aydınlatılması olmaktadır. Defterler tutuldukları yöre hakkında nüfus yapısı, yörede yaşayan ailelerin kimliği-isimler/lakaplar, nüfusun mesleki uğraşı ve yapılanması, ekili dikili arazi, ziraat çeşitleri ve gelirleri hayvancılık ve hayvan çeşitleriyle bunların gelirleri, çeşitli meslek gurupları hakkında bilgiler ihtiva etmektedir.

Çalışmamızın kaynağı Başkanlık Osmanlı Arşivi Maliye Varidat Kalemi Temettuat Defterlerinden [ML. VRD. TMT. D.] 13441, 13408, 13422, 13423, 13427, 13429, 13435, 13436, 13437, 13438, 13440, 13445, 13448, 13411, 13412, 13431, 13449, 13452, 13453, 13456, 13457, 13461 numaralı Temettuat defterleridir. Bu defterlerin tam transkripsiyonu yapılmış veriler defter numaralarında belirtilen başta Sonisa kazası olmak üzere buna bağlı köyler, burada yaşayan nüfus, bunların üretim ve uğraşlarının belirlenmiş elde edilen verilerin hesaplanıp yorumlanmış ve tablolaştırılmıştır. Şehir veya köylerde yaşayan her bir hanenin mesleki uğraş ve kazanımlarına ulaşılmasına rağmen bunlar muhafaza edilmiş, tez çalışmasında hacmi arttıracak olması dolayısıyla ayrı ayrı isimlendirme ve belirtme yapılmamıştır, ancak bu verilere ilişkin değerler, yerleşim yeri adı altında toparlanmış ve değerlendirilmiştir.

Bu tez çalışması giriş ve üç ana bölümden oluşacaktır. Birinci bölümde Tanzimat ile gidilen yeni defterlendirme ve vergilendirme sistemi olan Temettuat defterlerinden bahsedilip Sonisa kazasının idari yapısı coğrafi özellikleri, konumu üzerinde durulacaktır. İkinci bölümde defterlerden elde edilen verilerle Sonisa Kazasının nüfus özellikleri ortaya konulacaktır. Üçüncü ve son bölümde yine defterlerden elde edilen verilerle kaza sakinlerinin ekonomik uğraşları vergi çeşitleri ve iktisadi yapısı tüm detaylarıyla incelenecektir.

Temettuat defterleri üzerine günümüzde yapılan çalışmalar oldukça fazladır. Biz de bu çalışmayı ortaya çıkarırken benzer tezler ve çalışmalardan oldukça yararlandım. Sonisa kazası ve köyleri üzerine yaptığımız çalışmanın hemen her kısmında Prof. Dr. İsmail Kıvrım Hoca'mın *Taşova-Erbaa Yerleşme, Nüfus ve Ekonomi (15-16.Yüzyıllar'da Sonisa Kazası)* eserinden oldukça faydalandım.

BİRİNCİ BÖLÜM

OSMANLI DEVLETİNDE TEMETTUAT DEFTERLERİ VE SONİSA KAZASI

1. Temettuat Defterleri

Osmanlı devletinde Taşra ekonomisinde ziraat ve tarımın özü bir çift öküzle hanenin işlediği topraktır. Üretim, ticaret ve vergiye dair işleyiş; 15 ve 16. yüzyıllarda Tahrir Defterleriyle kayıt altına alınırken; bu sistem 19. yüzyılda Temettuat defterleri ile güncellenmiştir. Tanzimat devrinden önce (mufassal, icmal, tahrir vs.) birçok isimlendirme ile anılan vergilendirme ve defterlendirme sistemi ilk tarihi 1840 olmakla birlikte Tanzimat'ın ilanıyla yeni bir isim ve muhteva halini almıştır. Bu bağlamda bilinen Tahrir defterlerinin yerini Temettuat defterleri alacaktır. Temettuatlar Tahrir defterlerine göre daha geniş bilgiler ihtiva ederler. Ancak özellik olarak Tahrirler ile aynıdırlar. Hem Tahrir defterleri hem Temettü defterleri bunlar birer nüfus defteri değildir Osmanlı'da nüfus defterleri ayrıca tutulmuştur. Temettü Defterleri, sosyal ve ekonomik hayatta insanların uğraşları ile ilgilendiğinden devletin nüfus yapısı hakkında da bilgi içerir. Bu defterler günümüzde Başkanlık Osmanlı arşivinde bulunmaktadır.

Temettuat defterlerinin tutulmasında ya da bu vergilendirme sistemine geçilmesinde birçok etken vardır; verginin tabana yayılması, batı ülkeleriyle uyum, bozulan ekonomi ve hazine vs. ancak en önemli etken devletin maliye ve diğer alanlarda köklü reformlara girme isteğidir. Bu durumun sebebi de; uzun yıllar Osmanlı ekonomisinin temel taşı olan Tımar sisteminin bozulması, yeni ticaret yollarının ortaya çıkması, Coğrafi keşiflerin devlete uzun süreli ve olumsuz etkisi, uzun süren savaşlar tazminatlar ve devlete vergi veren önemli toprakların kaybedilmesi olmuştur.

Tanzimat fermanından sonra 1840 tarihinde çıkartılan bir talimatname ile her bölge ya da şehirde halkın isim ve şöhretleri ile emlak ve arazilerini, bulundukları hayvanları, (çeşitleri – miktarları) yapılan zirai – üretim, (çeşit ve gelirleri) tüccar ve esnaflar ile bunların gelirlerinin işlendiği defterlerin tutulması emredilmiştir⁶. Ayrıca bu defterlendirme işlemi için vergi muhassılları atanmış ve onlara yardımcı olmaları,

---

⁶ Mübühâh Kütükoğlu, *Osmanlı Sosyal ve İktisadi Tarihi Kaynaklarından Temettuat Defterleri*, Belleten, C. 59, s. 395.

işlerin eksiksiz yürütülmesi, sayımların doğru yapılması amacıyla kâtipler görevlendirilmiştir. Bu vergilendirme Tanzimat öncesinde alınan örfi vergilere karşılık olup *an cemaatin vergi* ya da *vergi-yi mahsusa* olarak adlandırılmıştır⁷.

Reaya, işlediği arazinin dönümü kadar ya da beslediği hayvanın çeşidi ve sayısının durumuna göre yılda bir defa bu vergiyi ödeyecektir. Muhassıl memurları da defterlere bu bilgilerle beraber halkı hane ifadesiyle aile reislerinin adları, lakapları, yaptığı işe göre aldığı unvanlarıyla kaydedecektir. Bu defterlerde reayanın fiziksel özelliklerine göre “orta boylu, kısa sakallı, şabb-ı emred” gibi tarifler vardır.

1988 de katalog haline getirilip araştırmacılara açılan Temettü defterleri serisi 9 katalog içerisinde 17.747 defteri ifade eder ve bu defterlerin büyük çoğunluğu 1845 tarihinde yapılan sayımlara aittir.⁸ Temettuat vergisi bu isimle Tanzimat sonrasına aittir ancak bu verginin halkın Pazar ve panayır gibi yerlerde ödediği ihtisap rüsumuna benzerliği dolayısıyla onu II Mahmut dönemindeki ihtisap rüsumuna dayandıranlar da olmuştur⁹.

Tanzimat’la Osmanlı ekonomisine gelen en büyük yenilik muhassıllık meclislerinin kurulması ve bu mecliste bizzat padişah tarafından görevlendirilen muhassıl memurlarının yeni ve tek vergi sistemi olan Temettü üzerinde çalışmalarınıdır. Bundan önce vergilendirmede gidilen Tekâlif-i örfiyye ve Tekâlif-i şeriyye vergilendirmesine son verilmiş ve tek vergi biçimine gidilmiştir. İlk etapta gayrimüslim muafiyeti görülse de daha sonraları vergilendirme tüm reaya tabanına yayılmıştır. Örneğin incelediğimiz Sonisa kazası Temettuat kayıtlarında bazen ismi geçen köylerin içerisinde gayrimüslim kayıtlara rastlanırken bazı köyler yalnızca gayrimüslim tebaadan oluşmaktaydı ve onlar da defter kayıtlarına alınmıştır.

1.1. Temettuat Defterlerinin Yazımı

Temettü kelimesi kar etmek, kar dağıtmak anlamında Arapça bir kelimedir¹⁰ ve günümüzde de kullanılmaktadır. Temettu vergisi Osmanlı devleti içerisinde Tanzimat’la beraber geçilen yeni vergilendirme sistemidir. Bu sistemde temel amaç devletin denk bütçeye ulaşması vergi toplama konusundaki aksaklıkların giderilmesi ve vergi

⁷ Kütükoğlu, *Temettuat Defterleri*, s. 395.

⁸ Kütükoğlu, *Temettuat Defterleri*, s. 396.

⁹ Tansu Münüklüoğlu, *Ereğli Kazasının Beğden Derbendi Temettuat Defterinin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Erzincan 2022, s. 15-16.

¹⁰ Ferit Develioğlu, *Temettü-Temettuat*, Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lügat, s. 1073.

mükelleflerinin tam tespiti olmuştur¹¹. Temettuat vergisi ilk başlarda yalnızca Müslüman ahalden alınmıştır. Bunun üzerine Müslüman halkın başkentte veya taşrada dükkânlarını, mallarını ve bazı kazançlarını gayrimüslimler üzerine kaydederek vergiden kaçmak istemeleriyle tüm Osmanlı tebasına yayılmış gayrimüslimler de bu vergiye dâhil edilmiştir¹². Bazı bölgeler yalnızca gayrimüslim yerleşkesi olarak tasarlanmıştır. Bunun sebebi bu kişilerin daha evvel yaşadıkları yerlerden bu bölgelere iskân ettirilmesi sonucu olmuştur. Gayrimüslimlerin ki -çalışmamızda yalnızca kendilerinin yaşadıkları yerleşkeler vardır- bu vergiyi ödeme biçimleri yine kazançları ve gelirleri oranında olmuştur. Bu Tanzimat fermanın anayasal güvencesidir. Onların ödedikleri bu vergi ve cizyeleri ala, edna ve evsat biçiminde defterlere kaydedilmiştir¹³. Memurlar kayıtları sütunlar halinde kaydetmiş, isimler zikredildikten sonra hanenin üretimi ve kazancı belirtilmiştir. Vergiler ekonomik kazançta göre tahsil edilmiştir. Tutulan defterlerin temel amacı vergi toplamak olduğundan vergi vermeye haiz hane reislerinin isimleri esas alınarak kayıtlar tutulmuştur.¹⁴

İlk (1840) sayımlarında muhassıllar görevlendirilmiştir. Muhassılların yanına birisi mal kâtibî diğeri emlak ve nüfus kâtibî olmak üzere iki yardımcı görevlendirildi. Bu muhassıllara yardımcı olma amacıyla, müftüler, imamlar ve kâtipler de görevlendirilmiştir. Ayrıca bu muhassıllar Tanzimat'ın taşrada tanıtımını yapacaklardır¹⁵. 1845 sayımlarında Müslümanların sayım ve yazımında muhtar ve imamların yardımcı olduğu görülürken gayrimüslimlerin yazımında papaz - haham gibi din adamlarının yardımının alındığı görülmektedir¹⁶. Burada temel amaç kayıtların doğru ve dürüst kişilerden yardım olarak oluşturulmasının istenmesidir. Defter kayıtları tutulurken Eyalet-Sancak-Kaza gibi Osmanlı şehir biçiminin düzeni dikkate alınmış, eğer birden fazla mahalle ya da köy varsa bunlar ayrı ayrı kaydedilmiştir. Şehirler kaydedilirken idari taksimat dikkate alınmış, alfabetik isimlendirmeye göre numaralandırma yapılmıştır¹⁷. Kaydedilen yer Müslüman Mahallesi ise bunun

¹¹ Sami Sinav, *(H. 1260-1261) Tarihli Temettuat Defterine göre Uluborlu Kazasının Sosyal ve Ekonomik Yapısı*, Yüksek Lisans Tezi, Isparta 2007, s. 22.

¹² Mustafa Serin, *Osmanlı Arşivinde Bulunan Temettuat Defterleri*, Başbakanlık Milli Arşiv Şurası, 21 Nisan 1998, İstanbul 2005, s. 717-718. Bk. Abdüllatif Şener, *Tanzimat Dönemi Osmanlı Vergi Sistemi*.

¹³ Sait Öztürk, *Türkiye'de Temettuat Çalışmaları*, Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, C.1, S. 1, s. 287-304.

¹⁴ Serin, *Osmanlı Arşivinde Bulunan Temettuat Defterleri*, s. 725.

¹⁵ Öztürk, *Türkiye'de Temettuat Çalışmaları*, s. 289. Tefvik Güran, *19.Yüzyıl Temettuat Tahrirleri*, Osmanlı Devleti'nde Bilgi ve İstatistik, s. 76.

¹⁶ Kadriye Ayan, *Bozöyük Kazası Temettuat Defteri'nin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi*, s. 14. Kütükoğlu, *Temettuat Defterleri*, s. 397.

¹⁷ Öztürk, *Türkiye'de Temettuat Çalışmaları*, s. 293.

belirtilmesine gerek duyulmamış ancak yaşayan gayrimüslim varsa ya da yer bir gayrimüslim yerleşkesiyse bu durumda bu belirtilmiştir. -*Ehl-i İslam'ın Temettuatına mübeyyin defterdir* ya da *Gayrimüslim ahalinin temettuatına mübeyyin defterdir*- şeklinde¹⁸.

1.2. Sosyal ve Ekonomik Tarih Açısından Temettuat Defterleri

Temettuat defterleri tutulduğu bölgede yaşayan kimseler hakkında bilgi verir. Örneğin bir kişinin aile efradını Mehmet oğlu Osman ya da biladeri - karındaşı şeklinde bilgiler içerir. Ayrıca kişinin yaşadığı bölgeden mi oldu yoksa başka yerden mi göç ettiği hakkında bilgiler de içerir. Bundan başka mirasını bırakacağı çocuğunun olup olmadığı, kendisine miras mı kaldığı gibi hususlar bu defterlerden anlaşılabilir. Şehir sakinlerinin kullandığı lakaplar-unvanlar, eşkâllerini bildiren (kara sakallı, uzun boylu sakalsız, bıyıksız kısa sakallı) gibi bilgiler de defterlerde yer alır ve kaza ile beldelerinde yaşamış kişilerin tanıtımında genellikle isimlendirmeler bu şekildedir. Çalışmamızda bunlara benzer örnekler bolca yer almıştır¹⁹. Bundan başka Temettuat defterleri bir yörede en fazla kullanılan isimler hakkında da bilgiler verir. Bazı yörelerde bazı belli sahabi isimleri fazlaca kullanılmakta iken bazı yörelerde bazı isimlere çok az rastlanmaktadır. Buradan hareketle yörenin dinsel ya da mezhepsel taraf olduğu ortaya çıkarılabilir. Muhammed ve Mehmet ismi Hz. Peygambere nispetle ve ya devletin kudretli padişahlarına nispetle fazlaca kullanılmaktayken, Hasan, Hüseyin, Ali isimleri bazı yörelerde fazlaca kullanılmakta ya da epeyce seyrekçe kullanılmakta olabilir. Ayrıca hacı kelimesinin kişileri zikrederken kullanılması bireyin İslam'ın farzından olan hac ibadetini yerine getirdiğinin göstergesi olmakla birlikte bu vazifeyi yerine getirecek imkân ve zenginliğe sahip olduğunun da göstergesidir²⁰.

Defterlerin en önemli özelliği tutulma amacıyla birebir uyumlu ve tutarlıdır. Halkın işesini kazanma biçimi ve uğraşı. Şehirlerde yaşayan halk meslek olarak ne işle uğraştıysa bu bilgiler aynen kaydedilmiştir. İmam, Müderris gibi devlet memuriyeti meslek erbabı olanların yazımı yapılmış eğer vergiden muafsa muafiyeti belirtilmiştir. Ziraatçı ekip biçtiği ürünler ile kalem kalem kaydedilmiş bunlardan kazancı belirtilmiş, ödediği vergiler kayıt altına alınmıştır. (Hinta, Şair, Alef, Darı, Cağaz, çavdar, Penbe

¹⁸ Kütükoğlu, *Temettuat Defterleri*, s. 397.

¹⁹ BOA. ML. VRD. TMT. d. 13423, 13456. (Hatipoğlu, Softaoğlu, Peynirci oğlu, Köse sakallı, Kır sakallı) gibi bilgiler çalışmamızda bulunan Sonisa Kazası Şeyhlü kasabasında yaşayan kişilerin lakap ya da mesleklerine örnektir.

²⁰ Kütükoğlu, *Temettuat Defterleri*, s. 400.

tarlası vs.) Tarımla uğraşanın bağı, bahçesi, tarlası aynıyla yazılmış, dönüm-evlek²¹ olarak arazi büyüklüğü belirtilmiş, eğer mülkü kira ise icare olarak işlenmiştir. Bu uygulama aynı haliyle Anadolu'nun muhtelif yerlerinde halen görülmektedir. Bazı köylerde tarım ve ziraat yoğun görülürken bazı yerlerde hayvancılık ağır basmaktadır. Bu durumun temel sebebi Anadolu'nun iklim bitki ve yer şekilleri özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Bundan başka ziraat ve tarımı gelişmiş bölgelerde bu kola bağlı olarak (Asiyab) değirmenlerine rastlanır. Bunlar da kayıt altına alınmış tek başına veya hisseli olma durumu belirtilmiştir²². Mezru kelimesi ziraat yapılan yer demektir. Defterlere kayıtlar Mezru tarla şeklinde tutulmuş dönüm ve hasılat bilgisi işlenmiştir. Boş bırakılan araziler günümüzde nadas kelimesi ile ifade edilirken defterlere Gayrimezru keza olarak kayıt edilmiştir. Elde edilen malların vergisi öşür biçiminde yazılmış ve belirtilmiştir.

Çalışmamızda da kişilerin üretimleri ve öşürleri tablolaştırılmıştır. Ödedikleri vergiler gurusu cinsinden hesaplanmış ve toplanmıştır. Yetiştirilen hayvanların sağmal olma durumları cinsiyetleri kısırlık durumları belirtilerek vergiye haiz olup olmadıkları da defterlerden çevrilmiş ve tablolaştırılmıştır. Bunlardan başka ziraat ya da herhangi bir hayvan yetiştiriciliği ile uğraşmayan ancak hamallık - taşımacılığı meslek edinen kişiler de Bargir adında kaç taşıyıcıya sahipse ve bundan ne kadar gelir elde ediyorsa yazılmış ve vergileri hesaplanmıştır.

Sonisa kazası mevki olarak kuzey Anadolu da bulunmakla beraber hayvancılığa ve ziraata haiz bahsedilen tüm zanaat kollarını içermektedir. Defterler 19. yüzyılda Osmanlı ekonomisini en mükemmel ve detaylı biçimde yansıtmış, ülke nüfusunu, yerleşim düzenini, ziraat ve hayvancılık üretim durumunu ayrıntıyla sunmuştur. Hanelerin servet ve gelirleriyle tebaanın bu yüzyılda vergilendirme biçimini ayrıntıyla ortaya koymuş²³, vergiyi tabana yayma konusunda başarılı olmuştur. Bu defterler Osmanlı arşivine ML. VRD. TMT. Harfleriyle kodlanmışlardır. Araştırmacılar Temettuat kelimesi ya da bahsedilen kısaltmalarla defterlere ulaşırlar²⁴.

²¹ Dönüm ifadesi toprağın halk arasında büyüklük ve ölçü birimidir. Bugün Anadolu'nun muhtelif yerlerinde 2000 m2 alan dönüm olarak adlandırılırken ekseri 1000 m2 dönüm olarak isimlendirilir. Evlek ifadesi ise yine arazi ölçü birimi olarak tanımlanmakta olup ¼ dönümdür.

²² Çalışmamızda *Nıfs-ı Hisse Asiyabı* ya da *Nıfs Bağı* gibi kelimelerle belirtilmiş veriler bulunmaktadır. Burada nıfs kelimesi kişinin yarı yarıya ortak olduğu ve buna göre gelir elde ettiğini gösterir.

²³ Güran, *19. Yüzyıl Temettuat Tahrirleri*, s. 79.

²⁴ Öztürk, *Türkiye'de Temettuat Çalışmaları*, s. 293.

2. Sonisa Kazası'nın Tarihçesi

Anadolu'nun hemen her bölgesi Türklerin siyasi birliği elde etmesinden önce ilk çağlara kadar uzanan süreçte daima farklı kültürlerin yerleşmesine ve istilalarına sahne olmuştur. Anadolu'nun birçok muhtelif bölgesinde ve Sonisa'da da yaşam ilk çağlara kadar uzanır. Bu yerleşmeyi belirleyen temel etkenler insanların barınma ve beslenme faktörleridir. Bu ihtiyaçlarına göre insanlar yerleşirler. Toprak, su kaynakları, iklim, tarım alanları gibi etmenler insanların beslenme faktörlerini doğrudan etkileyen unsurlardır ve bunların durumuna göre yerleşim birimleri kurulmuştur. Anadolu her ne kadar bu etmenler bakımından zengin olsa da bu coğrafyada yerleşmeyi etkileyen en önemli bir başka etmen siyasettir. Siyaset ve güç ise bir milletin üzerinde yaşadığı toprağa tutunabilme oranını belirler. Bu sebeple milletler daima birbirlerine üstünlük kurma gayesinde olmuşlardır.

Yerleşme tiplerine bakıldığında milletler geçmişten günümüze ya konargöçer tarzda ya da uzun süreli yerleşimler kurmuşlardır. Uzun süreli yerleşim faktörünü belirleyen tarım ve üretim iken konargöçer biçimi doğuran etki hayvancılık olmuştur. Uzun süreli kalıcı yerleşmeler şehir ve köy gibi idari sınıflama ve yapılanmayı ortaya çıkarırken kısa süreli konargöçer yerleşme ise çiftlik ağıl yaylak kışlak hayatını ortaya çıkarmıştır. Bölgenin tarihine bakıldığında Çorum, Amasya, Tokat dolayları Hitit hâkimiyeti etkisinde ilk kez verilerde var olmuştur. Zaten Anadolu'nun geçmişi incelendiğinde ilk yerleşmeler Hattiler ve Hititler yönetiminde ortaya çıkmıştır. Bu sahiplenme ve iskân tarih olarak MÖ. 3000 yıllarına kadar uzanır. Bundan sonra ise; MÖ 1200-700 yılları Frigler sonrasında Kimmerler, MÖ 585 Lidyalılar, MÖ 291 Pontus krallığı ve Roma²⁵ Türklere kadar siyaseti kimlerin belirlediğini gösterir. Pontus krallığı döneminde kurulan Sonisa, Megalopolis, Ameria ve Caberia (Niksar) Romalılar döneminde de en gözde kentlerdir. 334 ve 499 yılları arasında ağır deprem felaketleri Megalopolis kentini yok etmiştir²⁶.

Sonisa'yı Erbaa ve Taşova'nın meydana getirdiğini; bükünkü Erbaa-Taşova topraklarının Sonisa olarak adlandırıldığını söylemiştik. Erbaa ilçesinin ise adını alış biçimi hakkında farklı yaklaşımlar vardır. Bazı kaynaklar yukarıda belirttiğimiz Nevahi-i Erbaa şeklindeki adlandırmayı esas alırken Arapçada Erbaa kelimesi dört sayısını ifade

²⁵ KIVRIM, *Sonisa*, s. 21-22, Emine Mehveş Erçin, *19. Yüzyılda Erbaa Kazasının Sosyo-Ekonomik Yapısı*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2005, s. 5.

²⁶ KIVRIM, *Sonisa*, s. 22

eder ve 4 yerleşime işaret eder. Bazı kaynaklar Kelkit ve Tozanlı çaylarının kesişip bölgeyi dört parçaya bölmesi sebebiyle olduğunu ya da burada dört evliya yaşadığı için böyle isimlendirildiğini iddia ederler²⁷. Bölge de bulunan birçok yer adı da Mezopotamya da yaşamış olan Sümer yerleşim birimlerinin isimlerine benzer. Bunun sebebi Sümerlerin burada ikamet kurmuş olmasından çok onlardan ya da onların topraklarından kimselerin belli bir dönemde buradan geçtiği ve ya belli bir dönem burada ikamet ettiği nedeniyle olabilir. Buna örnek verilecek olursa Erbaa şehrinin Sümer başkenti Erek olarak da adlandırılmasıdır. 1071 Malazgirt zaferinden önce Türklerin keşif kollarının Anadolu'ya ve bu bölgeye akınlar yaptığı kesindir. Ancak onlardan önce Bizans İmparatoru Herakleious zamanında Emevilerin Azerbaycan İrminiyye ve El-Cezire²⁸ valisi Mesleme b. Abdülmelik Tokat şehrini zaptettiyse de (712) daha sonra Bizans'a geri kaybetmiştir. Sonraları yine Emevilerden ve Abbasilerden bölgeye akınlar yapıldı²⁹.

Tokat Amasya çevresi beylikler döneminde Danişment oğulları tarafından fethedildi ancak bundan önce Emir Artuk'un bölgeye geldiği burada fetih çalışmalarında bulunduğu fakat daha sonra Irak fethiyle görevlendirildiği kaynaklara işlenmiştir³⁰. Bundan sonra Anadolu Selçukluların bölge hâkimiyeti vardır. Sultan II. Kılıçarslan 1171 de Sivas Tokat Niksar ve Amasya'yı fethetmiştir. Onların Köseadağ yenilgisinden sonra da tüm Anadolu'da olduğu gibi bu coğrafyada Moğol istilasına baş gösterdi. 1243 savaşı sonrası İlhaneliler hem Anadolu da istila hareketlerinde bulunuyorlar hem de şehir ya da bölgelere kontrol edebilecekleri kişileri yönetici tayin ediyorlardı, bu bağlamda Tokat'a Muineddin Süleyman Pervane yönetici atandı³¹. Onun ölümünden sonra da birçok bölümünde İlhaneli-Moğol egemenliği kurulan Anadolu'da ikinci bağımsız Türk beylikleri dönemi başlamış oldu³². Bundan sonra Taceddinoğulları ve Kadı Burhanettin devleti bu bölge için bir dönem mücadele halinde oldular bu mücadeleler bazen sulh

²⁷ Erçin, *Erbaa Kazasının Sosyo-Ekonomik Yapısı*, s. 5-6.

²⁸ Bahsi geçen topraklara ve İslam devletinin kuzey akınları Hz. Osman zamanında olmuştur. Hz. Ömer devrinde sınırlar Türklere komşu oldu. Hz. Osman ise bu sınırları daha da genişletti özellikle onun devrinde Bizans ile hem kara hem denizlerde ciddi savaşlar yapıldı kara savaşlarında akınlar Anadolu içlerine yapılırken deniz savaşları Akdeniz egemenliği üzerinedir. Bu savaşların en önemlisi Akdeniz'i egemenliğini Müslümanlara taşıyan Zatü-s Savari savaşlarıdır.

²⁹ Ahmet Şimşirgil, *Osmanlı Taşra Teşkilatında Tokat 1455-1574* s. 10-13, Açıknel, "Rum Vilayeti", s. 219

³⁰ Şimşirgil, *Osmanlı Taşra Teşkilatında Tokat*, s. 10-13

³¹ Açıknel, "Rum Vilayeti", s. 220 bk. Ayrıntılı bilgi için Şimşirgil, *Osmanlı Taşra Teşkilatında Tokat*, s. 13-20 ve Kıvrım, *Sonisa*, s. 23-29.

³² Kıvrım, *Sonisa*, s. 23.

anlaşma veya evlilikler sebebiyle sükûnet halinde kalsa da bölge tarafların mücadelesi açısından gayet hareketlidir.

Osmanlı devletinin burada hâkimiyet kurması, bu çekişmeler sayesinde olmuştur. Anadolu'nun büyük çoğunluğunda Türk siyasi birliği sağlayan Yıldırım Bayezid bu bölgeyi topraklarına kattı³³. Onun bölgeyi Darü'n-Nasr³⁴ olarak nitelendirdiği ve ilk yönetici olarak Torumtay-zade Kaya Paşa'yı atadığı kaynaklardaki bilgiler arasındadır³⁵. Ancak yine bölgesel siyasi çekişmeler ve Osmanlı Devletince çıkartılan Amannameler sonucunda gerçekleşen Ankara savaşı bu coğrafya da siyasi birliği bozmuş ve beyliklerin yeniden dirilişine ve yeni siyasi gelişmelere sebep olmuştur. Bundan sonra Yıldırım Bayezid'in oğulları arasında devlette iktidar mücadeleleri yaşanırken Anadolu'da da bağımsızlık hareketleri hızlandı. Nitekim bir yıl kadar süren Fetretten sonra gücünü kabul ettiren Mehmet çelebi bu kez Anadolu içlerine yönelmiştir. Tokat Amasya çevresi için siyasi sükûnet II. Murad zamanında Lala Yörgüç Paşa vasıtasıyla sağlandı³⁶. Bundan sonra Osmanlı'nın şansı siyaseten ve iktidarca kuvvetli padişahların tahta geçmesidir. Yavuz Selim döneminde kesin olarak sağlanan siyasi birlikten evvel bölgede sıcak savaş ve cephe harplerinin sonuncusu Fatih Sultan Mehmet zamanı olmuştur. 1472-73 Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan İran ve Şii menşeilî hareketleriyle Tokat ve çevresini yakıp yıktı³⁷. Bunun sonucu her ne kadar Akkoyunlu bozgunu olacak olsa da 1505 (II. Bayezid) bu dönemde de bölgede şiiliğin yayılmaya çalıştığı ya da dinsel isyanlara rastlanır³⁸.

2.1. Sonisa Kazasının Bulunduğu Coğrafya ve Özellikleri

Temettuat Defterleri'nde Sonisa kazasının merkezi Nefs-i Sonisa şeklinde kayıtlıdır. Nefs kelimesi bahsettiğimiz gibi bir coğrafya 'da şehircilikte kendisine köy veya yerleşim bağlanmış olan merkez konumu ifade eder. Sonisa kazası da merkezi hariç 21 köy ve buna bağlı köy altı yerleşim birimlerinden oluşur. Köy altı yerleşiminin tanımı ve amacı ekseri günümüzle aynıdır. Bu bölgeler idari olarak ayrıyeten sınıflandırılmamış köye bağlı birim olarak görülmüştür. Genellikle hayvancılık

³³ Kıvrım, *Sonisa*, s. 23, Açık, "Rum Vilayeti", s. 220, Şimşirgil, *Osmanlı Taşra Teşkilatında Tokat*, s. 18-19.

³⁴ Darü'n-Nasr ifadesi yardıma (mazhar) muhtaç şehir anlamında kullanılır. Bu ifadenin sebebi siyasi çekişmelerin fazlaca olması ve bölge de sükûnetin mülazım olduğu manasında bunu getiren padişahça verilmiş olmasından kaynaklıdır.

³⁵ Şimşirgil, *Osmanlı Taşra Teşkilatında Tokat*, s. 21.

³⁶ Şimşirgil, *Osmanlı Taşra Teşkilatında Tokat*, s. 22-23.

³⁷ Açık, "Rum Vilayeti", s. 221-222.

³⁸ Açık, "Rum Vilayeti", s. 221-222.

amacıyla köyden ayrı kurulan daha küçük yerleşim yerleridir. Bundan başka küçükbaş yetiştiriciliği ise yine aynı şekilde ağıllar ya da çiftlikler şeklinde planlanmıştır. Günümüzde bu biçimiyle tanımlanan yerleşimlerin çalışmamızda örneği Tombakbükü, Çalkadırbükü, Mülkbükü dür.

Bugün Amasya Taşova ya bağlı Uluköy olarak bilinen Sonisa konum olarak beylikler döneminden itibaren bulunduğu yörede önemi bir yerleşimdir. Osmanlı devletinde ise merkez kaza olarak isim ve defterlenmiştir. Tokat Erbaa-Amasya Taşova ilçelerinin tamamını içerip, Samsun Amasya Tokat üçgeninde bulunur ve tarihi Tebriz İstanbul yolunun üzerindedir³⁹. Şehir bölge tarihçiliğinin amacı bir bölge ya da şehrin sosyal ekonomik ve beşeri tanıtımı amaçlarını taşır. Sonisa kazası da Osmanlı devleti açısından Anadolu' da merkez kazalardan olmuştur. Bu bağlamda Sonisa'yı özellikle ekonomi ve üretim bakımından inceleyeceğiz. Merkez kaza Anadolu'nun kuzeyinde orta Anadolu da yer alır. Bölge coğrafi bir değerlendirmeye Karadeniz'in doğusu ve batısına nazaran daha alçakta yer almasına rağmen Anadolu'nun diğer bölgelerine oranla yüksek ve dağlık bir bölgedir. Kazanın kuzeyinde Canik dağlarının bulunması merkezin doğu ve batı Karadeniz'e nazaran alçakta yer aldığını kanıtlar niteliktedir. Karadeniz bölgesi özelinde ise daha alçak bir alan olarak nitelenebilir. Samsun ili Lâdik ilçesi doğusundan Amasya merkez ilçesini içine alarak genişleyip, Tokat Niksar batı sınırına kadar uzanır. Kuzeyde ise Canik dağları bulunur⁴⁰. Bingöl Karlıova fay yayı doğu Anadolu Van merkezinden başlayıp Anadolu'yu Çanakkale Saros'dan terk eder ve oluşturduğu kırık üzerinde birçok yerleşim birimi bulunur. Sonisa da mevki olarak bu kırık hat üzerindedir. Bu sebeple tarih boyunca bölgede birçok deprem kayda geçmiştir. Bunlardan Osmanlı döneminde en eskisi 1418 yılında Tokat - Bursa hattında meydana gelmiştir⁴¹. Bu şekilde aktif fay hattı üzerinde bulunması merkezin fay kaynak özelliklerini göstermesine neden olmuştur. Bunlardan bazıları sıcak su kaynakları, depremsellik etkisi ve tektonik ovaların varlığıdır. Bu ovaların verimliliği yer altı sularının kullanımının yanında bölgenin Yeşilirmak havzasında olması tarımı geliştirmiş ve tarımsal çalışma ve uğraşı doğurmuştur. En önemli su kaynakları ise Yeşilirmak (Tozanlı) nehri ile Kelkit (Lykos) ırmaklarıdır. Bununla beraber ilkbahar karakterli yağışlar hem nehirleri hem ovaları beslemektedir.

---

³⁹ Kıvrım, *Sonisa*, s. 13.

⁴⁰ Kıvrım, *Sonisa*, s. 13.

⁴¹ Açikel, "Tokat", *DİA*, C. 41, İstanbul 2012, s. 219.

Sonisa bugün Uluköy isminde bir yerleşimdir. Erbaa-Taşova ovaları bölgenin en verimli ve zengin ovalarıdır ve birçok kaynağa göre Yeşilirmak kaynaklıdır. Zaten Anadolu ovalarının birçoğu da ırmak kaynaklı alüvyon ovası özelliği gösterir. Ancak Erbaa-Taşova ovaları buldukları konum itibarıyla fay ve kırıklı arazi üzerinde yer aldığından; fay merkezli tektonik ova olma olasılıkları daha yüksektir. Bölge genel özellikleri bakımından dağlık ve engebe karakterli olsa da tarımın yapıldığı bu ovalarla birlikte irili ufaklı düzlüklere sahiptir.

1840 defterlerinde Erbaa olarak nitelendirilen bölgenin bu ismi alması Eyrek, Karayaka, Sonisa ve Taşabat bölgelerini birleştirmesi sebebiyle Arapça harf ile isimlendirilmiştir ayrıca bu dört bölge hepsi nüfus bakımından nahiye özelliklerine sahip olması sebebiyle Nevahi-i Erbaa olarak adlandırılmıştır⁴².

Canik dağları ve yerleşkenin coğrafya ve yükselti özellikleri, Anadolu'nun birçok bölgesinde olduğu gibi bu merkezde de yaylak kışlak hayatını ve hayvancılığı beraberinde getirmiştir. Üretilen hayvanların çeşidi ve karakteri incelendiğinde otlak-mera hayvancılığının ağırlıkla yapıldığı defter verilerinden ortaya çıkar. Bununla birlikte bahsi geçen hemen her ismin kayıtlarında arıcılık kaydı da bulunmaktadır bu da bölgenin bitki örtüsü çeşitliliğini ortaya çıkarır. Bölge de kış sıcaklıkları iç kesimlere göre fazladır. İç kesimlerde karasallığın fazla olması bunu açıklar. Kıyı kesimlere göre ise kış sıcaklıklarının düşük olduğu gözükmektedir. Föhn rüzgârları bu yörede kış sıcaklığını yükseltmiş gözükmektedir⁴³. Aşağıda merkezin aylara göre sıcaklık değerleri ifade edilmiştir. En soğuk ay kış olması sebebiyle ocaktır. En sıcak ay ise Ağustos Eylül aylarıdır, buna yaz etkinin yanında ısı birikimi ve sıcak rüzgârlar etki eder.

Aylar	Taşova	Erbaa	Aylar	Taşova	Erbaa
Ocak	3.3	3.9	Temmuz	23.4	23.3
Şubat	6.3	4.5	Ağustos	23.0	23.4
Mart	7.2	9.1	Eylül	19.6	20.1
Nisan	12.2	14	Ekim	14.4	14.8
Mayıs	16.8	17.5	Kasım	10.4	9
Haziran	20.4	21.2	Aralık	6.2	5.4

Erbaa ve Taşova'nın aylara göre sıcaklık değerleri⁴⁴

⁴² Emine Mehves Erçin, *Erbaa Kazasının Sosyo-Ekonomik Yapısı*, s. 2.

⁴³ KIVRIM, *Sonisa*, s. 16.

⁴⁴ KIVRIM, *Sonisa*, s. 17.

İklim ve bitki örtüsü bakımından tam bir Karadeniz karakteri arz etmeyen bölgede geniş ve düz ovalarda Akdeniz iklimi ve bitkisinin izlerine rastlanır. Kısa mesafede yükselti ve engebe sebebiyle iklim ve bitki özellikleri sık değişir. Akdeniz karakteri gösteren alanlarda yabancı Zeytin'e⁴⁵ rastlanırken kırmızı renkli *Terra rosa* topraklarına rastlanır⁴⁶. Bundan sonra yükselti ve karasallığın ve de iklimin etkisiyle bitki örtüsü karma yapraklı, iğne yapraklı ağaçlar şeklindedir. Toprak kahverengi orman toprağına dönüşür. Akdeniz iklimi bitki örtüsü özellikli Lübnan sediri bölgede görülürken, özellikle sıcaklık değerlerinin etkisiyle yüksek kesimlere çıkıldıkça soğuşa dayanıklı; kayın ve karaçam, gibi ağaçlar Karadeniz iklimi özelliğı olarak yaygın bitki örtüsü kuşağını oluştur⁴⁷. Yüksek kesimlere çıkıldıkça ise 300 metre sonrasında gürgen, kayın, karaçam, sarıçam, meşe ağaçları bitki kuşağını devam ettirir⁴⁸.

2.2. Sonisa Kazası Temettuat Defterleri

Sonisa kazasına ait Temettü Defterleri Cumhurbaşkanlığı/Başbakanlık Osmanlı Arşivleri Maliye Nezareti Varidat Kalemî katalogları içerisinde yer almıştır. Kazanın Defterlenme işleri H. 1260-1261 (1844-1845) tarihinde yapılmış ve defterler numaralandırılmıştır. Sonisa kazasına ait 13441, 13408, 13422, 13423, 13427, 13429, 13435, 13436, 13437, 13438, 13440, 13445, 13448, 13411, 13412, 13431, 13449, 13452, 13453, 13456, 13457, 13461 numaralarıyla 22 defter bulunmaktadır. Bu numaralar ile 28 karye (köy) ifade edilmiştir. Bu köylerde halk genellikle Türk ve Müslüman olsa da bazı köyler sırf Gayrimüslim yerleşkesi olarak tertip edilmiştir bunlar da ödedikleri cizyelerle birlikte tüm faaliyetleri ve uğraşlarıyla kaydedilmiştir. Bu numaralarla defterlerin ifade ettiği köy isimleri çalışmamızın sonunda belirtilmiştir.

Defterlerde hane ahalişi hane numaralarıyla kaydedilmekle beraber *Uzunca boylu köse kumral sakallı Ömer Bey oğlu Muhammed* şeklinde tüm ahali isim nam ve lakaplarıyla zikredilmiştir. Bu adlandırma genellikle kişilerin aile efradını soyunu tanıtmaya şeklinde ve ya kişinin kendi bedensel özelliklerini belirtme biçiminde olmuştur. Herhangi bir emlak arazi ya da vergilendirmesi bulunmayanlar *Sofu oğlu Ahmed bila velet fevt olmuş emlak ve arazisi yoktur* diye belirtilmiştir. Vergi kaydı olanlar ise en başa Vergi-yi mahsusaya (Temettuat) vergisi yazılmak suretiyle kaydedilmiş bunu takiben ona ait Mezru tarla, Gayrimezru keza, Hınta, Şair, Alef, Karıklı, Penbe, Kendir,

⁴⁵ Kıvrım, *Sonisa*, s. 19.

⁴⁶ Erçin, *Erbaa Kazasının Sosyo-Ekonomik Yapısı*, s. 6.

⁴⁷ Kıvrım, *Sonisa*, s. 20.

⁴⁸ Kıvrım, *Sonisa*, s. 21.

şeklinde uğraşları bunları kaçar kile ya da dönüm ektiği bunlara dair ne kadar öşür kaydettirdiği, arazisine dair icare kaydı olup olmadığı, deftere işlenmiş ve bunu takiben yetiştirdiği hayvanların ne olduğu hangi çeşit hayvanları beslediği (büyükbaş-küçükbaş) bu hayvanların kıymetleri, bu hayvanlardan elde ettiği hasılatı, ayrıntıyla kaydedilmiş, bunlara dair ödediği ağnam vergisi işlenmiştir. En sonda hayvan kıymetlerinin kaç guruş olduğu, öşür giderlerinin kaç guruş olduğu ve tüm bunlara dair yekûn bilgiler hesaplanıp toplanmış ve defterlere kaydedilmiştir. Buna örnek bir tablo şu şekilde verilebilir: Sonisa Merkez kazasından *Bölükbaşı oğlu Ömer*'in defterlerden çevrilen bilgilerine göre ziraatı ve yetiştirdiği hayvanlardan elde ettiği hasılatı ekip biçtiği arazinin dönümü elde ettiği geliri ile ödediği vergiyi mahsusa miktarı vs. bilgileri örnek şekilde tablolastırılmıştır. Ayrıca bunlardan hariç Asiyab (Değirmen) varsa bunun vergi ve bilgileri de işlenmiştir.

HAYVANI	<i>Adet-re's</i>	<i>Hasılatı</i>
Koşu Manda	4	80
Sağmal Manda	2	80
İki yaşında döğe	2	-
Döllü kısırak	1	40
Bargir	1	-
Sağmal ganem	16	96
Kısır ganem	5	10
Kuzu	15	-
Döllü merkep	1	15
Toplam	47	321

ZİRAATI	<i>Dönüm-adet</i>	<i>Hasılat (guruş)</i>	<i>Aşar'ı</i>
Mezru Tarla	42	2178	
Gayrimezru Tarla	42		
Hınta	20		80
Şair	10		20
Meyve Öşrü			15
Çavdar	6		12
Bağ	4	630	70
Eşcar-ı Meyve		252	
Toplam	124	3060	197

Vergi-yi Mahsusa(guruş)	350
Toplam temettü (guruş)	2748
Ağnam rüsumu	21
Bedel-i icaresi (guruş)	274

Burada hayvanların kıymeti bulunmamakla beraber bu hayvanlardan elde edilen gelirler belirtilmiştir bir başka örnek ise şu şekildedir: *Uzun Boylu Kır Sakallı Memiş oğlu Abdüllatif*'in defterlerde kaydettirdiği hayvan sayıları çeşitleri ve kıymet değerleri guruş cinsinden belirtilmiş, bir senede ödediği Temettuatı ve vergiyi mahsusa bilgileri kaydedilmiştir.

HAYVANI	<i>Aded</i>	<i>Kıymet</i>
Bargir	1	450
Bir yaşında dana	1	30
Çift öküzü	2	300
Sağmal inek	3	300
İki yaşında dana	2	100
Toplam	9	1180

ZİRAATI	<i>Dönüm</i>	<i>Hasılat</i>	<i>Kile resmi</i>
Tarla	19	950	
Mera	15	-	
Bağ	1	500	
Hinta			3
Çavdar			2
Toplam	35	1450	5

Vergi-yi Mahsusa	320
Bir senelik temettuatı	750
Yekûn	3380

28 köy kaydının bulunduğu Sonisa kazası Temettuat defterleri içerisinde bazı yerleşim birimleri köy statüsüne ulaşmasa da köy olarak adlandırdık. Bunların köy statüsüne ulaşmama sebebi konargöçer hayvancılık yapıldığı ya da yaylak kışlak yerleşkelerinin kalıcı olarak tertip edildiği yalnızca hayvancılık için kurulmuş olan köye yakın köy altı yerleşimi olmaları ihtimalidir. Bu defterlerdeki kayıtlar merkez Sonisa'yı da içermektedir. Genellikle defterler ziraat ve hayvancılığı anlatmaktadır. Buna karşın bazı başka kaza defterleri üzerine yapılan çalışmalarda ticarete dair bilgiler, memur amele gibi iş gücüne dair bilgilere de rastlanmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

TEMETTUAT DEFTERLERİNE GÖRE 19.YÜZYILDA SONİSA KAZASININ İDARİ VE NÜFUS YAPISI

1. İdari Yapılanma ve Sonisa

Tarihte millet ve ırk ayırt etmeksizin bir arada bulunan tüm kavimler topluluklarını siyasi organizasyonlara ayırmışlardır. Bu durum Türklerde ise daha teşkilatlı ve daha çabuk olmuştur. Türkler en genel özelliklerine bakıldığında teşkilatçı bir millet olarak isimlendirilir. Bu sebeple hem siyasi bir yapı olarak devlet kurarken hem de kurdukları bu devleti teşkilatlandırırken oldukça titiz davranmışlardır. Bu hassasiyetle hem yönetim işlerinde hem şehirleşmede teşkilatlanmaya gidilmiştir. Ülkelerini ve topraklarını bazı idari birimlere ayırmışlardır. Osmanlı tarihinde de bunun birçok örneği bulunmaktadır.

Osmanlı devletinde idari yapılanma ve sınıflandırmanın temeli Beylerbeyliklerin kurulmasıyla başlamıştır. Osmanlı sultanı I. Murad Hüdavendigâr zamanında Rumeli Beylerbeyliği (1362) Yıldırım Bayezid zamanında ise Anadolu Beylerbeyliği (1393) olarak karşımıza çıkabilir. Beylerbeyi sistemi idari birimlerin en üstünüdür. Sayıları iki tanedir ve divana katılma hakkı elde ederler ancak bazı kaynaklar Amasya merkezli üçüncü bir beylerbeylik (Rum vilayeti) kurulduğundan bahseder⁴⁹. Daha sonraları bu beylerbeylik Rum vilayeti olarak anılmaya başlar. Burasının Anadolu'nun tamamı olan Rum'dan ayrılması (tanınması) için buraya *Eyalet-i Rumiyyet-i Sugra* (Küçük Rum Eyaleti) adı verilmiştir.⁵⁰

Anadolu'nun *Vilayet-i Rum-i Kadim ve Hadis* olarak ayrılmasıyla Kadim Rum vilayeti altı sancaktan oluşmuş; bunlar Amasya, Sivas, Tokat, *Sonisa ve Niksar*, Canik, Karahisar-ı Hasandır⁵¹. Fatih devrinden itibaren ise Trabzon, Kemah, Gerger, Malatya, Bayburt, Divriği *Vilayet-i Rum-i Hadis* olarak isimlendirilmiştir. Bu şehirlerden Sonisa hakkında 15 ve 16. yüzyıllarda yukarıda bahsettiğimiz

⁴⁹ Şimşirgil, *Osmanlı Taşra Teşkilatında Tokat*, s. 28 II. Murad'ın Yörgüç paşayı Amasya valisi atamasıyla paşa, Beylerbeyi olarak nitelenmiştir.

⁵⁰ Kıvrım, *Sonisa*, s. 31.

⁵¹ Şimşirgil, *Osmanlı Taşra Teşkilatında Tokat*, s. 30.

tahrirlendirmeler vasıtasıyla bilgi sahibi olurken Tanzimat sonrası bilgilere çevirilerini bulduğumuz Temettuat defterleri vasıtasıyla ulaşabiliriz. Bunun devamında yapılan birçok değişiklik ve yenilikle beraber Osmanlı Taşra teşkilatı idari yapılanma ile küçük birimlere ayrıldılar⁵². Eyaletler Sancaklara, Sancaklar başlarında kadıların yönetici bulunduğu Kazalara, Kazalar Köy-Nahiyelere ayrılmış ve bunlara yöneticiler tayin edilmiştir⁵³. Nahiye Osmanlı da mahalle birliği olarak adlandırılırken genel itibarla birkaç köyün bir arada isimlendirilmesi ile ad almıştır. Bu idari yapılanmaların kurulmasının temel sebebi devletin vergi ve asker işlerini kolaylaştırmayı amaçlamasıdır.

Osmanlı devletinde bir yerleşim biriminin merkez şehir ya da büyüklüğünü ifade etmek için Nefs kelimesi kullanılır. Şehir bazen müftüsü ve kadısı olan yerleşim olarak ifade edilirken bazen de Cuma kılınır ve Pazar kurulur bir yer olması gerektiği ifade edilmiştir⁵⁴. Yerleşimin şehir kabul edilmesi için bunlardan başka bazı özellikleri taşıması gerekmektedir. İdari açıdan başında bir Sancakbeyi ya da Kadı bulunmalıdır. Nüfusun ise önemli kısmı geçimini tarımdan başka zanaat kollarıyla kazanmalıdır ve 400 den fazla vergi verir nüfusu olmalıdır⁵⁵ bu vergilendirmeler içerisinde ise bac (Pazar) vergisine rastlanmalıdır. Bu tanımlamaya göre 19. yüzyıl Temettuat defterlerinde Sonisa nüfus verileri şehri Nefs olarak nitelememiz için yeterli olacaktır. Ayrıca beylikler döneminden itibaren şehirde kadı bulunduğu, Subaşı bulunduğu ve 1455 te kadılık görevinin Mevlana Kadı Dursun 1575'te Kadının Mevlana Hacı Fahreddin olduğu kaynaklarda geçer⁵⁶. Ayrıca bedesten, çarşı, hamam gibi yapıların yanında Osmanlı şehirlerini yansıtan büyük bir merkez camii olması ve şehrin bu camiye göre konumlanması gerekmektedir. Bu sebeple de Sonisa'da ismi zikredilmeyen

---

⁵² Kaza-Nahiye-Köy 1871 Nizamnamesi ile de Eyalet-Sancak-Kaza-Nahiye-Köy şeklinde ayrımlar yapılmış ve buna göre başlarına yönetici atanmıştır. Nahiyeler başlarında Müdür denen kimselerce yönetilmekle beraber köylerin bir araya gelerek oluşturduğu idari yapılanmalardır. Sonisa birçok kaynakta Nahiye olarak nitelendirilirken sınırları Erbaa'nın batı kısmıyla beraber Taşova'nın doğu kısmını içine alan bir yerleşkedir. Hallice büyük olmakla beraber kendisi gibi nahiyelere komşudur. Onun nahiye olarak nitelendirilmesi ya da Şehr-i Sonisa olarak nitelendirilmesi henüz Kaza statüsü kazanmamış olduğundandır. 1455 tarihli Tahrirlendirmeler olan MC 081 VE 092. Ancak 1520 tarihli TD 54 ve 1574 tarihli TD 12 tahrirlerinde geçen ifade Kaza-i Sonisa dır. Bk. Ayrıntı için İsmail Kıvrım 15 ve 16. *Yüzyıllarda Sonisa Kazası (Taşova-Erbaa)* s. 34-37.

⁵³ Kıvrım, *Sonisa*, s. 31.

⁵⁴ Kıvrım, *Sonisa*, s. 40.

⁵⁵ 15. Ve 16. Yüzyıl Tahrir kayıtları ile beraber Evliya Çelebi Seyahatnamesinde de bu ve evvel tarihlerde şehrin Nefs kelimesi ile nitelendirildiğine dair kayıtlar vardır. Bk. Ayrıntılı bilgi için Kıvrım, *Sonisa*, s. 41.

⁵⁶ Kıvrım, *Sonisa*, s. 42.

merkez cami bulunmakla beraber 1520 tarihinde ismi zikredilen Kurşunlu Camii olduğu kaynaklarda geçer⁵⁷.

2. Sonisa Kazasında Nüfus ve Demografi

Nüfus milletlerin en önemli varlığıdır. Tarih boyunca milletlerin tümü nüfusu oranında güçlü olmuştur ve nüfusu ile teşkilatlanmış ve devletleşmiştir. Bu günümüzde de böyledir. Nüfusun niteliği ve niceliği toplumların geleceğini tayin etmektedir. 1840-1844 tarihli Sonisa merkezi çevirisini yaptığımız ve numaralarla belirttiğimiz defterlerde beldenin nüfusuna dair veriler yoktur. Belgelere daha çok ekonomi bakımından kayıtlar işlenmiştir. Her ne kadar nüfus bilgileri özellikle işlenmese de her iki defterden de hane kayıtlarına ulaşılabilir. Hane ifadesi ise minimum bir evli çiftin yaşadığı çatı olarak adlandırılır. Genel geçer hane bilgilerine ise devleti sosyal anlamda araştırıp aile yapılarının çözülmesiyle ulaşılabilir. Barkan'ın hane karşılığı olarak kabul ettiği 5 rakamı birçok araştırmacı tarafından kabul edilmiştir⁵⁸. Bu rakam Osmanlı hane-ailesinin çekirdek veya minimum beş kişiden oluştuğu kanaatini doğurur.

Osmanlı Devletinde modern anlamda nüfus sayımı Tanzimat yıllarına yakın 1831 de II Mahmud döneminde yapılmıştır. Bundan önce yapılan nüfus sayımları yeniçeri sayısını belirlemek devletin askeri gücünü kontrol altında tutmak üretim tüketim dengesini gözetmek amacıyla yapılmıştı. II. Mahmud sayımının amacı ise yeniçeri ocağının kaldırılmasından sonra oluşturulacak olan yeni ordu (Asakir-i Mansure)'nin kaynaklarını belirleme ve Müslüman Gayrimüslim nüfusu tespit edip cizye gelirlerini hesaplama amacıyla yapılmıştır⁵⁹. Nüfus sayımlarını yapmak ve tamamlamak beldelerde yaşayan herkesi dinsel sınıflamayla İslam ve Gayrı İslam olarak kaydetmek amacıyla Ceride Nazırlığı kurulup başında Mehmed Said Efendi getirilmiştir⁶⁰. Onun çalışmalarıyla Defter Nazırlığı (Nüfus Müdürlüğü) kurulmuş, doğan çocukların kaydı babasının ismi ya da lakabı ile beraber tutulmuştur. Bu kayıtlandırma işleminde kişiler fiziksel özelliklerine göre (kısa boylu, uzun boylu, kısa sakallı, sakalsız) ya da mesleklerine göre bazen de hac ibadetini yapıp yapmama durumlarına göre Hacı-Hacıoğlu şeklinde kaydedilmiştir.

---

⁵⁷ KIVRIM, *Sonisa*, s. 43.

⁵⁸ KIVRIM, *Sonisa*, s. 71.

⁵⁹ KIVRIM, *19. Yüzyılda Ortalarında Sonisa Kazasının Nüfus Yapısı*, III. Uluslararası Geçmişten Günümüze Merzifon ve Amasya Yöresi Sempozyumu, Amasya 2014, s. 2.

⁶⁰ KIVRIM, "Sonisa Nüfus" s. 3-4.

Nüfus kayıtlarını oluşturan defterler Başkanlık Osmanlı Arşivinde (NFS d) kısaltmasıyla 2267, 2281, 2438 numaralı Müslim defterler şeklinde numaralandırılmışken; 2440, 2441, 2442 numaralı defterler gayrimüslimlerin kayıtlarını ifade eder⁶¹. 2281 numaralı defter şehri, *Kaza-i Sonisa, Ez Kaza-i Erbaa, Mir-liva-i Sivas* şeklinde ifade eder ve 1-97 sayfaları Sonisa Kazasına aittir. 2438 numaralı defterin tamamı Sonisa kazasına ait olmakla birlikte başlık *Sivas Sancağında Vaki Sonisa Kazasında Sakin ve Mütemekkin Bil-cümle-i Ehl-i İslam'ın Tahrirleridir* ifadesi şeklindedir⁶². 2288 numaralı 1 Şubat 1831 kayıtlı gayrimüslim defterinde Sonisa Kazası, 336-343 sayfaları arasına bulunur ve gayrimüslim kayıtları da fiziksel özelliklere yaptıkları işe-mesleğe baba-ana adına ya da lakabına göre kayıtlanmış, ödedikleri vergi Ala-Evsat-Edna şeklinde belirtilmiş ya da muafıtır diye sınıflanmıştır⁶³. 2440 numaralı gayrimüslim defteri aynı şekilde vergilendirme amacı taşıdığından Ala-Edna-Evsat gruplaması yapılmış kişiler özelliklerine ya da aile adlarına göre kişi bazlı kaydedilmiştir⁶⁴. 2441-2442 numaralı defterler yine gayrimüslimlerin yaşadığı köy ve çiftlikler hakkında bilgiler verir. 2281 ve 2288 numaralı defterler de Sonisa merkezinin % 78.75 kısmını Müslümanların % 22.25 kısmını gayrimüslimlerin oluşturduğu nüfus verileri ve sayıları vardır⁶⁵. 1831 sayımlarına ait nüfus tablosu şu şekildedir:

No	Köy adı	Müslüman Nüfus	Gayrimüslim Nüfus
1	Bayram Alanı	285	
2	Tekelöze	112	
3	Sepedli	110	
4	Haddadi	171	
5	Boraboy	103	
6	Kozluca maa Destek	146	
7	Haylamaz	56	
8	Dereköy	21	
9	Karlık	81	
10	Karsavıl	46	
11	Durucasu	48	
12	Sonisa	241	
13	Andırın	44	
14	Yemişbükü	150	
15	Tekelüzealtı	44	
16	Zuday	339	
17	Alan		160
18	Kırkharman		26

⁶¹ KIVRIM, "Sonisa Nüfus" s. 5.

⁶² KIVRIM, "Sonisa Nüfus" s. 5.

⁶³ KIVRIM, "Sonisa Nüfus" s. 6.

⁶⁴ KIVRIM, "Sonisa Nüfus" s. 6.

⁶⁵ Tablo ve Veriler için bk. 2281 ve 2288 numaralı defter kaynaklı KIVRIM, "Sonisa Nüfus", s. 7-8.

19	Beg Alanı		186
20	Serniç		167
Toplam		1997	539

Gayrimüslim sayımlarının temel amacı cizye vergisidir. Osmanlı devletinin cizye vergisini Ala Evsat ve Edna gruplarında aldığından bahsetmiştik. Cizye ödemek için belli şartlarda olmak gerekiyordu bunlardan biri belli bir yaşta olmak (14-75) arasında; bir diğeri, hasta sakat işsiz guruplarında olmamak ve Ehl-i kitap olmak şartlarıdır⁶⁶. Bahsi geçen nüfus defterlerinden doğum-ölüm oranları ve miktarlarına da ulaşılabilmektedir. Ölen Müslümanlar fevt kelimesi ile belirtilip üzeri çizilirken ölen kişi eğer gayrimüslim ise Helak veya Mürd olarak zikredilmiş ve defterden üzeri çizilmiştir⁶⁷. 1831-1839 yılları arasında Sonisa kazasında 458 erkek çocuk doğmuş ve 213 erkek çocuk hayatını kaybetmiştir. Bu durumda 1840 sonrası nüfus bilgileri bahsi geçen tablo üzerine eklenirse nüfus artma eğilimindedir. Buna 111 doğum 19 ölüm sayısı ile gayrimüslim nüfus da eklenirse nüfus yoğunluğunun azalma değil artma eğilimi açıkça ortaya çıkar.

Çalışmamızda transkripsiyonu sağlanan ve numaraları belirtilen defterlerde nüfus verisi yoktur. Defterler bölgede yapılan üretim ve vergilendirme üzerinedir. Bu sebeple ayrıntılı nüfus çalışmasına girilmemiştir ancak hane sayılarına defterlerden edinilen isim bilgileriyle soy ve lakap isimleri sayılarak ulaşılan veriler tablolaştırılmıştır ve nüfus hesaplaması yapılmıştır. Aşağıdaki Tablo çevirisi yapılan defterlerdeki isimlerin sayımı suretiyle oluşturulmuş hane sayılarını ifade eder. (bkz. kaynakça defter numaraları). Belirtilen tabloda Nakl-i hane verileri bulunmamaktadır. Tabloda koyu renk G harfi ile belirtilen yerleşkeler gayrimüslim yerleşimleridir. Bu gayrimüslimlerin üretim ve vergi-yi mahsusa bilgilerinin yanında cizye vergileri de defterlerdeki bilgiler arasındadır. Hane sayısı az olan yerleşkeler kuvvetle muhtemel yaylak kışlak biçiminde kullanılan mahallerdir bu sebeple de hayvancılık ya da hayvancılığa dayalı ziraat ve ekimin yaygın olduğu yerlerdir. Bu yerleşkelerden Haddadi çift defter kaydına sahip olmakla birlikte Yemişanbükü sayfasında da ona ait bilgiler mevcuttur. Bunun temel sebebi Haddadi 'den nakl-i hane eden nüfustur.

No.	İsim	Hane Sayısı	No.	İsim	Hane Sayısı
1	Sonisa	145	15	Zuday	220
2	Kozluca	25	16	Haddadi	63 + 41

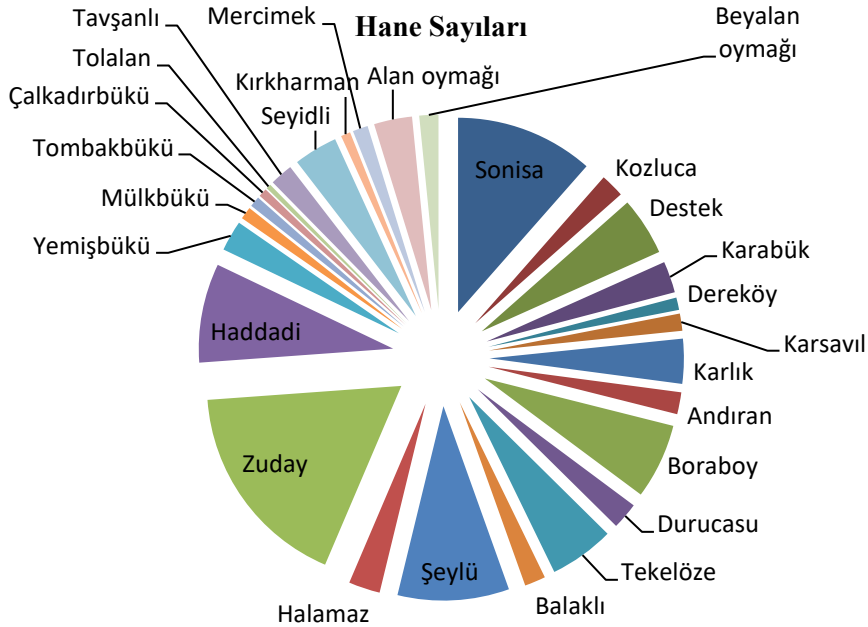
⁶⁶ KIVRIM, "Sonisa Nüfus" s. 8.

⁶⁷ KIVRIM, "Sonisa Nüfus" s. 10.

3	Destek	61	17	Yemişanbükü	32
4	Karabük	33	18	Mülkbükü	13
5	Dereköy	13	19	Tombakbükü	11
6	Karsavıl	18	20	Çalkadırbükü	9
7	Karlık	47	21	Tolalan	5
8	Andıran	23	22	Tavşanlı	24
9	Borabay	79	23	Seyidlü	46
10	Durucasu	28	24	Kırkharman	10 G
11	Halamaz	33	25	Mercimek	16
12	Tekelöze	68	26	Alan Oymağı	40 G
13	Balaklı	22	27	Beyalan Oymağı	20 G
14	Şeyhlü	117	28	Sarınc	26 G

Tablo: 1 Çevrilen defterlere göre Sonisa ve köylerinde hane sayılarını ifade eder.

Defterlerden elde edilen veriler incelendiğinde en çok hanenin bulunduğu köy 220 hane ile Zuday köyüdür. Bundan başka üretime dair verileri ile de Zuday diğer köyler arasından öne çıkacaktır. En az hanesi olan köy ya da yerleşke ise 5 hane ile Tolalan yerleşkesidir. Sonisa kaza ve köyleriyle Toplamda ise 1288 haneye sahiptir. Bunun tahmini nüfusu ise 6440 tır.

Grafik: 1 Sonisa ve köylerindeki hanelerin sayısını ifade eder.

Bu defterlerde bolca Nakl-i hane ifadesi bulunmaktadır. Bu ifade gösterir ki köyden ya da kazadan çevre köylere ya da kazalara göç verilmiştir. Bunun sebebi doğal

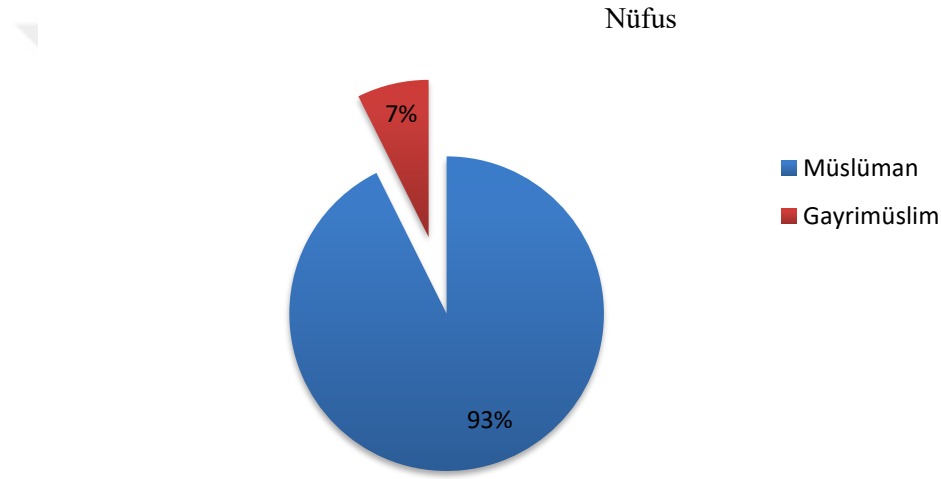
afetler, toprakların verimsizliği anlaşmazlıklar sebebiyle devletin çeşitli diğer bölgelere göç ve iskânı olabilir⁶⁸. Başlıca iktisadi uğraşın tarım ve hayvancılık olması sebebiyle ahalinin geneli kırsal kesimde yaşayan köylü nüfustur. Karyelerin hane sayılarıyla beraber nüfusları detaylandırılacak olunursa:

No.	İsim	Hane Sayısı	Tahmini Nüfus
1	Sonisa	145	725
2	Kozluca	25	125
3	Destek	61	305
4	Karabük	33	165
5	Dereköy	13	65
6	Karsavıl	18	90
7	Karlık	47	235
8	Andıran	23	115
9	Borabay	79	395
10	Durucasu	28	140
11	Halamaz	33	165
12	Tekelöze	68	340
13	Balaklı	22	110
14	Şeyhlü	117	585
15	Zuday	220	1100
16	Haddadi	104	520
17	Yemişbükü	32	160
18	Mülkbükü	13	65
19	Tombakbükü	11	55
20	Çalkadırbükü	9	45
21	Tolalan	5	25
22	Tavşanlı	24	120
23	Seyidlü	46	230
24	Kırkharman	10	50
25	Mercimek	16	80
26	Alan Oymağı	40	200
27	Beyalan Oymağı	20	100
28	Sarnıç	26	130

Tablo: 2 Sonisa kazasında hane sayıları ve tahmini nüfusu ifade eder.

⁶⁸ Kıvrım, *Sonisa*, s. 89. 1461 yılı Trabzon'un fethinden sonra bu şehrin yeniden imar ve iskânı için 5 hane 20 kişi zorla Trabzon'a göç ettirilmiştir.

Defterler yalnızca hane reislerine reislerinin isimlerine göre tertip edilmiştir. Hanelerin nüfuslarının bulunması hususunda farklı görüşler vardır bu görüşlerden Barkan'ın hesabına göre hanenin tahmini 5 kişi olacağı görüşünden yola çıkılarak hesaplama yapılmış, hane sayısını 5 ile çarparak nüfus hesaplanmış ve takribi nüfus bu şekilde belirlenmiştir. Sonisa kaza ve köyleriyle Toplamda ise 1288 haneye sahiptir. Kaza ve birimlerine göre hane ortalaması 46, tahmini toplam nüfusu ise 6440 tır. Hanelerin 96'sı gayrimüslim hanesidir. 480 kişi bu hane hesabına göre gayrimüslim nüfustur. 6040 kişi ise Müslüman nüfusu oluşturmaktadır. Gayrimüslimlerin yaşadığı köyler ise; Alan oymağı, Beyalan oymağı, Sarnıç ve Kırkharmandır. Bu hesaba göre nüfusu %7 si gayrimüslim nüfustur; %93 ise Müslüman nüfustur.

Grafik: 2 Sonisa Kazası'nın nüfus yapısını ifade eder.

Hane Sayısı	Yerleşimler
1-50	Kozluca, Karabük, Dereköy, Karsavıl, Karlık, Andıran, Durucasu, Halamaz, Balaklı, Yemişbükü, Mülkbükü, Tombakbükü, Çalkadırbükü, Tolalan, Tavşanlı, Seyidli, Kırkharman, Mercimek, Alan oymağı, Beyalan oymağı, Sarnıç.
50-100	Destek, Borabay, Tekelöze,
100 -	Sonisa, Şeyhlü, Zuday, Haddadi,

Tablo: 3 Sonisa kazasının ve buna bağlı yerleşimlerinin hane sayılarına göre taksimatını gösterir.

Tablo incelendiğinde köylerin ya da yerleşimlerin nüfusu genel olarak 50 hane ya da altındadır. Bu da yerleşim yerlerinde nüfus yoğunluğunun düşük olduğunu kanıtlar yoğunluk için her ne kadar köyün alanı gerekse de hane sayılarının genellikle

çok düşük sayılarda olması köylerin nüfus ve yoğunluklarının düşük olduğunu gösterir. Bu tablodaki bilgilere göre nüfusu en kalabalık köy ya da yerleşim yeri Zuday olmakla beraber burasını Şeyhlü ve Haddadi takip eder. Nüfusu en düşük yer ise Andıran Tombakbükü ve Çalkadırbükü yerleşimleridir. Bu köylerden gayrimüslim olanları belirtilmiştir, bunların diğerlerinden farkı cizye ye tabii olmalarıdır. Müslüman yerleşkesi olan 24 köy ise bunlardan farklı olarak öşür vergisi öder.

2.1. Sonisa Kazasında İsim Unvan ve Lakaplar

Sosyal tarih yazıcılığı açısından önemli olan unvan ve lakaplar kişilerin aile ve soy bilgilerini ifade eder. Bireyler yalnızca İsmail oğlu Ahmed oğlu İsmail tarifine göre bulunamayacağından onun bazen uğraştığı işe bazen giyim kuşamına bazen tip ve şekline göre lakaplanmıştır. Bazen de kişiler uğraştıkları işlere göre unvan almışlardır. Bölükbaşı ve ya molla gibi isimler meşgalelere göre isimlendirmelerdir.

Sarnıç karyesinde;

Hane sayısı	Karyede yaşayan isimler	
26	Tanha oğlu Makris Yorgi	Güdük oğlu Mavah
	Karakaş oğlu Hıralindi	Cilbak oğlu Kiryaki
	Güdük oğlu Haranir	Papas oğlu Hırşo
	Piranoğlu	Manuel oğlu Papas
	Yoz oğlu Bolu	Solhan oğlu Alyan
	Zafer oğlu Simon	Konstantin oğlu Hiranin
	Kuşçu oğlu Anastas	Bayramoğlu Braşkova
	Aslan oğlu Kiryaki	Yasef oğlu Niyabud
	Fındık oğlu Dimitri	Yazgülü oğlu Costa
	Papas oğlu Todor	Korak oğlu Tanas
	Sarı oğlan oğlu Teodori	Kuşçu oğlu papas
	Karagöz oğlu İstali	Kosenik Yanik
	Cilbak oğlu Yorgi	Piranoğlu

Tablo: 4 Sarnıç karyesinde hane sakinlerini gösterir.

Sarnıç karyesinde 13449/13449-6 numaralı deftere kaydedilen ziraat ve hayvancılık ile uğraşp deftere vergi kaydettiren isimler bu şekilde olmakla beraber bazı isimler de şu şekilde belirtilmiştir: Tiryaki oğlu Asyos zimni çiftlik ziraatçılarından olup mersum Canik Hisarcık Karyesin'e nakl-i hane etmiş olduğu, Aslan oğlu Suvah Zimmi çiftlik ziraatçılarından nakl-i hane ile Amasya Sancağında Lâdik Kazası Küpecik Alanı Karyesi'ne gitmiş olduğu şeklinde ibareler bulunmaktadır. Ayrıca Aslan oğlu Mihael

nakil-i hane etmiş olduğundan mezburun emlak-ı arazisi yoktur, Karabin oğlu Avram nakil-i hane etmiş olduğundan mezburun emlak-ı arazisi yoktur şeklinde ifadeler de bulunmaktadır. Bu kişilere ait vergi-yi mahsusa bilgileri vardır ancak onların ekonomik uğraşlarına dair bilgiler nakl-i hane ettiklerinden yoktur.

Beyalan Oymağı Karyesinde:

Hane sayısı	Karyede yaşayan isimler	
20	Keri oğlu Nikola	Bayvazi oğlu Yorgi
	Babas oğlu Dimitri	Baymak oğlu Konstantin
	İşfan oğlu Savan	Dimitri oğlu Anastas
	Tiryaki oğlu Badin	Papas oğlu Yorgi
	Madenci oğlu Anastas	Karayorgi Koril
	İstefan oğlu İstefan	Banvazioğlu
	Kuyurak oğlu Duhur	Yorgi oğlu sarı Benaput
	Manuel oğlu Mihael	Dimyoş oğlu Dimitri
	Cankuş oğlu Praşkevi	Çavuş oğlu Dimitri
	Saka oğlu Benaput	Muçok oğlu Braşkova

Tablo: 5 Beyalan Oymağı karyesinde hane sakinlerini gösterir.

Beyalan oymağı Karyesinde 13431 numaralı defter verilerine göre 20 hane vardır. Bunlar defterlere ziraat hayvancılık ve cizye ile beraber vergi kaydettiren kimselerdir. Ayrıca Bandaz oğlu Teodor, Yorgi, Badazi nakl-i hane edenlerdir. Bunlardan başka Değirmenci oğlu Nefer, Demirci oğlu Harambolo, Manuel oğlu yani gibi bazı isimlerin de nakl-i hane ettikleri defterde vurgulanmıştır.

Alan Oymağı Karyesinde:

Hane sayısı	Karyede yaşayan isimler	
40	Arslan oğlu Arslan	Çolak oğlu Teodori
	Papas oğlu Yani	Karabet oğlu Vasıl
	Arslan oğlu Sarı Yavin	Çadın oğlu Tefteri
	Arslan oğlu Sıvan	Aslan oğlu Haralami
	Öksüz oğlu Todor	Papas oğlu Yolu
	Öksüz oğlu Vahid	Manuel oğlu Dimitri
	Yandil oğlu Harişoz	Cenduk oğlu Teodor
	Karagöz oğlu Benayut	Karadin oğlu Anastas
	Cono oğlu papas Yolu	Sarı oğlu Anastas
	Papas oğlu Yani (2)	Kezir oğlu Yorgi
	Karaman oğlu Lazari	Avram oğlu Dimitri

	Kandik oğlu Konstantin	Aslan oğlu Breşkova
	Kandik oğlu Benayut	Kalaycı oğlu Anastas
	Kocabıyık oğlu Anastas	Ebil İstofili
	Koca Veysel oğlu Tefrir	Karaman oğlu Konstantin
	Arslan oğlu Kirak	Karadin oğlu Niyabur
	Arslan oğlu Keşiş Panin	Manuel oğlu Girak
	Arslan oğlu Todor	Boz oğlu Mihael
	İstol oğlu Lazari	Bayram oğlu Vasıl
	Öksüz oğlu Yorgi	Öksüz oğlu Mihael

Tablo: 6 Alan Oymağı karyesinde hane sakinlerini gösterir.

13453/13453-9 defter numaralı Alan oymağı Karyesinde nakl-i hane eden kişilere dair veri bulunmamaktadır. Bu yerleşke de cizye ve vergi kaydettiren 40 hane bulunmaktadır.

Mercimek Yerleşkesinde:

Hane sayısı	Karyede yaşayan isimler	
16	Çakır Bekir oğlu Osman	Darıcı oğlu Abidin
	Sakallı oğlu Musa	Münir oğlu Abidin
	Çolak oğlu Mustafa	Hasan Koca oğlu Ömer
	Hacı Hüseyin oğlu Ömer	Kara Musa oğlu Abdurrahman
	Topal Bekir oğlu Osman	Dik Ahmet oğlu Mustafa
	Hasan Koca oğlu Osman	Topal Bekir Oğlu Abdulkadir
	Derici oğlu Emin	Karye imamı Ali Efendi
	Hacı Veli oğlu Turuncu Süleyman	Busur oğlu Ali

Tablo: 7 Mercimek yerleşkesinde hane sakinlerini gösterir.

Mercimek yerleşkesi 13437 numaralı deftere kaydedilmiştir. Burada 16 hane bulunmakla beraber nüfusun 80 kişi olduğu varsayılmaktadır. Ayrıca burada nakl-i hane eden olmamaktadır. Bunun sebebi kuvvetli ihtimal buranın zaten bir köy altı yerleşimi olmasıdır.

Kırkharman Yerleşkesinde:

Hane sayısı	Karyede yaşayan isimler	
10	Koca Bıyık oğlu Yorgi ve karındaşı Girek	Bayram oğlu Nikola
	Kırdı oğlu Vahey	Yuvan oğlu Simon
	Garabet oğlu Dimitri	Koca Savat oğlu Baver

	Yuvan oğlu Nikol	Kalaycı oğlu Kalaycı Yorgi
	Niki oğlu Yordan	Keşiş oğlu Panayod

Tablo: 8 Kırkharman yerleşkesinde hane sakinlerini gösterir.

13457 defter numaralı Kırkharman yerleşkesinde 10 hane bulunmakla beraber tahmini nüfus 50 kişidir. Burada 3 hane nakl edilmiştir, bunlar Karabıyık oğlu Anastas nakl-i hane eylediği, Lazarnik oğlu Senas keşışı nakl-i hane eylediği Yuvan oğlu Konstan nakl-i hane eylediği şeklinde yazılmıştır. Burası da cizye kaydettiren bir gayrimüslim yerleşkesidir.

Seyidli Karyesinde:

Hane sayısı	Karyede yaşayan isimler	
46	Uzun boylu kır sakallı Uzun Ahmed oğlu İbrahim	Kısa boylu kır sakallı Ebil oğlu Musa
	Uzun boylu kır sakallı Ali Faki oğlu Hacı Ahmed	Orta boylu kumral sakallı Hiç Oğlu Abdurrahman
	Orta boylu kırca sakallı İbiş oğlu İbrahim	Orta boylu kumral sakallı Veli Süleyman oğlu Hasan
	Orta boylu ak sakallı Topsakal oğlu Veliyüddin	Orta boylu kara sakallı Bektaş oğlu Ali
	Orta boylu kır sakallı Kel Süleyman oğlu Ali	Orta boylu kumral sakallı Ali Gül Oğlu Ahmed
	Orta boylu kumral sakallı Küçük Kişi Oğlu Kabzullah	Ali Gül Oğlu Yetim Osman
	Orta boylu şabb-ı emred Balcı oğlu Mustafa	Orta boylu kumral sakallı Hasan oğlu Osman
	Orta boylu köse sarı sakallı Hacı Efendi Oğlu Hasan	Orta boylu kumral sakallı Kara Mustafa oğlu Receb
	Orta boylu ak sakallı Öksüz oğlu Hüseyin	Orta boylu ter bıyıklı Cansız oğlu Ali
	Uzun boylu kumral sakallı Güdük Oğlu Mustafa	Orta boylu kumral sakallı Ali Oğlu İbrahim
	Orta boylu ak sakallı Molla Kethüda oğlu Mehmed	Orta boylu köse kumral sakallı Eyüb oğlu Ali
	Orta boylu kırca sakallı Neccar oğlu Mustafa	Orta boylu ter bıyıklı Eyüb oğlu Muhammed
	Orta boylu kara sakallı Kürt Hasan oğlu Abidin	Orta boylu kırca sakallı Hiç Oğlu Osman
	Uzun ak sakallı Çoban oğlu Mustafa	Orta boylu kumral sakallı Hiç Oğlu Halil
	Kısa boylu kumral sakallı Mahmud oğlu Emin	Orta boylu ak sakallı Bünyaz Oğlu Halil
	Orta boylu kumral sakallı Kilimci Oğlu İbrahim	Orta boylu ak sakallı Koca Osman oğlu Hasan
Orta boylu kara sakallı Koca Hasan oğlu Hasan	Orta boylu kumral sakallı Güdül Oğlu Emrah	

	Orta boylu kır sakallı Karaca oğlu Süleyman	Kısa boylu kara sakallı Haneci Süleyman oğlu Hasan
	Orta boylu ak sakallı Karaca oğlu Mustafa	Uzun boylu kumral bıyıklı sarı Osman oğlu Mehmed
	Kısa boylu ak sakallı Veli oğlu Mustafa	Orta boylu kumral sakallı Emir Hasan oğlu Hüseyin
	Orta boylu ak sakallı Emir oğlu Pusad Osman	Orta boylu sarı sakallı Meraklı oğlu Osman
	Kısa boylu kumral sakallı Hasan oğlu Abdulhalim	Uzun boylu ak sakallı Topal oğlu Abdusselam
	Orta boylu kır sakallı Balcı oğlu Muhammed	Emin Ağa'nın Ali

Tablo: 9 Seyidli karyesinde hane sakinlerini gösterir.

Seyidli karyesinde 46 hane bulunmaktadır. Bu karye den nakl eden bulunmamakla beraber burası bir Müslüman yerleşkesidir. Öşür kaydettirir. 230 nüfusu bulunmaktadır.

Tavşanlı Yerleşkesinde:

Hane sayısı	Karyede yaşayan isimler	
24	Orta boylu köse sakallı Çukadar oğlu Musa	Uzun boylu ter bıyıklı Kara Ali oğlu İsmail
	Orta boylu kara sakallı Kara Mehmed oğlu Abdullah	Uzun boylu ak sakallı Deli Ali oğlu İsa
	Kısa boylu kara sakallı Topac oğlu Veli	Uzun boylu kır sakallı Ali .. oğlu Muhammed
	Orta boylu köse kumral sakallı Yakub oğlu Halil	Uzun boylu kır sakallı Kara oğlu Ahmed
	Orta boylu ak sakallı Latif oğlu Kabzullah	Orta boylu kara sakallı Bünyaz Oğlu Ali
	Orta boylu kır sakallı Gülekçi oğlu Halil	Orta boylu sarı sakallı ... oğlu Muhammed
	Orta boylu ak sakallı Çur Hasan oğlu Ömer	Uzun boylu kara sakallı Hacı Mustafa oğlu Ahmed
	Orta boylu kara sakallı Çur Hasan oğlu Ali	Orta boylu kara sakallı Hacı Mustafa oğlu Süleyman
	Kısa boylu kumral sakallı Çur Hasan oğlu Ahmed	Orta boylu kara sakallı Hacı Mustafa oğlu Hasan
	Orta boylu kara sakallı Kalpak oğlu Muhammed	Uzun boylu kır sakallı Ali Baz oğlu Ahmed
	Kısa boylu Sarı bıyıklı Latif oğlu Halil	Orta boylu kumral sakallı Hacı Mustafa oğlu Mustafa
	Orta boylu ak sakallı Kalpak oğlu Ebubekir	İnce Ömer oğlu İyali Naima Hatun

Tablo: 10 Tavşanlı yerleşkesinde hane sakinlerini gösterir.

Tavşanlı yerleşkesinde nakl-i hane eden olmamakla birlikte bura da lakaplar kişilerin kendilerine göre verilmiştir ve bu lakaplar fiziki özellik bildirir durumdadır.

Örneğin köse sakallı, kısa sakallı, kara sakallı ya da şabb-ı emred, ayrıca burada birbiriyle kardeş görünen 2 ayrı kökten 6 hane bulunmaktadır. Tavşanlı yerleşkesinde vergi kaydettiren bir kişi de kadındır.

Tolalan Yerleşkesinde:

Hane sayısı	Karyede yaşayan isimler	
5	Orta boylu kır sakallı Ahmed oğlu Ahmed	Diğer karındaşı orta boylu kara sakallı Mustafa
	Karındaşı orta boylu kumral İsmail	Orta boylu ter kara bıyıklı Bonyad oğlu Irgat Mehmed
	Diğer karındaşı orta boylu kır sakallı Ali	

Tablo: 11 Tolalan yerleşkesinde hane sakinlerini gösterir.

Tolalan yerleşkesinin yalnızca hayvancılığa dayalı köy altı yerleşkesi olma ihtimali kuvvetlidir. Burada bulunan kişiler tek aileden olup kardeş durumunda gözükmemektedir, yalnızca bir kişi farklı gözükmemektedir. Bu kişi de de isminde Irgad ifadesi bulunmaktadır. Irgat demek bugün halen Anadolu'da kullanılan bir tabir olmakla beraber gündelik ücret karşılığı çalışan işçi demektir. Bu kişinin yalnızca vergi-yi mahsusa kaydı bulunmakla beraber hayvan yetiştirdiği ya da ziraata dair kayıt yoktur.

Çalkadırbükü Yerleşkesinde:

Hane sayısı	Karyede yaşayan isimler	
9	Orta boylu köse kumral sakallı Portal Oğlu Emin	Orta boylu kır sakallı Avcı oğlu Mehmed
	Orta boylu kumral sakallı Portal Oğlu Süleyman	Uzun boylu ak sakallı Abdulgani oğlu Muhammed
	Orta boylu ter bıyıklı Kara Hasan oğlu Ahmed	Uzun boylu kumral sakallı Tokatlı oğlu Mehmed
	Orta boylu kumral bıyıklı Hasan Oğlu Ahmed	Orta boylu kumral sakallı Tokatlı oğlu Ali
	Kara Hasan oğlu yetim Ali	

Tablo: 12 Çalkadırbükü yerleşkesinde hane sakinlerini gösterir.

Çalkadırbükü yalnızca hayvancılık amaçlı kurulan yerleşkelerden olmuştur ve köy altı diyebileceğimiz sınıftadır. Bunun ispatı defter verilerinde yalnızca hayvancılığa dair verilerin yer alması ve hane sayısının oldukça düşük olmasıdır.

Tombakbükü yerleşkesinde:

Hane sayısı	Karyede yaşayan isimler	
11	Orta boylu kara sakallı Deli Ömer oğlu Mustafa	Uzun boylu kumral sakallı Molla oğlu Bektaş

	Orta boylu ak sakallı kara Mehmed oğlu Osman	Orta boylu kara bıyıklı Veli Hasan oğlu Ahmed
	Orta boylu köse sakallı Kara Mehmed oğlu Ali	Orta boylu kumral sakallı Kara Bekir oğlu Hüseyin
	Orta boylu kır sakallı Kara Mehmed oğlu Süleyman	Orta boylu ak sakallı Veli Hasan oğlu Musa
	Uzun boylu kara sakallı Kara Mehmed oğlu İbrahim	Orta boylu kumral sakallı Kara Musa oğlu Ali
	Orta boylu ak sakallı Ali Sofi oğlu Ömer	

Tablo: 13 Tombakbükü yerleşkesinde hane sakinlerini gösterir.

Yerleşke defter kayıtları incelendiğinde diğer bazı örnekleri gibi yalnızca hayvancılık amaçlı kurulmuş ve buna dair verileri ihtiva eder. Hane sayısı 11 nüfusu tahmini 55 kişidir. Ayrıca nakl-i hane bulunmamakla birlikte Kara Mehmed oğlu ifadesinden de anlaşılacağı üzere akraba ya da kardeş haneler bulunmaktadır.

Mülkbükü (Melik bükü) Karyesinde:

Hane sayısı	Karyede yaşayan isimler	
13	Orta boylu kumral sakallı Ali oğlu Muhammed	Orta boylu kumral sakallı ... oğlu Mustafa
	Orta boylu kumral sakallı Ali oğlu Mustafa	Orta boylu kara sakallı ...oğlu Ahmed
	Uzun boylu şab-ı emred Ali oğlu Halil	Orta boylu kumral sakallı Kara Mustafa oğlu Ali
	Orta boylu kumral sakallı Sarı Mustafa oğlu İbrahim	Orta boylu kır sakallı Kara Mustafa oğlu Osman
	Orta boylu şabb-ı Emred Sarı Mustafa oğlu Ahmed	Orta boylu kır sakallı Çömez oğlu Ahmed
	Orta boylu kumral sakallı Ağca oğlu İsmail	Uzun boylu kumral sakallı Emin oğlu Ahmed
	Uzun boylu kır sakallı Gök Hüseyin oğlu Abidin	

Tablo: 14 Mülkbükü yerleşkesinde hane sakinlerini gösterir.

Mülkbükü karyesinde 13 hane 65 nüfus bulunmaktadır. Akraba haneler bulunmakla beraber burada nakl-i hane eden bulunmamaktadır.

Yemişbükü karyesinde:

Hane sayısı	Karyede yaşayan isimler	
32	Sinan Oğlu Himmet	Orta boylu ak sakallı Darıcı oğlu Muhammed
	Sinan Oğlu Musa	Orta boylu kırca sakallı ... İbrahim

	Sinan Oğlu Ali	Orta boylu kır sakallı Öksüz oğlu Muhammed
	Sinan Oğlu Hasan	Orta boylu kara sakallı Topal Ahmed oğlu Hasan
	Öksüz oğlu Himmet	Orta boylu kara sakallı Portal Oğlu Himmet
	Muharrem oğlu Ahmed	Orta boylu kara sakallı Topal oğlu Ali
	Muharrem oğlu Mehmed	Orta boylu köse sakallı Muharrem oğlu Muhammed
	Darıcı oğlu Mehmed	Orta boylu köse sakallı Muharrem oğlu Ahmed
	Darıcı oğlu Veli	Orta boylu kara sakallı Kara Osman oğlu Muhammed
	Torun Oğlu Hacı Mehmed	Orta boylu ak sakallı Darıcı oğlu Veli
	Güllü oğlu Mehmed	Orta boylu kara sakallı Derviş oğlu Hacı Muhammed
	İbrahim oğlu Receb	Orta boylu kumral sakallı Kethüda Dursun oğlu Ali
	Mazlum oğlu Mehmed	Uzun boylu kara sakallı Mazlum oğlu Muhammed
	Torun Oğlu Lütfullah	Kırca Ömer oğlu Yetim Osman
	Torun Oğlu Ali	Orta boylu kumral bıyıklı Kara Bıyık oğlu Musa
	Orta boylu kara sakallı Dursun oğlu Kabzullah	Orta boylu kumral bıyıklı Kara Bıyık oğlu Ali

Tablo: 15 Yemişbükü yerleşkesinde hane sakinlerini gösterir.

13427 defter numaralı Yemişbükü ya da Yemişhanbükü karyesinde; biri Haddadi ile biri de hususi olmak üzere iki defter kaydı bulunmaktadır. Hususi deftere isimler incelendiğinde 4-5 aile adı öne çıkar görünmektedir. Burada hanelerin birbirleriyle kardeş oldukları aşikârdır. Diğer defterde ise isimler yine kişilerin fiziki özellikleri kullanılarak kaydedilmiştir.

Haddadi Karyesi:

Hane sayısı	Karyede yaşayan isimler	
104	Kürd oğlu Abdülbaki	Orta boylu ak sakallı Karye-i mezbur İmamı oğlu Hacı Ahmed Efendi
	Fakinin Oğlu Halil Çanaklı oğlu Muhammed	Orta boylu kumral sakallı Hatib oğlu Salih
	Ürfen Oğlu İsmail	Orta boylu ak sakallı Çolak oğlu Halil
	Kavaklı oğlu Osman	Orta boylu ak sakallı Ömer Fakı Oğlu Ömer
	Haşim oğlu Muhammed	Orta boylu kara sakallı İsmail oğlu İbrahim
	Aşçı Mehmed oğlu Abdullah	Orta boylu kırca sakallı Ali oğlu İbrahim
	Hacı Bekir oğlu Memiş	Orta boylu kırca sakallı Uzun oğlu

	Osman
Tiryaki oğlu İbrahim	Orta boylu kumral sakallı Abdülgani oğlu Osman
Gani oğlu Molla	Orta boylu akça sakallı Abdülgani oğlu Muhammed
Keçi Hüseyin	Orta boylu ak sakallı Kavaklı oğlu Süleyman
Kavaklı İmamı	Orta boylu kara sakallı Kara Köse oğlu Muhammed
Ali oğlu İbrahim	Orta boylu ak sakallı Hacı Bekir oğlu Memiş
Ersin oğlu Kabzullah	Orta boylu kara ter bıyıklı Hacı Bekir oğlu Ebubekir
Odabaşı oğlu Süleyman	Orta boylu sarı sakallı Uzun oğlu Ebubekir
Uzun oğlu Aynacı Bekir	Orta boylu köse kumral sakallı Sapancı oğlu Receb
Hatib Salih	Kısa boylu köse kara sakallı Veli oğlu Abdulkadir
Sapancı oğlu Süleyman	Orta boylu ak sakallı Uzun oğlu İsmail
Hacı Bekir oğlu Bekir	Orta boylu akça sakallı Hasan oğlu Mustafa
Çulha oğlu Ahmed	Uzun boylu kumral sakallı Kavaklı oğlu Osman
Meşe oğlu İbrahim	Orta boylu kara sakallı Usta oğlu Salih
İsmail oğlu İbrahim	Orta boylu kırca sakallı Sapancı oğlu İbrahim
Çolak oğlu Salih	Orta boylu ak sakallı Kara Hüseyin oğlu Hüseyin
Gani oğlu Osman	Orta boylu kumral sakallı Şah oğlu İbrahim
Hancı oğlu Ömer	Orta boylu kırca sakallı ... oğlu Muhammed
Fındıkçı Oğlu Ali	Orta boylu kara sakallı Tiryaki oğlu Emin
Köse oğlu Salih	Orta boylu kırca sakallı Tiryaki oğlu İbrahim
Hacı oğlu İbrahim	Orta boylu kara sakallı Tiryaki oğlu Süleyman
Koca Ömer oğlu Halil	Orta boylu ak sakallı Hancı oğlu Muhammed
Uzun oğlu Çürük Osman	Kısa boylu şabb-ı emred Koru Köse oğlu Halil
Halil oğlu Abdulkadir ve karındaşı Abdullah	Orta boylu kır sakallı İşçi oğlu Abdullah
Kara köse oğlu Muhammed	Orta boylu kara sakallı Hancı oğlu Ömer
Elhac Ahmed Efendi	Orta boylu kara sakallı Hancı oğlu Süleyman
Kabakçı oğlu Receb	Orta boylu kara sakallı Kavaklı oğlu Ömer
Hasan oğlu Mustafa	Orta boylu ak sakallı Öksüz oğlu

	Ahmed
Veli oğlu Hüseyin	Kısa boylu kumral sakallı Aşık oğlu Halil
Kavaklı oğlu Mehmed	Orta boylu ak sakallı Faki Oğlu Halil
Ömer Faki'nin Oğlu İbrahim ve karındaşı Mustafa	Orta boylu ak sakallı Kürt oğlu Abdülbaki
Orta boylu kumral bıyıklı Köse oğlu İbrahim	Orta boylu ak sakallı Köse oğlu Salih
Orta boylu köse sakallı çolak oğlu Salih	Kısa boylu köse kara sakallı Hatib oğlu Hasan
Orta boylu kumral sakallı Husam oğlu Mehmed	Kısa boylu ak sakallı Hacı Bekir oğlu Kabzullah
Orta boylu ak sakallı Çorbacı oğlu Halil	Orta boylu kır sakallı Bucaş oğlu İbrahim
Orta boylu kara sakallı Hasan oğlu Osman	Orta boylu kırca sakallı Bucaş oğlu Halil
Orta boylu kumral sakallı Hasan oğlu Ömer	Kısa boylu kır sakallı oğlu Musa
Orta boylu kır sakallı Bekir oğlu Osman	Topal Bekir oğlu Abdulkadir
Orta boylu kumral sakallı Dik Ahmed oğlu Mustafa	Kısa boylu kara sakallı Mahur oğlu Ali
Kısa boylu kara sakallı Çolak oğlu Mustafa	Orta boylu ak sakallı Daneci oğlu Hacı Veli
Orta boylu kır sakallı Darıcı oğlu Abdi	Orta boylu kumral sakallı Darıcı oğlu Emin
Orta boylu ter bıyıklı ...Mustafa oğlu Ali	Orta boylu kumral sakallı Ahmed Köse oğlu Ömer
Orta boylu kumral sakallı Topal Bekir Oğlu Osman	Orta boylu kırca sakallı Gülekçi oğlu Ebubekir
Uzun boylu kara sakallı İmam oğlu Ali	Orta boylu kumral sakallı Hacı Hüseyin oğlu Ömer
Hancı oğlu Mehmed	Hatib oğlu Hasan
Pir Baki oğlu Emin	Sofu oğlu Muhammed

Tablo: 16 Haddadi karyesinde hane sakinlerini gösterir.

13412 defter numaralı Haddadi karyesi kazanın en büyük karyelerinden birisidir. Hane sayısı kaza ortalaması olan 46'nın üzerinde gözükmektedir. Hem ziraat hem de hayvancılık verileri bakımından oldukça hacimli kayıtlar bulunmaktadır. Burada şimdiye kadar işlenen yerlerden farklı olarak karye imamına dair veriler bulunmaktadır. Karye imamının da hayvancılığa ve ziraata dair verileri bulunup vergi-yi mahsusa kayıtları işlenmiştir. Karyede önceki yerlere benzer şekilde kardeş aileler bulunmaktadır.

Zuday Karyesi:

Hane sayısı	Karyede yaşayan isimler	
220	İmam Bekir Efendi ve karındaşı	Çat Oğlu İbrahim Efendi
	Abdulhalim Ağa oğlu Seyid Nureddin Vakfı'nın mütevellisi Hasan	Nakib oğlu Ali Efendi
	Saatçi oğlu vakf-1 mezbur hatibi Mustafa	Berber oğlu Bekir ve karındaşı Hüseyin
	Vakf-1 mezburun mescit cihetine mutasarrıf saatçi oğlu Osman	Gülaş Oğlu Mustafa
	Kara İsmail oğlu Abdullah	Genç Ali oğlu Ömer
	Dede oğlu Emin	Genç Ali oğlu Eyüb
	Yakub oğlu Yakub	Genç Ali oğlu İsmail
	Torun Oğlu Mehmed	Çırak oğlu Ali
	Molla Sinan Oğlu Osman	Koca oğlu Mustafa
	Esir Oğlu Ali	Ali Faki oğlu Mehmed
	Halil Amuca oğlu Ali	Kara Şaban oğlu Abdullah
	vakf-1 mezbur nazırı Derviş oğlu Hüseyin	Kirli Oğlu Ali
	Seyid Nureddin Camii Şerif'inin Hatibi Molla Mustafa	Emir İsmail oğlu Hüseyin
	Vakf-1 mezbur mütevellisi Abdulhalim oğlu Abdulhalim	Abdulhalim Ağa oğlu Seyid Nureddin Vakfı'nın mütevellisi Abdurrezzak
	Abdulhalim Ağazade müteveli-i vakf-1 mezbur İzzet	Şatır oğlu Fethullah
	Kirli oğlu Muahmud	Torun Oğlu İsmail
	Hacı oğlu Fethullah	Ömer oğlu Osman
	Sarı Ali oğlu Osman	Pire oğlu Abdulkерim
	Çetin oğlu İsmail	Zorlu oğlu Hasan
	Küçük Mehmed oğlu Hasan	Musa oğlu İbrahim
	Kara ... oğlu Ahmed	Alihan oğlu Ahmed
	Çanaklı oğlu Hasan	Hatib oğlu Ahmed
	Saatçi oğlu Mehmet	Yavaş Ömer oğlu İbrahim
	Kör Yusuf oğlu Yakub ve karındaşı Ömer	Köle oğlu Veli
	Ladikli oğlu Ali	Torun Oğlu Osman
	Halil oğlu Mehmed	Bektaş oğlu Ali ve karındaşı Mustafa
	Uzun boylu kumral sakallı Abdurrezak oğlu Hacı Ahmed	Uzun boylu kumral sakallı İmam oğlu Ebubekir
	Ali Ömer oğlu Ömer	Alemdar oğlu Hasan
	Hacı oğlu Yakub	Kara Salih oğlu Ali
	Tokmak Oğlu Ömer	Bedelli oğlu Abdurrahman
	Sarı Ali oğlu Ömer	Ak Hüseyin oğlu Hasan
	Vakf-1 mezbur Kâtibi Nakib oğlu Mustafa	Zorlu oğlu Mehmed Efendi
	Vakf-1 mezburun Şeyhi Nakib oğlu Hasan	Şatır oğlu Receb ve Ahmed
	Musa oğlu İsmail	Zorlu oğlu Mahmud
Bedelli oğlu Ahmet	Uzun oğlu Ali	
Saatçi oğlu Mehmed ve karındaşı	Uzun oğlu Mehmed	

Ahmed	
Musa oğlu Molla Ömer	Çanakçı oğlu Ömer
Ali Bezirgân oğlu Şaban	Müezzîn oğlu Ali
Halam Oğlu Alim	Orta boylu kumral sakallı Abdurrezak oğlu Muhammed
Orta boylu kumral sakallı Abdurrezak oğlu Mustafa	Orta boylu kumral sakallı Abdurrezak oğlu Hasan
Orta boylu kumral sakallı Abdurrezak oğlu Mahmud	Orta boylu kumral sakallı Kadı oğlu Hatib Mustafa
Orta boylu kara sakallı Kadı oğlu Emin	Orta boylu kumral sakallı Genç Ali oğlu Ebubekir
Faki Oğlu Yetim Ömer	Orta boylu kumral sakallı Genç Ali oğlu Hüseyin
Orta boylu kara sakallı Nakib oğlu Hasan	Orta boylu kumral sakallı Genç Ali oğlu Ömer
Uzun boylu kumral sakallı Nakib oğlu Mustafa	Orta boylu kumral sakallı Dede oğlu Eyüb
Uzun boylu kumral sakallı Nakib oğlu Ali	Orta boylu kumral sakallı Dede oğlu Mehmed
Uzun boylu kara sakallı Nakib oğlu Hasan	Orta boylu kumral sakallı Dede oğlu İsmail
Uzun boylu ak sakallı Sinci oğlu Mustafa	Orta boylu sarı bıyıklı Dede oğlu Abdurrahman
Orta boylu kumral sakallı Sinci oğlu Yakub	Orta boylu kumral sakallı Dede oğlu Emin
Uzun boylu Kara sakallı Sinci oğlu İbrahim	Dede oğlu yetim Osman
Orta boylu şabb-ı emred Sinci oğlu Ali	Orta boylu kumral sakallı Çırak oğlu Ali
Orta boylu karaca sakallı Kara Şaban oğlu Recab	Uzun boylu şabb-ı emred Tokmak oğlu Mehmed
Orta boylu kır sakallı Uzman oğlu Ali	Uzun boylu kumral az bıyıklı Tokmak oğlu Mehmed Emin
Uzun boylu şab-ı emred Hancı oğlu yetim Mehmed	Orta boylu kumral bıyıklı Tokmak oğlu Hasan
Orta boylu ak sakallı Hancı oğlu Ömer	Kısa boylu ak sakallı Kırılı oğlu Mehmed
Orta boylu şabb-ı emred Hoca oğlu Mustafa	Orta boylu ak sakallı Kırılı oğlu Mustafa
Uzun boylu ter bıyıklı kara Osman oğlu Abidin	Uzun boylu kara bıyıklı Çankalcı Oğlu Ömer
Uzun boylu şabb-ı emred İmam oğlu Ömer	Uzun boylu sarı bıyıklı Osman oğlu Mehmed
Uzun boylu kumral sakallı Uzman oğlu Muhammed	Orta boylu kara sakallı Hacı oğlu Abdülfettah
Orta karaca bıyıklı Halil oğlu Muhammed	Uzun boylu kara sakallı Çetin oğlu İsmail
Orta boylu kır sakallı Kırılı oğlu Ali	Orta boylu sakallı Çetin oğlu Ebubekir
Orta boylu kumral sakallı Emir İsmail oğlu Hüseyin	Uzun boylu kumral sakallı Çetin oğlu İbrahim
Uzun boylu kara sakallı Tokmak oğlu	Orta boylu kara sakallı Çetin oğlu

Ömer	Abdurrahman
Orta boylu kumral sakallı Dursun oğlu Osman	Orta boylu kara sakallı Feyzo oğlu Osman
Orta boylu sarı sakallı Dursun oğlu İsmail	Orta boylu kır sakallı Halil Ammi oğlu Ali
Orta boylu kumral sakallı Dursun oğlu Abdülkerim	Uzun boylu kır sakallı Halil Ammi oğlu Ömer
Orta boylu kumral sakallı Dursun oğlu Nafiullah	Orta boylu ter bıyıklı Halil Ammi oğlu Mehmed
Orta boylu sarı bıyıklı Dursun oğlu Muhammed	Uzun boylu kara bıyıklı Esir Oğlu Receb
Orta boylu şabb-ı emred kara Veli oğlu yetim Velüyüddin	Orta boylu şabb-ı emred Esir oğlu Ali
Orta boylu sarı sakallı Musa Bey oğlu İsmail	Esir oğlu Yetim Ahmed
Orta boylu kır sakallı Musa Bey oğlu Ömer	Orta boylu kara sakallı Kara Veli oğlu Hüseyin
Orta boylu ak sakallı Musa Bey oğlu İbrahim	Uzun boylu kumral sakallı Kara Veli oğlu Sadullah
Orta boylu kır sakallı Tekkenişin oğlu Ali	Orta boylu kara sakallı Pir oğlu Abdülkerim
Orta boylu kara sakallı Koca Yakub oğlu Yakub	Uzun boylu kır sakallı Şatır oğlu Abdulkadir
Orta boylu ak sakallı Koca Yakub oğlu Mustafa	Orta boylu kır sakallı Şatır oğlu Fethullah
Orta boylu kara bıyıklı Şatır oğlu Ahmed	Orta boylu kara sakallı Kara Salih oğlu Ahmed
Kısa boylu ak sakallı Hasan Beşe oğlu Mehmed	Orta boylu kır sakallı Kara Salih oğlu Salih
Orta boylu kır sakallı Küçük Muhammed oğlu Mehmed	Orta boylu kır sakallı Küçük Mehmed oğlu Ali
Orta boylu akca sakallı Ak Hüseyin oğlu Hasan	Orta boylu ak sakallı Elhak Oğlu Muhammed
Orta boylu kumral sakallı Ak Hüseyin oğlu İsmail	Orta boylu kara sakallı Keleş oğlu Mustafa
Orta boylu kır sakallı Berber oğlu Ebubekir	Orta boylu kara sakallı Sarı Ali oğlu Ömer
Orta boylu sarı sakallı Sarı Ali oğlu Osman	Orta boylu kumral sakallı Sarı Ali oğlu İbrahim
Orta boylu ak sakallı Cal oğlu Mehmed	Orta boylu kumral sakallı Hacı oğlu Yakub
Orta boylu kara sakallı Ömer oğlu Osman	Orta boylu şab Kara Salih oğlu Yetim Ali
Orta boylu şab-ı emred Ömer oğlu Mustafa	Orta boylu ak sakallı Canik oğlu Osman
Kısa boylu ak sakallı Çetin oğlu Yakub	Orta boylu ak sakallı Çetin oğlu Ali
Orta boylu kumral sakallı Berber oğlu Abdullah	Orta boylu kumral sakallı Berber oğlu Ahmed
Uzun boylu kara sakallı Berber oğlu İbrahim	Teneke Halil oğlu Eytam Hüseyin

Orta boylu kır sakallı Teneke Halil oğlu Ahmed	Orta boylu kumral sakallı Zorlu oğlu Ahmed
Orta boylu kır sakallı Zorlu oğlu Mahmud	Orta boylu ak sakallı Zorlu oğlu Hasan
Orta boylu kumral sakallı Bevan Oğlu İbrahim	Orta boylu kır sakallı Ali Ama Oğlu Ömer
Orta boylu ak sakallı Ali Ama Oğlu Ali	Kısa boylu kumral sakallı Çilingir oğlu Hasan
Uzun boylu karaca sakallı Kara Ali oğlu Veli	Orta boylu sarı bıyıklı Çilingir oğlu Mahmud
Orta boylu kumral sakallı Bektaş oğlu Ali	Orta boylu kara sakallı Kara İsmail oğlu Abdullah
Uzun boylu kara bıyıklı Bucak Oğlu Ahmed	Kısa boylu kır sakallı Odabaşı oğlu Halil
Uzun boylu kara sakallı Müezzın oğlu Mustafa	Orta boylu kumral sakallı Hatib oğlu Ahmed
Orta boylu kır sakallı Hatib oğlu Mustafa	Uzun boylu sarı bıyıklı Alemdar oğlu Hasan
Orta boylu kara sakallı Kara İsmail oğlu Mehmed	Orta boylu kumral sakallı Musa Bey oğlu Musa
Orta boylu kara sakallı Kara Ali oğlu Ahmed	Uzun boylu sarı bıyıklı Veli Memiş oğlu Süleyman
Orta boylu ter bıyıklı Tokmak oğlu Mehmed	Orta boylu kumral bıyıklı Çilingir oğlu Halil
Uzunca boylu kara bıyıklı Zorlu oğlu Mustafa	Orta boylu sarı sakallı Çetin oğlu Osman
Orta boylu kır sakallı Demürcü oğlu Molla Ahmed	Diğer karındaşı oğlu orta boylu ter bıyıklı İbrahim
Karındaşı oğlu orta boylu ter bıyıklı Osman	Dede oğlu Hasan kerimesi Hatice Hatun
Zorlu oğlu Açı Ağası Ali	Kavak kızı
Uzun boylu kara sakallı Sinci oğlu Osman	Orta boylu kır sakallı Kara Şaban oğlu Veli

Tablo: 17 Zuday karyesinde hane sakinlerini gösterir.

13445 defter numaralı Zuday karyesi kaza-i Sonisa'nın en büyük köyüdür. Hane sayısı 220 olmakla beraber nakl-i hane edenler de bulunmaktadır. Koca Yakub oğlunun Avradı Emine Hatun'un emlakı yoktur, Kadir oğlu Mehmed emlakı yoktur diyar-ı ahrede makuddur, Esir Oğlu Receb bila veled fevt olduğundan emlak arazileri arsa intikal eylediği, Odabaşı oğlu Halil bila veled fevt olub emlakı arsa intikal etmiş olduğu, Tomlak Oğlu Osman'ın nakl-i hane eylemiş olduğundan emlakı yoktur, gibi ifadeler defterlerde bulunmaktadır. Burada göze çarpan bazı vakıf mütevellilerine dair bilgilerin bulunmasıdır.

Şeyhlü Karyesinde:

Hane sayısı	Karyede yaşayan isimler	
117	Şeyh Abdal Mehmed Zaviyedari Hacı oğlu Mustafa	Zaviyedat gökçe oğlu Süleyman
	Abidin oğlu İbrahim	Kel Süleyman oğlu Mehmed karındaşı Ali
	Sarı Osman oğlu Mehmed	Karaca oğlu Kara Hasan
	Bektaş oğlu Kara Ali	Küçük Kişi Oğlu Kabzullah
	Necat oğlu Mustafa	Receb oğlu Ali
	Molla Keçi Oğlu Mehmed	Kara Osman oğlu İbrahim
	Kara Hasan oğlu Kara Abdulhamid	Koca Osman oğlu Hasan
	Mahmud oğlu Emin	Kavaklı Hasan
	Amurlu Oğlu Hasan	Veli oğlu Abdüsselam
	İsa oğlu İbrahim	Top sakal oğlu İbrahim
	Emir Hasan oğlu Kara Hüseyin	Ali Faki Oğlu Molla Hacı Ahmed
	Ali Gün Oğlu Ahmed	İbrahim oğlu Musa
	Eyüb oğlu Ali	Emiş oğlu Osman
	Uzun boylu kumral sakallı Peynirci oğlu Hüseyin	Uzun boylu kır sakallı Peynirci oğlu Halil
	Orta boylu kumral sakallı Hatib oğlu Molla Mustafa	Orta boylu kır sakallı Kürekçi oğlu Süleyman
	Uzun boylu kır sakallı Hatib oğlu Hasan	Orta boylu kumral sakallı Kürekçi oğlu Hasan
	Orta boylu kara sakallı Softa oğlu Molla Muhammed	Orta boylu kumral sakallı Kürekçi oğlu Hüseyin
	Orta boylu kır sakallı Köse Osman oğlu Muhammed	Orta boylu ak sakallı Hacı oğlu Mustafa
	Orta boylu kır sakallı Peynirci oğlu Muhammed	Uzun boylu kara sakallı Hacı oğlu Mustafa
	Orta boylu kara sakallı Öksüz oğlu Ahmed	Uzun boylu kır sakallı İmam oğlu Ömer
	Öksüz oğlu Yetim Salih	Uzun boylu sarı sakallı Çakır oğlu Muhammed
	Uzun boylu ter bıyıklı Salih oğlu Hasan	Orta boylu kumral sakallı Çakır oğlu Muhammed
	Uzun boylu kır sakallı Salih oğlu Muhammed	Orta boylu kara sakallı Köse oğlu Hüseyin
	Orta boylu kumral bıyıklı İmam oğlu İsmail	
	Orta boylu kır sakallı Softa oğlu Muhammed	Orta boylu sarı sakallı Softa oğlu Ali
	Orta boylu şabb-ı emred Softa oğlu Yetim Yakub	Orta boylu köse sakallı Softa oğlu İsmail
	Orta boylu kara sakallı Softa oğlu Ahmed	Orta boylu taze sakallı Kara Ali oğlu Mahmud
	Kısa boylu ak sakallı Musa kişi Oğlu Muhammed	Uzun boylu kır sakallı Karadağ oğlu İsmail
	Orta boylu kır sakallı Usta oğlu Ahmed	Uzunca boylu köse sakallı Karadağ oğlu Mustafa

Orta boylu kır sakallı Kabakçı oğlu İsmail	Uzunca boylu kara sakallı Haşin Mustafa oğlu Hüseyin
Kısa boylu ak sakallı Kabakçı oğlu Ali	Kısa boylu kumral sakallı Tatar oğlu Osman
Orta boylu kara sakallı Kabakçı oğlu Ahmed	Orta boylu kır sakallı Usta oğlu Hüseyin
Orta boylu ter bıyıklı Seferli oğlu Ahmed	Orta boylu kır sakallı Dankal oğlu Abdulkadir
Orta boylu kara sakallı Seferli oğlu Muhammed	Uzun boylu ak sakallı Hatib oğlu Yusuf
Uzun boylu kumral sakallı İsa oğlu Süleyman	Orta boylu kara sakallı Kabakçı oğlu Osman
Orta boylu kumral sakallı Çolak oğlu Osman	Uzun boylu kumral sakallı Usta Ahmed oğlu Mustafa
Orta boylu kara sakallı Usta oğlu Muhammed	Uzun boylu kır sakallı Kürt Ali oğlu Ali
Orta boylu kara sakallı Çolak oğlu Emrah	Orta boylu sarı sakallı Çakır oğlu Mustaf
Keleş oğlu Yetim Ahmed	Kısa boylu ak sakallı Kara Hasan oğlu Hasan
Orta boylu köse kır sakallı Ak Köse oğlu Hüseyin	Orta boylu kara sakallı Kara Ali oğlu Ebubekir
Uzunca boylu kır sakallı Hızır oğlu Muhammed	Orta boylu ak sakallı Genç oğlu İsmail
Hızır oğlu Yetim Ahmed	Orta boylu kara sakallı Genç oğlu Mustafa
Orta boylu kırca sakallı Softa oğlu Hasan	Karındaşı uzun boylu kumral sakallı Abdurrahman
Orta boylu ak sakallı Softa oğlu İbrahim	Orta boylu kumral sakallı oğlu Abdurrahman
Orta boylu kara sakallı Molla Ali oğlu Hasan	Orta boylu sarı sakallı Hüsna oğlu Ömer
Orta boylu kır sakallı Ağca Hatib oğlu Ahmed	Orta boylu kumral sakallı Hüsna oğlu Receb
Uzunca boylu kara sakallı Ali oğlu Halil	Orta boylu kumral sakallı Hüsna oğlu Osman
Orta boylu kumral sakallı Ali oğlu Muhammed	Orta boylu kumral sakallı Hüsna oğlu Muhammed
Uzun boylu sarı bıyıklı Ali oğlu Hasan	Orta boylu köse kır sakallı Çakır oğlu Ali
Uzun boylu kır sakallı Çakır oğlu Halil	Orta boylu sarı bıyıklı Abdullah oğlu İbrahim
Orta boylu köse sakallı Usta oğlu Osman	Orta boylu kumral sakallı Koca Ömer oğlu Ali
Uzun boylu kara sakallı Musa keş Oğlu Ahmed	Orta boylu sarı sakallı Koca Ömer oğlu Mustafa
Uzun boylu kara sakallı Musa keş oğlu Muhammed	Uzun boylu köse sakallı Tuzcu oğlu Muhammed
Bekir oğlu Mustafa	Softa oğlu yetim Ali
Kızıl oğlu Muhammed	Orta boylu kumral sakallı Softa oğlu Mehmed

	Orta boylu kara sakallı Kabakçı oğlu Muhammed	Ali oğlu Ömer kerimesi yetim Ayşe
	Çakir Ali oğlu Ali	Orta boylu kara sakallı Alibaz oğlu Mehmed
	Balcı oğlu Mehmed ve karındaşı Süleyman	Gürül Oğlu Emrullah

Tablo: 18 Şeyhlü karyesinde hane sakinlerini gösterir.

13423-13456 defter numaralı Şeyhlü karyesi, 117 hane 585 tahmini nüfusa sahiptir. Karye defterlerinde Öksüz oğlu Hüseyin nakl-i hane eylediği, Veli oğlu Mustafa bu dahi bila veled fevt olub emlakı yoktur gibi ifadeler de bulunmaktadır.

Balaklı Karyesinde:

Hane sayısı	Karyede yaşayan isimler	
22	Kuru Hüseyin oğlu Sarı Hüseyin	Orta boylu sarı sakallı Hüseyin oğlu Muhammed
	Kuru Hüseyin oğlu Ali karındaşı Halil diğer karındaşı Osman	Uzun boylu ter bıyıklı kara Veli oğlu Ahmed
	Orta boylu kara sakallı kethüda oğlu Ömer	Orta boylu kırca sakallı Kara Süleyman oğlu Süleyman
	Orta boylu karaca sakallı Hacı Ahmed oğlu Muhammed	Kısa boylu şabb-ı emred Hacı Ahmed oğlu Ahmed
	Orta boylu kır sakallı Hacı Ahmed oğlu Veli	Uzun boylu kara sakallı Kara Süleyman oğlu Süleyman
	Kısa boylu kır sakallı Murad oğlu İbrahim	Kısa boylu kır sakallı Küçük oğlu Osman
	Orta boylu kumral sakallı Küçük Ömer oğlu Ahmed	Orta boylu kır sakallı Kara Kethüda oğlu Halil
	Kısa boylu kırca sakallı Hüseyin oğlu Salih	Orta boylu kır sakallı Veli Kethüda oğlu Abdurrahman
	Kısa boylu ak sakallı Şaldır oğlu Ali	Orta boylu kır sakallı Muharrem oğlu Mustafa
	Orta boylu Kara sakallı Veli kethüda oğlu Abidin	Uzun boylu kır sakallı Veli Kethüda oğlu Ali
	Orta boylu sarı bıyıklı Hüseyin oğlu Ali	Orta boylu Kara sakallı Veli kethüda oğlu Abidin

Tablo: 19 Balaklı karyesinde hane sakinlerini gösterir.

13443 defter numaralı Balaklı yerleşkesi 22 hane 110 tahmini nüfusa sahiptir. Karye de nakl-i hane eyleyen gözükmemektedir.

Tekelöze Karyesinde:

Hane sayısı	Karyede yaşayan isimler	
68	Ahmed Bey oğlu Ahmed	Kenan oğlu Mustafa
	Ahmed Bey oğlu Ali	Kenan oğlu Bektaş
	Ahmed Bey oğlu Mustafa	Kenan oğlu Mehmed

Aydınlı oğlu Mehmed ve karındaşı Abidin	Koca Ali oğlu Mehmed
Tomrukçu oğlu Mustafa	Marız Oğlu Şaban
Tomrukçu oğlu Mehmed	Güdük oğlu Kör Ömer
Molla Ali oğlu Osman	Kara Kethüda oğlu Abdullah
Yakub oğlu Kara Ahmed	Öksüz oğlu Mehmed
Aydınlı oğlu Ali	Tekfur Dağlı İbrahim
Cansız oğlu Ali	Serçe oğlu Ali
Kenan oğlu Hasan	Yakub oğlu Yusuf
Bıyıklı oğlu Arab Ali	Kurd Ahmed oğlu Abdurrahman
Bünyaz Oğlu Himmet	Sofu'nun oğlu Ahmed
Arab oğlu Osman	Bıyıklı oğlu Çakir Ahmed
Sarı Mehmed oğlu Mehmed	Kenan oğlu Molla Ali
Kedi Ağası oğlu Kabzullah	Orta boylu ak sakallı Kenan oğlu Muhammed
Kenan oğlu Kara Mehmed	Oğlu uzun boylu Kumral sakallı Ali
Orta boylu ak sakallı Hacı Hasan oğlu Osman Efendi	Orta boylu kara sakallı Kara Kethüda oğlu Abdurrahman
Uzun boylu ak sakallı Sipahi oğlu Ömer	Orta boylu kara bıyıklı Kara Hasan oğlu Ali
Orta boylu Kumral bıyıklı Kara Mustafa oğlu Ahmed	Topal Ahmet'in İyali Şerife Hatun
Orta boylu kumral sakallı kedi Ağası oğlu Kabzullah	Orta boylu kır sakallı Müriz Oğlu Şaban
Orta boylu kır sakallı Hasan Sipahi oğlu Hasan	Orta boylu kara sakallı Kürt Ali oğlu Ahmed
Kısa boylu ak sakallı Güdük oğlu Ömer	Orta boylu ak sakallı Bıyıklı oğlu Muhammed
Kısa boylu kara sakallı Bünyan oğlu Ömer Himmet	Orta boylu kumral sakallı Bektaş oğlu Muhammed
Orta boylu şab-ı emred koca Ali oğlu İsmail	Orta boylu kırca sakallı Sarı Mehmed oğlu Muhammed
Uzun boylu ak sakallı Kağan Oğlu Abdullah	Orta boylu ak sakallı Cansız Oğlu Süleyman
Uzun boylu kır sakallı Serçe oğlu Ali	Orta boylu kumral sakallı Abidin oğlu Ali
Orta boylu kır sakallı Kara oğlu Mustafa	Orta boylu sarı sakallı Tekfur oğlu İbrahim
Orta boylu kır sakallı Kenan oğlu Bektaş	Orta boylu kumral bıyıklı İsmail oğlu Receb
Orta boylu kır sakallı Arab oğlu Mustafa	Orta boylu kumral sakallı Kurt Ahmed oğlu Abdurrahman
Uzun boylu köse sakallı Öksüz oğlu Muhammed	Orta boylu kara sakallı köse Mehmed oğlu Ali
Uzun boylu kara sakallı Bıyıklı oğlu Ali	Orta boylu ak sakallı Yakub oğlu Ali
Uzun boylu kara sakallı Sofu oğlu Ahmed	Orta boylu köse kara sakallı Kürt Ali oğlu Yusuf

Tablo: 20 Tekelöze karyesinde hane sakinlerini gösterir.

13428-13428/7 defter numaralı Tekelöze karyesinde 68 hane 340 tahmini nüfus bulunmakla beraber, Hacı Hasan oğlu Osman Efendi ihtiyar-ı pir olub emlak ve arz vesairesi yoktur şeklinde ibare bulunmaktadır.

Halamaz Karyesinde:

Hane sayısı	Karyede yaşayan isimler	
33	Haman oğlu Mustafa	Memiş oğlu Ali
	İbci Oğlu Yusuf	Sofu oğlu Kara Ali
	Abdullah oğlu Ahmed	Kürd Hasan oğlu Ahmed
	Mustafa Kethüda oğlu Emin	Hamman Oğlu Ahmed
	İbci oğlu koca Hüseyin	Ökkeş oğlu Ömer
	İbci oğlu koca Ali	Hüseyin oğlu Mehmed
	Orta boylu ak sakallı Hademe oğlu Mustafa Bey	Orta boylu sarı sakallı Hademe oğlu Emin
	Orta boylu kara sakallı Hademe oğlu Ahmed	Orta boylu sarı sakallı Sofu oğlu Ahmed
	Orta boylu kır sakallı Hiç oğlu Yusuf	Orta boylu kır sakallı Hiç oğlu Hasan
	Orta boylu Kara sakallı Kürt Hasan oğlu Ahmed	Orta boylu sarı sakallı Hiç oğlu Mustafa
	Orta boylu kırca sakallı Hiç oğlu Hüseyin	Orta boylu kır sakallı İmam oğlu Hüseyin
	Orta boylu kara sakallı Sofu oğlu Ali	Orta boylu kara sakallı Hademe Oğlu İbrahim
	Kısa boylu kara sakallı Şükrü oğlu Mehmed	Orta boylu kumral bıyıklı Hademe Oğlu Mehmed
	Orta boylu kır sakallı Tombul oğlu Mehmed	Orta boylu kırca sakallı Abdullah oğlu Ahmed
	Orta boylu kara sakallı Kürt Hasan oğlu Osman	Orta boylu köse sakallı Hiç oğlu Ali
	Orta boylu kır sakallı Polad oğlu Osman	Orta boylu köse sakallı Veli Emin oğlu Ali

Tablo: 21 Halamaz karyesinde hane sakinlerini gösterir.

13435 defter numaralı Halamaz karyesinde 33 hane 165 tahmini nüfus bulunmaktadır. Kürd Hasan oğlu Osman nakl-ihane eylemiştir, Sofu oğlu Ahmed bila velet fevt olmuş emlak ve arazisi yoktur, İbci oğlu Hasan bila velet fevt olmuş emlak ve arazisi yoktur, Tonur Oğlu Molla Mehmed bila velet fevt olmuş emlak ve arazisi yoktur şeklinde ibareler de bulunmaktadır.

Durucasu Karyesinde:

Hane sayısı	Karyede yaşayan isimler	
28	Ali oğlu Hasan	Kısa boylu kumral sakallı Emirkeş oğlu Hüseyin
	Tiryaki oğlu Süleyman	Orta boylu kumral sakallı Emirkeş

		oğlu Osman
	Küçük oğlu Abdulkadir	Kısa boylu kumral sakallı Emirkeş oğlu Musa
	Hacı Hüseyin oğlu Çakir Hüseyin	Orta boylu kır sakallı Tirbaki oğlu Süleyman
	Mustafa oğlu Mehmed	Orta boylu sakallı Hacı Hüseyin oğlu Hüseyin
	Veli Mustafa oğlu Mehmed	Uzun boylu sarı sakallı Emirkeş oğlu Abdurrahman
	Veli Paşa oğlu Ahmed	Uzun boylu kumral sakallı Emirkeş oğlu Halil
	İsa oğlu Mehmed	Orta boylu kara sakallı Dursun oğlu Mustafa
	Derici oğlu Osman	Orta boylu kara sakallı Sarı Ahmed oğlu Muhammed
	Veli oğlu Musa'nın karındaşı Osman	Orta boylu kumral sakallı Hacı Hüseyin oğlu Osman
	Köse oğlu Abdurrahman	Orta boylu kara sakallı Koca Osman oğlu Muhammed
	Hacı Hüseyin oğlu İsa	Orta boylu köse sakallı Hacı Ömer oğlu Ahmed
	Orta boylu kırca sakallı Hacı Hüseyin oğlu Ömer	Orta boylu sarı sakallı Alibaz Oğlu Salih
	Orta boylu kır sakallı Emirkeş oğlu Molla Mustafa	Orta boylu ak sakallı Küçük Kethüda oğlu Ahmed

Tablo: 22 Durucasu karyesinde hane sakinlerini gösterir.

13461 defter numaralı Durucasu karyesinde 28 hane 140 tahmini nüfus bulunmaktadır.

Borabay Yerleşkesinde:

Hane sayısı	Karyede yaşayan isimler	
	Kışlacıklı oğlu Hasan	Emrullah oğlu Hasan
	Kulakçı oğlu Hüseyin	Yetim oğlu İbrahim ve karındaşı İbrahim ve karındaşı Bektaş
	Telli oğlu Mustafa	Deli Hasan
	Ladikli oğlu Hasan	İmam oğlu Ali
	Bağdadlı oğlu Bekir	Yamakçı oğlu Mehmed
	Kara Sakal oğlu İsmail	Yufkacı oğlu Mustafa
	Küçük İmam oğlu Ahmed	Yufkacı oğlu Osman
	Hatib oğlu Ali	Güleççi oğlu Ahmed
	İmam Fethullah	Ömer oğlu Hasan
	Emir Hasan oğlu Mehmed	Gökçe oğlu Mustafa
	Bağdatlı oğlu İsmail	Temurcu oğlu Mehmed
	Sarı İbrahim oğlu Mustafa	Bağdadlı oğlu İbrahim
	Gökçe oğlu Mehmed	İmam oğlu Mustafa
	Küçük İmam torunu Mehmed Efendi	Molla Abdullah oğlu Mehmed kerimesi Emine
	Güleççi oğlu Ömer	Gökçe Oğlu Salih

Veli oğlu Mustafa	Kara Oğlan oğlu Yetim Osman
Bağdatlı oğlu Osman	Kadı çırağı Mehmed oğlu Yetim Hamza
Hamamcı oğlu Süleyman	Köse Mehmed oğlu Mak'ad Osman
Çulha oğlu Hasan	Dağlı oğlu İbrahim Yetim Halil ve Hemşiresi
Uzun boylu sarı sakallı Musa oğlu Ömer	Orta boylu kumral sakallı Mustafa Bey oğlu Molla Mehmed
Kısa boylu ak sakallı Kara sakal oğlu İsmail	Orta boylu kumral sakallı Gökçe oğlu Salih
Uzun boylu kır sakallı Bucak oğlu Mustafa	Orta boylu kır sakallı Gökçe oğlu Mustafa
Orta boylu ak sakallı Kara köle oğlu Veli	Kısa boylu ak sakallı Mustafa Bey oğlu Hatib Emrah
Orta boylu kumral sakallı Mustafa Bey oğlu Ahmed	Orta boylu kumral sakallı Mehmed oğlu Hasan
Orta boylu ak sakallı Faki oğlu Abdullah	Uzun boylu kırca sakallı Emrah oğlu Mehmed
Orta boylu kumral sakallı Bucak oğlu Osman	Uzun boylu kumral sakallı Bağdatlı oğlu Osman
Orta boylu kır sakallı Mustafa Bey oğlu Ömer	Orta boylu kır sakallı Camcı Oğlu Süleyman
Kısa boylu ak sakallı Hacer oğlu Yakub	Orta boylu kara sakallı Camcı oğlu Muhammed
Kısa boylu kara sakallı İmam oğlu Ali	Orta boylu kara sakallı oğlu Hasan
Kısa boylu şab-ı emred İmam oğlu Muhammed	Orta boylu köse kara sakallı İmam oğlu Fethullah
Uzun boylu kara sakallı Bağdalı oğlu İsmail	Orta boylu Çuhadar oğlu Mustafa
Uzun boylu sarı sakallı Bağdatlı oğlu İbrahim	Orta boylu kara sakallı Bağdatlı oğlu Ebubekir
Kısa boylu ak sakallı İmam oğlu İbrahim	Orta boylu kara sakallı Gülekçi oğlu Hüseyin
Orta boylu ak sakallı Çulha oğlu Hasan	Kısa boylu kara sakallı Gülekçi oğlu Ahmed
Uzun boylu köse sakallı Gül Oğlu Muhammed	Orta boylu kumral sakallı ... oğlu Ahmed
Uzun boylu kır sakallı Gülekçi oğlu Ömer	Orta boylu kumral sakallı Yarum Oğlu Muhammed
Orta boylu ter bıyıklı İmam oğlu Mustafa	Orta boylu kara sakallı Demürcü oğlu Muhammed
Kısa boylu ak sakallı Gökçe oğlu Muhammed	Orta boylu ak sakallı Karaca oğlu Hüseyin ve oğlu yetim Halil
Kısa boylu kır sakallı yetim oğlu İbrahim	Yetim kızı Zeyneb Hatun

Tablo: 23 Borabay karyesinde hane sakinlerini gösterir.

13411 defter numaralı Borabay karyesinde 79 hane 395 tahmini nüfus bulunmaktadır. Karye de geçen kerimesi ve hemşiresi isimlendirmeleri, kardeş anlamına

gelmektedir. Ayrıca bazı kimselerin vergiyi mahsusa kaydı bulunmakla beraber ziraata ve hayvancılığa dair bilgileri yoktur.

Andıran Karyesi:

Hane sayısı	Karyede yaşayan isimler	
23	Ağca oğlu Abdurrahman	Orta boylu kara sakallı Kara Hüseyin oğlu Mustafa
	Ağca oğlu Osman	Uzun boylu kumral bıyıklı Kara Hüseyin oğlu Yusuf
	Gülmez oğlu Mehmed	Uzun boylu ak sakallı Gülmez oğlu Halil
	Gülmez oğlu Ahmed	Orta boylu kara sakallı Gülmez oğlu Ahmed
	Gülmez oğlu Kara Hüseyin	Orta boylu köse kumral sakallı Gülmez oğlu Hüseyin
	Ağca oğlu Mustafa	Orta boylu kara sakallı Gülmez oğlu Ebubekir
	Ağca oğlu Eyüb	Orta boylu kumral sakallı Ağca oğlu Ebubekir
	Emir Hasan oğlu Kara Ali	Orta boylu kara sakallı Veli Hasan oğlu Hasan
	Ağca oğlu Ali	Gülmez oğlu yetim Ömer
	Uzun boylu kara sakallı Ağca oğlu Ali	Orta boylu kır sakallı Duru Kara oğlu Mehmed
	Uzun boylu ak sakallı Ağca oğlu Abdurrahman	Genç oğlu Yetim Emin
Orta boylu kumral sakallı Ağca oğlu Ali		

Tablo: 24 Andıran karyesinde hane sakinlerini gösterir.

13422 defter numaralı Andıran karyesi, 23 hane 115 tahmini nüfusla ortalamamın altında bir yerleşkedir. Orta boylu kumral sakallı Mustafa isimli yerleşke sakininin ise deftere kayıtlı vergi ya da herhangi bir verisi yoktur.

Karlık Karyesinde:

Hane sayısı	Karyede yaşayan isimler	
47	Orta boylu köse sakallı Hasan oğlu Mehmed Efendi	Uzun boylu ak sakallı Çengel oğlu Salih
	Orta boylu kumral sakallı Tuzcu oğlu Hüseyin	Uzun boylu kara sakallı Veli Köse oğlu Abdullah
	Orta boylu kır sakallı Abdullah kişi oğlu Osman	Uzun boylu ak sakallı Hasan oğlu Mustafa
	Orta boylu kırca sakallı Abdullah kişi oğlu Ali	Uzun boylu ter bıyıklı Tuzcu oğlu Süleyman
	Uzun boylu ak sakallı Kaşıkçı oğlu Hasan	Uzun boylu kırca sakallı Abdullah kişi oğlu Ahmed

	Orta boylu kara sakallı Tuzcu oğlu Muhammed	Orta boylu kumral sakallı Abdullah kişi oğlu Mustafa
	Kısa boylu köse sakallı Tuzcu oğlu Mustafa	Orta boylu sarı sakallı Tuzcu oğlu Ömer
	Orta boylu şabb-ı emred Hasan oğlu Reşid	Orta boylu sarı sakallı Tuzcu oğlu Hasan
	Orta boylu şabb-ı emred Hasan oğlu Osman	Orta boylu kumral sakallı Tuzcu oğlu Ali
	Uzun boylu köse sakallı Seydi oğlu Hüseyin	Orta boylu kırca sakallı Katrancı oğlu Muhammed
	Uzunca boylu kumral sakallı Sadırkaş oğlu Ahmed	Abdullah Kişi Oğlu Yetim Hüseyin
	Uzun boylu kumral sakallı Sadırkaş oğlu Ali	Orta boylu kumral sakallı Abdullah kişi oğlu Mustafa
	Uzun boylu kara sakallı Hacı Mahmud oğlu Muhammed	Tuzcu oğlu Mehmed
	Uzun boylu köse sakallı Abdullah kişi oğlu Ömer	Tuzcu oğlu Küçük Mustafa
	Uzunca boylu köse sakallı Hasan oğlu Hüseyin	Eyyam oğlu Hüseyin
	Hacı Mahmud oğlu Mehmed	Kocabey oğlu Ahmed
	Kör Mustafa oğlu Mustafa	Veli Köse oğlu Ahmed
	Çengil oğlu Osman	Süleyman oğlu Süleyman
	Abdullah Kişi oğlu Ali Köse	Ökkeş oğlu Mustafa Bey
	Kaşıkçı oğlu Osman	Tuzcu oğlu Ali
	Kısrakçı oğlu Koca Mehmed	Molla Mustafa oğlu Mehmed
	Abdullah Kişi oğlu Osman	Ali Kişi oğlu Ahmed
	Abdurrahman oğlu Hüseyin	Temurcu oğlu İbrahim
	Abdullah Beşe'nin oğlu Yetim Yusuf	

Tablo: 25 Karlık karyesinde hane sakinlerini gösterir.

13448 defter numaralı Karlık karyesi, 47 hane ve tahmini 235 nüfus ile ortalama bir köydür. İsmail oğlu Kara Mustafa nakl-i hane etmiş olduğu, Abdullah oğlu Mehmed bila veled fevt olub malı emlağı amucazadelerine idhal etmiş olduğu, şeklinde ibareler bulunmaktadır.

Karsavıl Karyesinde:

Hane sayısı	Karyede yaşayan isimler	
18	Molla Osman oğlu Ali	Orta boylu kır sakallı Karsavul oğlu Muhammed
	Karaca oğlu Mustafa ve karındaşı Hüseyin	Orta boylu kır sakallı Karsavul oğlu Mustafa
	Seman Oğlu Ahmed	Uzun boylu kır sakallı Köse oğlu Ali
	Uzun boylu kır sakallı Karsavul oğlu Abidin	Orta boylu kır sakallı Karsavul oğlu Ali
	Veli Osman oğlu Abidin	Uzun Ali oğlu Hasan ve karındaşı Hüseyin
	Köse oğlu Hasan ve karındaşı Mustafa	Orta boylu ak sakallı Karaca oğlu Muhammed

	Karsavullu oğlu Ali Köse	Kısa boylu kara sakallı Karaca oğlu Salih
	Karsavullu oğlu Hacı Mehmed	Orta boylu şabb-ı emred Köse oğlu Ali
	Karsavullu oğlu Mustafa	Uzun boylu kumral bıyıklı Köse oğlu Mustafa

Tablo: 26 Karsavıl karyesinde hane sakinlerini gösterir.

13452 defter numaralı Karsavıl karyesi 18 hane 90 tahmini nüfusla ortalamanın altında bir köydür.

Dereköy Karyesi:

Hane sayısı	Karyede yaşayan isimler	
13	Batureyn oğlu Hüseyin	Kısa boylu sarıca bıyıklı Hallo oğlu Abidin
	Batureyn oğlu Ahmed	Uzunca boylu sarı sakallı Buturna oğlu Ahmed
	Batureyn oğlu Ali	Uzunca boylu sarı sakallı Buturna oğlu Ali
	otak oğlu Mehmed	Uzunca boylu kır sakallı Kavaklı oğlu Dülger Seyid
	Hasan oğlu Abidin	Uzunca boylu kara sakallı Kavaklı oğlu Mustafa
	Uzunca kır sakallı Hallo oğlu Hüseyin	Orta boylu kumral bıyıklı ... oğlu Muhammed
	Karındaşı uzunca boylu kara bıyıklı Muhammed	

Tablo: 27 Dereköy karyesinde hane sakinlerini gösterir.

13440 defter numaralı Dereköy karyesi 13 hane 65 tahmini nüfusla ortalamanın altında bir yerleşkedir.

Karabük Karyesinde:

Hane sayısı	Karyede yaşayan isimler	
33	Uzun boylu kumral sakallı Koca Osman oğlu Osman	Uzun boylu kara sakallı Kalemcan oğlu İsmail
	Orta boylu ak sakallı Koca oğlu Veli	Orta boylu sarı sakallı Kalemcen oğlu Muhammed
	Orta boylu kara sakallı Süleyman oğlu Abdulkadir	Cübbeli kızı Emine Hatun
	Orta boylu ak sakallı Memiş Efendi oğlu Emin	Sarı Veli oğlu Ali
	Orta boylu kara sakallı Memiş Efendi oğlu Osman	Koca Osman oğlu Osman
	Orta boylu ak sakallı İnce mer oğlu mer	Molla Memiş oğlu Molla Emin
	Orta boylu ak sakallı ...Osman oğlu İsmail	İnce mer oğlu Hasan

Orta boylu kumral sakallı Molla Hüseyin oğlu Abidin	Ateş oğlu Osman
Abdullah oğlu Ali	Güleççi oğlu Halil
Kara Mehmed oğlu Abdullah	Çukadar oğlu Musa
Abdullah oğlu Ahmed	Kalpak oğlu Mehmed ve karındaşı
Ömer.. oğlu Salih	Yakub oğlu Halil
Topaç oğlu Veli	Hacı Mustafa oğlu Hasan
Hacı Mustafa oğlu Mustafa	Alibaz oğlu Ahmed
Boşkun oğlu Mehmed	Hacı Mustafa oğlu Ahmed
Kethüda İsa oğlu İsa	Karaca oğlu ... Ahmed

Tablo: 28 Karabük karyesinde hane sakinlerini gösterir.

13436-13436/3-13436/9 defter numaralı Karabük karyesi 33 hane 165 tahmini nüfus ile ortalamanın altında bir yerleşkedir. Latif oğlu Kabzullah Yetim Mehmed emlak ve arazisi yoktur, Çur Hasan oğlu İsmail bila veled veft olub emlak ve arazisi yoktur. İfadeleri defterlerde bulunmaktadır.

Destek Karyesinde:

Hane sayısı	Karyede yaşayan isimler	
61	Uzun boylu kır sakallı İmam oğlu Emin	Kısa boylu ak sakallı Davud oğlu Ömer
	Orta boylu kara sakallı Zileli oğlu Kara İsmail	Uzun boylu kumral sakallı Çömez oğlu Ali
	Orta boylu köse sakallı İmam oğlu Ahmed	Çömez oğlu eytam Abdulkadir
	Orta boylu kırca sakallı Davud oğlu Saiddin	Orta boylu kumral sakallı Kır Baki oğlu Ali
	Orta boylu kumral sakallı Dursun oğlu Mustafa	Orta boylu kumral sakallı Bektaş oğlu Süleyman
	Orta boylu kumral sakallı kara Mustafa oğlu Süleyman	Orta boylu ter bıyıklı İmam oğlu Muhammed
	Orta boylu ak sakallı Kedi oğlu Hüseyin	Orta boylu ak sakallı ...oğlu Eyüb
	Orta boylu ak sakallı Davud oğlu Ahmed	Uzun boylu kır sakallı Danfel Oğlu Muhammed Said
	Kısa boylu ak sakallı Veli oğlu Ali	Orta boylu Kara sakallı Danfel Oğlu Mustafa
	Kısa boylu kumral İmam oğlu Muhammed	Orta boylu kır sakallı Kedi oğlu Ali
	Orta boylu kır sakallı Çömez oğlu Abdülkadir	Orta boylu kara sakallı öksüz oğlu Ali
	Orta boylu kır sakallı Kedi oğlu Mustafa	Danfali Oğlu Yetim Ali
	Orta boylu kumral sakallı Kedi oğlu Osman	Orta boylu kır sakallı Çömez oğlu Ahmed
	Orta boylu Kumral sakallı kedi oğlu Hasan	Orta boylu Ak sakallı Kedi oğlu Mehmed
Orta boylu kır sakallı Küçük oğlu	Uzun boylu Kumral sakallı Sadık oğlu	

Muhammed	Mustafa
Orta boylu kara sakallı Davud oğlu Hasan	Orta boylu kumral sakallı Hacı Müezzini oğlu Ali
Orta boylu sarı sakallı Davud oğlu Hüseyin	Orta boylu kumral sakallı Hacı İsmail oğlu İsmail
Orta boylu sarı sakallı Davud oğlu Ahmed	Orta boylu kumral sakallı Kadir oğlu Abdullah
Kedi Oğlu Mustafa	Kedi Oğlu Osman
Kedi Oğlu Hasan	Davud Oğlu Sadi
Davud Oğlu Hasan	Dangal Oğlu Seyyid Mehmed
İsmail oğlu Ahmed	Halil oğlu Eyüb Koca
Koca Hüseyin oğlu Ahmed	Veli oğlu Ahmed
Gülekçi oğlu Süleyman	Ömer oğlu Salih
Kedi oğlu Ahmed	Ağcabaşı oğlu Osman
İmam oğlu Mehmed	Dursun oğlu Mustafa
Dangal Oğlu Mustafa	Çömez oğlu Ahmed
Tiryaki oğlu Ali	Kara Mustafa oğlu Süleyman
İmam oğlu Emin	Köçek oğlu Mehmed
Zileli oğlu Molla İsmail	Gökçe Mehmed

Tablo: 28 Destek karyesinde hane sakinlerini gösterir.

13429 defter numaralı Destek karyesi 61 hane 305 nüfusla ortalamının üzerinde bir yerleşkidir. Dangal oğlu Çakır Hüseyin emlak ve arazisi yoktur, Çarburn oğlu Ahmed emlak ve arazisi yoktur. İfadelerine de defterlerde rastlanmaktadır.

Kozluca Karyesinde:

Hane sayısı	Karyede yaşayan isimler	
25	Kısa boylu kır sakallı Evvelce Oğlu Molla Yusuf	Orta boylu kara sakallı Softa oğlu Hasan
	Orta boylu ak sakallı top sakal oğlu Ahmed	Orta boylu kumral sakalı İmam oğlu Ebu Bekir
	Orta boylu kumral sakallı Kulcan oğlu Mehmed	Orta boylu şab-ı emred İmam oğlu Süleyman
	Orta boylu sarı sakallı İmam oğlu Hüseyin	Bekir'in oğlu Fethullah
	Orta boylu ak sakallı Çitir Ebu Bekir	Top sakal Çakır Ahmed ve karındaşı İbrahim
	Orta boylu kumral sakallı Kırıkçı oğlu İsmail	İmam oğlu Hüseyin
	Orta boylu kumral sakallı Koca oğlu Hasan	Kulanık Oğlu Osman
	Orta boylu ak sakallı Kavaklı oğlu Hasan	Kilimci oğlu İsmail
	Orta boylu sarı sakallı Bektaş oğlu Muhammed	İmam oğlu Bekir
	Orta boylu kara sakallı Tekke-nişin oğlu Ali	Çolak oğlu Canan Ahmed
	Orta boylu köse sakallı Bektaş oğlu	Osman Koca oğlu Hasan

	Bektaş	
	Orta boylu kumral sakallı Ayn-ı Sefa oğlu Emrah	Bektaş oğlu Bektaş
	Uzun boylu kara sakallı Çolak oğlu Ahmed	

Tablo: 29 Kozluca karyesinde hane sakinlerini gösterir.

13438 defter numaralı Kozluca karyesi 25 hane 125 tahmini nüfus ise bahsettiğimiz 46 hane ortalamasının altında kalmaktadır. Karyeden nakl-i hane eden nüfus kaydı gözükmemektedir.

Sonisa Kaza Merkezinde:

Hane sayısı	Karyede yaşayan isimler	
145	Orta boylu kır sakallı Veli oğlu Ali	Orta boylu sarı ter bıyıklı köse oğlu Abdulkadir
	Uzun boylu ak sakallı İbrahim Beşe oğlu Ahmet	Orta boylu köse kır sakallı Esb Oğlu
	Orta boylu kara sakallı Hacı Efendi oğlu Mehmed	Orta boylu ak sakallı... oğlu Mustafa
	Uzun boylu kara sakallı Hoca oğlu Abdurrahman	Kısa boylu ak sakallı Receb oğlu Ahmed
	Uzunca boylu köse kumral sakallı Ömer Bey oğlu Muhammed	Orta boylu kara ter bıyıklı Hasan oğlu Hüseyin
	Uzun boylu kır sakallı Memiş oğlu Abdullatif	Orta boylu kır sakallı Hasan oğlu Ali
	Orta boylu şabb-ı emred Müezzın oğlu Mustafa	Orta boylu kır sakallı beyaz oğlu Ali
	Uzun boylu kır sakallı Kızıllı Oğlu Abdülkerim	Orta boylu kumral sakallı Almuslu oğlu Osman
	Böğürcü Oğlu Yetim Ahmed	Uzun boylu kumral sakallı Balık oğlu Abdülkasım
	Orta kara bıyıklı Abdülbaki oğlu Emin	Uzun boylu kumral sakallı Feyzi oğlu Hüseyin
	Kısa boylu kır sakallı Receb oğlu Hüseyin	Orta boylu ak sakallı Ayrancı oğlu Bektaş
	Uzun boylu kır sakallı Receb oğlu Mustafa	Orta boylu kumral sakallı Deli Hasan oğlu Emin
	Orta boylu kır sakallı receb oğlu Süleyman	Orta boylu kır sakallı Dilgi Oğlu Ömer
	Uzun boylu kır sakallı köse oğlu Hüseyin	Uzun boylu kır sakallı Dilgi Oğlu Mustafa
	Orta boylu ak sakallı Köse oğlu Salih	Dilgi oğlu Yetim Osman
	Uzun boylu kır sakallı Karalı oğlu Mehmed	Orta boylu sarı bıyıklı Haşım oğlu Musa
	Orta boylu ak sakallı Mevcud oğlu Salih	Uzun boylu sarı sakallı Pir oğlu Ahmed
Orta boylu sarı sakallı Habib oğlu Mahmud	Orta boylu kumral sakallı Mahmud Oğlu Ahmed	
Çürük Oğlu yetim Mustafa	Orta boylu kır sakallı Karalı oğlu	

	Ahmed
Orta boylu sarı bıyıklı Mucib oğlu Durmuş	Uzun boylu kumral sakallı Çavdarlı oğlu Mustafa
Orta boylu sarı sakallı Emir Oğlu Ahmed	Orta boylu şabb-ı emred Bölükbaşı oğlu Hasan
Orta boylu kara sakallı Tokatlı oğlu	Uzun boylu kır sakallı Bölükbaşı oğlu Ali
Kısa boylu kumral sakallı küçük oğlu Abdulkadir	Orta boylu kumral sakallı Bölükbaşı oğlu Ahmed
Uzun sarı bıyıklı Sarı Salih	Orta boylu kara bıyıklı Bölükbaşı oğlu Ömer
Orta boylu kumral sakallı Hacı Osman oğlu Mehmed	Orta boylu kumral sakallı Bölükbaşı oğlu Osman
Orta boylu sarı bıyıklı Kuşanlı oğlu Hüseyin	Orta boylu kır sakallı Abdülbaki oğlu Ömer
Orta boylu kır sakallı Kalalı oğlu Mustafa	Orta boylu köse kumral sakallı Abdülhak oğlu Receb
Orta boylu kır sakallı Müderris oğlu Emin	Orta boylu kumral sakallı Kaz Mahmud oğlu Muhammed
Orta boylu kumral sakallı Züema oğlu Mustafa	Orta boylu kumral sakallı Musa Bey oğlu Abidin
Orta boylu kır sakallı arabacı oğlu Hüseyin	Orta boylu kumral sakallı Said oğlu Muhammed
Orta boylu kumral sakallı arabacı oğlu Receb	Orta boylu kumral sakallı Berber Salih
Orta boylu sarı sakallı Derviş oğlu Receb	Orta boylu kır sakallı Araf oğlu Mustafa
Orta boylu kumral sakallı Veli Hacı oğlu Mehmed	Orta boylu ak sakallı Dağlı oğlu İsmail
Uzun boylu kumral sakallı Hacı oğlu Ali	Çukadar oğlu yetim Emin
Orta ak sakallı Çalkaralı Oğlu Said	Yakub oğlu yetim Bektaş
Orta boylu ak sakallı Sonisalı Mehmed	Orta boylu kumral sakallı ...oğlu Ahmed
Uzun boylu ak sakallı Hatib Mehmed Efendi	Uzun boylu kumral sakallı Dai oğlu Hasan
Orta boylu kır sakallı Kamer oğlu Ömer	Taş oğlu Eytam oğlu Mehmed
Uzun boylu kumral sakallı Emin oğlu Ahmed	Orta boylu sarı sakallı Kör Ömer oğlu Deli Mehmed
Orta boylu kara bıyıklı Feyyaz oğlu Ahmed	Orta boylu kumral bıyıklı Çulha oğlu Abdulkadir
Orta boylu kumral bıyıklı kara Osman oğlu Seyid Mehmed	Orta boylu kır sakallı kalalı oğlu Emin
Müzeyyen oğlu Mehmed Abalı Fatma Hatun	Müteveffa-i pir oğlunun Kerimesi Şerife Hatun
Bölükbaşı oğlu Ali	Macuduk Oğlu Durmuş
Abdullah oğlu Çirak Hasan	Bölükbaşı oğlu Ömer
Çanaklı oğlu Mustafa	Nureddin oğlu Molla Mehmed
Abdülbaki oğlu Sercan	Kololu Oğlu Mustafa
Receb oğlu Hasan	Receb oğlu Mustafa

Kösenin oğlu Salih	Hacı Osman oğlu ... Mehmed
Hasan Ağa oğlu Hasan	Dilgi oğlu Mustafa
Hasan oğlu Dai Hüseyin	İmam oğlu Kara Hasan
Bölükbaşı oğlu Hasan	Cerid oğlu Ahmed
Kara Ali oğlu Mehmed	Sarı Benek oğlu Salih
Hacı Ömer Efendi oğlu Müezzini Mehmed Efendi	Haşır oğlu Musa
Usta Osman oğlu Abidin	Bölükbaşı oğlu Osman
Tilki oğlu Osman	Müezzini oğlu Molla Abid Efendi
Müezzini oğlu Emin	Memiş oğlu Latif
Davud oğlu Mustafa	Emir oğlu Mehmed
Beyaz oğlu Osman karındaşı Ahmed	Arıcı Bektaş
Arabacı oğlu Mehmed ve karındaşı Ömer	Kara Ali oğlu Seyyid Mehmed
Hacı oğlu Ali	Kadı oğlu Ahmed
Arabacı oğlu Hüseyin Ağa	Pir Mehmed oğlu Ahmed
Bölükbaşı Ahmed	Çulha oğlu Abdulkadir
Kör Ömer oğlu Mehmed	Abdülbaki oğlu Mustafa
Kel Ömer Mustafa	Karye İmamı Abdurrahman
Deli Mehmed oğlu Seyid Ahmed	Koca oğlu Hüseyin
Uzun boylu kumral sakallı Müderris oğlu Abdurrahman	Orta boylu kumral sakallı Davud oğlu Mustafa
Receb oğlu Süleyman	Hacızade Çırağı Ali
Ömer Bey oğlu Mehmed	Veli Ağa oğlu Ali Ağa
Havane oğlu Mustafa	Abdülbaki oğlu Emin
Ahmed Efendi oğlu Selim	Küçük Osman oğlu Abdulkadir
Bektaş oğlu Kasım	

Tablo: 30 Sonisa kazasında hane sakinlerini gösterir.

13441 defter numaralı kaza merkezinde, 145 hane bulunup 725 tahmini nüfus vardır. Kaza merkezinde şu şekilde bazı ibareler de bulunmaktadır: An-ı Asl Paşa mahallesinden olup karye-i mezburda sakin erbab-ı Temürcü Bilal Ağa çırağı Kara İbrahim'in emlak ve arazisi yoktur. Ali oğlu yetimleri Abdulkadir ve Mehmed nakl-i hane etmiş olduğu, Müezzini oğlu Mehmed bila veled fevt olub emlakı veresesine idhal etmiş olduğu, Ahmed bey oğlu Osman Efendi borcu bila veled fevt olub emlakı veresesine takim olduğu, Receb oğlu Ahmed borcu bile veled fevt olub veresesine takim olduğu, İlyas oğlu Abdülfettah borcu bila veled fevt olub emlakı dahi veresesine takim olduğu, Cerid oğlu Receb nakl-i hane etmiş olduğu, Bağcı İbrahim nakl-i hane etmiştir,

Defterlerdeki kayıtlarda görüldüğü gibi isimler Kerimesi, Hemşiresi, Zevcesi, Karındaşı, Oğlu, Yetimi, Kızı, Torunu şeklinde akrabalık bildirir şekilde kaydedilmiştir. Bununla birlikte fiziksel özellik bildirir ifadeler oldukça fazladır, ayrıca imamı, müezzini mütevellisi, papas, şeklinde dini görev bildirir mahlaslar da bulunmaktadır. Defterlerdeki isimler ise genellikle Ahmed, Mehmed, Hasan, Muhammed, Osman, Ali,

Ömer, Süleyman, Mustafa, Musa, Halil, İsmail, İbrahim, Ebubekir, şeklinde ya Arapça kökenli isimler olup Hz. Peygamberin çevresinde yaşayan kişilere işaret etmekte ya da Osmanlı hanedan ailesinin örnek olduğu isimler şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

2.3. Sonisa Kazasında Vergi Kaydı Bulunan Kadınlar

Kaza geneline bakıldığında bazı karyelerde hatun kişilerin de deftere vergi kaydettirdiği görülmektedir bunlar:

	Kaza ve Karyelerde Vergiye Tabii Kadınlar
Sonisa	Müzeyyen oğlu Mehmed Abalı Fatma Hatun, Müteveffa-i pir oğlunun Kerimesi Şerife Hatun,
Karabük	Cübbeli kızı Emine Hatun
Borabay	Yetim kızı Zeyneb Hatun
Tekelöze	Topal Ahmet'in İyali Şerife Hatun
Zuday	Kavak Kızı
Tavşanlı	İnce Ömer oğlu iyali Naima Hatun

Tablo: 31 Sonisa kazasında vergi kaydı bulunan kadınları gösterir.

5) Unvan ve Lakaplar

Temettuat defterleri incelendiğinde şahıs adları genellikle lakaplarla ya da unvanlarla birlikte zikredilmektedir. Bu lakaplar toplumsal statü, meslek, fiziki özellik, aile ismi şeklinde olabilir. Sonisa kazası ve 27 karyesi ile birlikte kullanılan unvan ve lakaplara bakılacak olunursa:

Lakaplar	Fiziki durum	Sosyal	Mesleki
Sonisa	Şabb-ı Emred, Kısa Boylu, Uzun Boylu, Ter Bıyıklı, Sarı Bıyıklı, Kır Sakallı, Sarı Sakallı, Uzun Boylu Ak Sakallı, Kumral Sakallı, Orta Boylu, Kır Bıyıklı, Kara Bıyıklı, Köse, Kumral Sakallı	Yetim, Bey, Hacı	Bölükbaşı, Müderris, İmam, Çulha, Arabacı, Müezzin, Arıcı, Berber, Çırak
Kozluca	Şabb-ı Emred, Kısa Boylu, Orta Boylu, Kara Sakallı, Çitir, Kumral Sakal, Köse Sakal, Sarı Sakal, Ak Sakal, Top Sakallı, Çolak	-	İmam, Kilimci
Destek	Kısa Boylu, Orta Boylu, Kara Sakallı, Uzun Boylu,	Eytam, Hacı	İmam

	Ak Sakal, Kumral Sakal, Kır Sakal, Kırca Sakal		
Karabük	Uzun Boy, Orta Boy, Kara Sakal, Kumral Sakal, Ak Sakal, Sarı, İnce, Koca	Hacı	Molla, Kethüda
Dereköy	Uzunca Kır Sakal, Uzunca Boy, Uzunca Boy Kara Bıyık, Kısa Boy, Kumral Bıyık, Kır Sakal, Kara Sakal, Sarı Sakal	-	-
Karsavıl	Uzun Boy, Orta Boy, Kara Sakal, Kumral Bıyık, Ak Sakal, Kır Sakal, Köse, Şabb-ı Emred	-	-
Karlık	Uzun Boy, Orta Boy, Kara Sakal, Kumral Sakal, Ak Sakal, Kırca Sakal, Sarı Sakal, Köse Sakal, Şabb-ı Emred, Kır Sakal, Ter Bıyık, Küçük	Yetim	Molla, Tuzcu
Andıran	Kara Sakal, Kumral Sakal, Ak Sakal, Orta Boy, Kumral Bıyık, Kır Sakal	Yetim	-
Borabay	Uzun Boy, Orta Boy, Kara Sakal, Kumral Sakal, Ak Sakal, Kırca Sakal, Sarı Sakal, Köse Sakal, Şabb-ı Emred, Kır Sakal, Ter Bıyık,	Yetim, Deli	Hatip, İmam, Çıracak, Hamamcı, Çulha, Demirci,
Durucasu	Köse, Orta Boy, Kırca Sakal, Kır Sakal, Ak Sakal, Sarı Sakal, Kara Sakal, Kumral Sakal, Köse Sakal	Hacı	Derici
Halamaz	Orta Boy, Kırca Sakal, Kır Sakal, Ak Sakal, Sarı Sakal, Kara Sakal, Kumral Sakal, Kumral Bıyık, Köse Sakal, Tombul	Sofu, Kürt	İmam, Hademe
Tekelöze	Kara, Bıyıklı, Orta Boy, Sarı, Kara Sakal, Kumral Sakal, Ak Sakal, Topal, Kumral Bıyık, Kır Sakal, Şabb-ı Emred, Kırca Sakal, Sarı Sakal, Köse Sakal,	Öksüz, Tekfur Dağlı, Kürt, Sofu, Arap	Tomrukçu, Molla, Kethüda, Sipahi, Molla,
Balıklı	Sarı, Kuru, Orta Boy, Kısa Boy, Kumral Sakal, Karaca Sakal, Kara Sakal, Ak Sakal, Kırca Sakal, Sarı Sakal,	Hacı	Kethüda

	Küçük, Kır Sakal, Uzun Boy, Şabb-1 Emred, Sarı Bıyık, Ter Bıyık		
Şeyhlü	Sarı, Kara, Koca, Küçük, Kel, Uzun Boy, Orta Boy, Kumral Sakal, Kır Sakal, Kara Sakal, Köse, Ak Sakal, Ter Bıyık, Kumral Bıyık, Sarı Sakal, Şabb-1 Emred, Taze Sakal, Kısa Boy, Çolak, Genç, Kırcı Sakal,	Hacı, Yetim, Kürt	Molla, Zaviyedar, Peynirci, Hatip, Softa, Molla, Kabakçı, Hatip, Tuzcu, Balcı
Zuday	Kara, Genç, Sarı, Küçük, Kör, Yavaş, Uzun Boylu, Kumral Sakal, Ak, Orta Boy, Kara Sakal, Ak Sakal, Sarı Bıyık, Karaca Sakal, Şabb-1 Emred, Kır Sakal, Az Bıyık, Ter Bıyık, Kara Bıyık, Sarı Sakal, Akça Sakal,	Dede, Kirli, Hacı, Alemdar, Şeyh, Yetim, Bey, Eytam, Teneke	İmam, Saatçi, Hatip, Molla, Nakib, Kadı, Berber, Müezzın
Haddadi	Orta Boy, Ak Sakal, Kumral Sakal, Çolak, Kara Sakal, Kırcı Sakal, Uzun, Akça Sakal, Kara Ter Bıyık, Sarı Sakal, Köse Kumral Sakal, Kısa Boy, Kırcı Sakal, Çolak, Çürük, Şabb-1 Emred, Kır Sakal, Kumral Bıyık, Dik, Topal,	Kürt, Hacı, Aşık, Öksüz, Pir, Sofu	İmam, Aşçı, Molla, Çorbacı, Kabakçı, Hatip
Yemişbükü	Orta Boy, Kumral Bıyık, Kara Bıyık, Kara Sakal, Ak Sakal, Köse Sakal, Topal	Öksüz, Hacı, Yetim	Darıcı
Mülkbükü	Orta Boy, Kumral Sakal, Şabb-1 Emred, Sarı, Kır Sakal, Uzun Boy, Kara Sakal	-	-
Tombakbükü	Orta Boy, Kara Sakal, Ak Sakal, Köse Sakal, Kır Sakal, Uzun Boy, Kumral Sakal, Kara	Deli	Molla, Sofu
Çalkadırbükü	Orta Boy, Köse Kumral Sakal, Ter Bıyık, Kara, Kumral Bıyık, Uzun Boy, Ak Sakal	Yetim	-
Tolalan	Orta Boy, Kır Sakal, Kumral, Kara Sakal, Ter Kara Bıyık	-	Irgat
Tavşanlı	Orta Boy, Kara Sakal, Köse Sakal, Kumral Sakal, Kır	Hacı	-

	Sakal, Ak Sakal, Kumral Sakal, Kısa Boy, Sarı Bıyık, Ter Bıyık, Sarı Sakal, Uzun Boy, İnce		
Seyidlü	Uzun Boylu, Kır Sakallı, Uzun, Orta Boylu, Ak Sakallı, Kel, Köse Sakallı, Kumral Sakallı, Kırca Sakallı, Ter Bıyıklı, Kısa Boy, Uzun Sakal, Kara Sakal, Kumral Bıyık, Topal	Yetim, Kürt	Kalaycı, Molla, Kethüda, Neccar, Çoban, Kilimci, Balcı
Kırkharman	Koca, Koca Bıyık	-	Kalaycı
Mercimek	Çakır, Sakallı, Çolak, Topal, Koca, Dik, Çolak	Hacı	Derici, İmam, Darıcı
Alan Oymağı	Karagöz, Sarı, Çolak, Koca Bıyık, Koca,	Öksüz	Papas
Beyalan Oymağı	-	-	Madenci, Saka, Çavuş, Papas
Sarnıç	Karagöz, Sarı Oğlan	-	Papas, Kuşçu

Tablo: 32 Sonisa kazasında unvan ve lakapları gösterir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TEMETTUAT DEFTERLERİNE GÖRE

19. YÜZYILDA SONİSA KAZASI'NIN EKONOMİK YAPISI

1. Sonisa Kazasında Mezru-Gayrı Mezru Araziler:

Temettuat defterleri Tanzimat sonrası Osmanlı vergilendirme sisteminin temelini oluşturmaktadır. Bu defterlere kişiler Müslüman gayrimüslim herkes kaydedilir. Temel amaç Tanzimat sonrası oluşturulan yeni orduya asker kaynağı sağlamak ve vergi verir tebaayı tespit etmektir. Bu amaçla tutulan defterler bizlere 19. yüzyılda devletin ekonomik yapısı şehir ve bölgelerde yaşayan nüfusun oluşturulan millet sistemine göre yapısı yetiştirilen ürünler ekili dikili arazi (mezru-gayrimezru) yetiştirilen hayvanlar çeşit ve miktarlarıyla bunlardan toparlanan vergilerin miktarları hakkında bilgiler sunar.

Temettuat kayıtları tam anlamıyla bir nüfus defteri değildir. Haneler içerisinde yaşayan ailelerin kaç kişi olduğu kişilerin yaşları yaşların şehre oranı gibi bilgiler vermez. Fakat bu bilgilere biz kendi çıkarımlarımızla ulaşacağız. Ancak toplanan verginin cinsi çeşidi gibi bilgiler verebilir. Bu bağlamda 19. yüzyılda Sonisa kazasına dair yapılan defter çevirilerinden bazı veriler elde edilmiştir bunlara bakılacak olursa kaza ve buna bağlı köylerinde mezru (ekili) arazi 18230 dönümdür. Bu arazinin yıllık geliri 926010 guruş kaydedilmiştir. Bununla beraber 12996,5 dönüm gayrı mezru ve mera arazi kaydedilmiştir.

Araziler defterlere kazada ya da köyde yaşayan kişinin ismi ilk başa kaydedilmek suretiyle sırasıyla mezru arazi miktarı gayrimezru arazi miktarı zirai ürünleri Hint, Şair, Alef, Mahlep, Penbe şeklinde sırayla işlenmiş bunlara dair dönüm ve kile bilgisi verilip gelirleri ve aşarları gösterilir biçimde sırayla defterlere kaydedilmiştir. Bunun devamında hayvancılık verileri hayvanın türü adedi kıymeti şeklinde sırayla belirtilip en sona ağnam vergisine dair bilgiler kaydedilmiş, toplam öşür belirtilmiş, toplam vergi-yi mahsusa geliri ifade edilip bir senelik temettuatı ifade edilmiştir.

Sonisa merkez ve ismi geçen 28 yerleşkesinde mezru ve gayrimezru alanlara dair bilgiler şöyledir: Mezru alan ekimi yapılan alandır. Gayrimezru keza ya da

gayrimezru arazi bugün nadas olarak tabir ettiğimiz boş bırakılan arazi ya da tarımın yapılmadığı saban girmemiş arazidir, bu arazilerde köylü ortak kullanımındadır (hayvan otlatma harman yeri vs.). Mezru araziler ve Gayrimezru araziler dönüm olarak ifade edilmiştir. Bunlardan sağlanan gelirler ise guruş olarak defterlere kaydedilmiştir. Aşağıdaki tabloda Sonisa ve köylerine dair mezru arazi miktarları ve gelirleri ifade edilmiştir. Bu tablo da koyu renkler ile gösterilen veriler gayrimüslimlere ait verilerdir. Çünkü ismi belirtilen köyler de gayrimüslimler iskân ettirilmiştir.

Ziraata dair vergiler Vergi-yi Mahsusa, öşrü (Hinta-Şair-Alef-Karıklı) öşrü Penbe, öşrü mahlep, öşrü kızır, öşrü bağ, öşr-i harir (ipek) şeklinde ifade edilmiş; ürün miktar ve hasılatının hemen berisine kaydedilmiştir. Bunlar vergilendirme bölümünde detaylandırılacaktır.

No.	İsim	Mezru Tarla dönüm	Hasılat Guruş	No.	İsim	Mezru Tarla dönüm	Hasılat Guruş
1	Sonisa	2376.5	120278	15	Zuday	3784	184536
2	Kozluca	375	19358	16	Haddadi	798	37145
3	Destek	1071	60338	17	Yemişanbükü	156	9271
4	Karabük	163	9829	18	Mülkbükü	79	1350
5	Dereköy	174	7902	19	Tombakbükü	-	-
6	Karsavıl	430	20396	20	Çalkadırbükü	-	-
7	Karlık	836	38998	21	Tolalan	214	10700
8	Andıran	128	7960	22	Tavşanlı	3	150
9	Borabay	1433.5	71846	23	Seyidlü	77	3850
10	Durucasu	340	16499	24	Kırkharman	141	6615
11	Halamaz	548	29761	25	Mercimek	257	13841
12	Tekelöze	1323	65097	26	Alan Oymağı	687	37281
13	Balaklı	155	8867	27	Beyalan Oymağı	351	19513
14	Şeyhlü	1715	93082	28	Sarnıç	615	31547
<p>Toplam Mezru: 18230 dönüm. Toplam Hasılat: 926010 guruş.</p>							

Tablo 33. Sonisa kazasında Mezru arazi miktarını ve gelirlerini gösterir.

No.	İsim	Gayrimezru Tarla Dönüm	No.	İsim	Gayrimezru Tarla Dönüm
1	Sonisa	1628	15	Zuday	2253
2	Kozluca	230	16	Haddadi	765

3	Destek	638	17	Yemişanbükü	153
4	Karabük	161	18	Mülkbükü	30
5	Dereköy	137	19	Tombakbükü	-
6	Karsavıl	341	20	Çalkadırbükü	-
7	Karlık	617	21	Tolalan	135
8	Andıran	90	22	Tavşanlı	-
9	Borabay	1254.5	23	Seyidlü	-
10	Durucasu	232	24	Kırkharman	141
11	Halamaz	325	25	Mercimek	256
12	Tekelöze	977	26	Alan Oymağı	661
13	Balaklı	30	27	Beyalan Oymağı	338
14	Şeyhlü	1078	28	Sarnıç	526
Toplam Gayrimenzru: 12996,5 dönüm.					

Tablo 34. Sonisa Kazası ve köylerinde Gayrimenzru arazileri gösterir. Tablo da gayrimenzslimlere ait veriler koyu renkle gösterilmiştir.

Bu verilerin de gösterdiği gibi Osmanlı devleti hemen her kaza ve köyüyle tarım ekonomisi üzerine kurulu bir devlettir. Ekonomik askeri ve ticari alanlara bakıldığında hemen her alanda üretim ve tarım etkisi egemendir. Bu sebeple de devletin temel geliri ve kaynakları vergilerden oluşmaktadır. Bu vergilerin en günceli ve Tanzimat'la ortaya çıkan Temettuat vergisidir. Osmanlı toplumu bir tarım toplumdur. Devlet köylüsünü ezelde bu şekilde yetiştirmiş en küçük yapı taşı olan aile birimini bir çift öküzle toprak işleyecek ve geçimini bununla sağlayacak şekilde oluşturmuştur. Eski tarihlerinde kendisini dünya devletlerinin önüne koyan ordusunun önemli bir bölümünü de bu yapıya bağlamış ve çift hane sistemi adı altında bu şekilde konumlandırmış ve örgütlemiştir.

genellikle dönüm cinsinden ifade edilmekle birlikte ekili arazi yani tarım cinsi tablonun diğer tarafına işlenmiştir ve kile birimi ile ifade edilmiştir. Merkezde yetişen her ürün defter numaralarında ortaya konulduğu biçimiyle transkripsiyon edilmiş ve bilgiler tablolandırılmıştır. Bununla beraber vergi cinsleri tabloların altına işlenmekle beraber ayrıyeten de gösterilecektir.

13441 numaralı deftere göre, *Sonisa* merkezde 48 dönüm bahçe hasılatı 29545 guruş, 178 dönüm bağ hasılatı 64293 guruş, 2 dönüm nıfs bağı (yarım hisse) hasılatı 2700 guruş, 1 dönüm Salis hassa bahçe (üç hisse) hasılatı 300 guruş, 2376,5 dönüm ekili tarla hasılatı ise 120278 guruştur. Bundan başka Asiyab (değirmen) 2 adet vergisi ise 2250 guruştur. Bu arazilerde üretilen temel tarım ürünleri; Hınta (Buğday) 572 kile, Şair (Arpa) 97 kile, Çavdar 95 kile, Alef (Yulaf) 8 kile, Karıklı (cins buğday)178 kiledir. Ayrıca Eşcar-ı Meyve geliri 6183 guruş, Eşcar-ı Mahlep (Kiraz) geliri 2303 guruştur. İpek üretimi 31 kile ve hasılatı ise 1017 guruştur. Tüm bu ürünlerden elde edilen Vergi-yi Mahsusa miktarı 25993 guruştur.

SONİSA	Dönüm	Hasılat guruş	Aşar v. Guruş		Kile	Hasılat guruş	Aşar Vergisi guruş
Bağ	180	66993	1275	Hınta	572	-	1726
Bağçe	48	29545	-	Şair	97	-	194
Meyve		6183	363	Alef	95	-	95
Mahlep		2303	217	Çavdar	8	-	210
Salis Hassa Bahçe	1	300	-	Karıklı	178	-	402
Toplam öşür Guruş: 4831							
Vergi-yi Mahsusa Guruş: 25993							

Tablo 35. Nefs-i Sonisa Karyesinde ziraata dair verileri gösterir tablodur⁶⁹.

Sonisa merkez kazasının üretim değerleri kaynak gösterilen belgelerden bu şekilde değerlendirilmiştir. Bununla birlikte kazaya bağlı köy veya yerleşim birimlerine ait bilgiler toparlanacak olursa: 13438 numaralı *Kozluca* defterine göre; ekilen 375 dönüm araziden 19358 guruş gelir elde edilmiştir. Bunun yanında 230 dönüm gayrimezru arazi kaydedilmiştir. Ekili arazilere bakılacak olunursa 66 kile Hınta, 51 kile Şair, 27 kile Karıklı, ekilmiştir. Ortalama her beldede bulunan değirmen bu beldede bulunmaktadır. Değirmenlere dair bilgiler ayrıca ileride verilecektir. Toplam öşür vergisi 507 guruş iken Vergi-yi Mahsusa kaydı 5260 guruştur.

⁶⁹ BOA. ML. VRD. TMT. d. 13441, *Nefs-i Sonisa*.

KOZLUCA	Kile	Hasılat guruş	Aşar Guruş	v.	Dönüm	Hasılat guruş	Aşar Vergisi guruş
Hınta	66	-	247	Mahlep	-	1134	73
Şair	51	-	100	Meyve	-	-	33
Karıklı	27	-	54				
Toplam öşür Guruş: 507							
Vergi-yi Mahsusa Guruş: 5260							
İcare Gelirleri Guruş: 315							

Tablo 36. Kozluca'daki ziraat verilerini gösterir⁷⁰.

Destek köyü 13429 numaralı defter incelendiğinde veriler şu şekildedir: 1071 dönüm mezru arazi bulunurken bu arazilerde, 282 kile Hınta, 180 kile Şair, 57 kile Saz, 8 kile Alef ekilmiştir. 2 Değirmen bulunurken 2 dönüm Bahçe ekilmiş ve 1800 guruş gelir elde edilmiştir. Beldenin 14530 guruş Temettü vergisi kaydedilmiştir. 961 guruş icare geliri elde edilmiş, 1558 guruş öşür vergisi kaydedilmiştir.

DESTEK	Kile	Hasılat guruş	Aşar Guruş	v.	Dönüm	Hasılat guruş	Aşar Vergisi guruş
Hınta	282	-	1092	Bahçe	2	1800	-
Şair	180	-	344				
Saz	57	-	106				
Alef	8	-	16				
Toplam öşür Guruş: 1558							
Vergi-yi Mahsusa Guruş: 14530							
İcare Gelirleri Guruş: 961							

Tablo 37. Destek köyü ekili ürünler ve gelirlerini ifade eder⁷¹.

Karabük köyü 13436/13436-3/13436-9 numaralı defter verilerine bakılacak olunursa 163 dönüm mezru arazi 9829 guruş gelirdir. 161 dönüm gayrimezru keza arazi bulunur. Mezru arazide 7 dönüm Kendir ekimi yapılır. 1062 guruş gelir kaydedilmiştir. 103 kile Hınta, 62 kile şair, 15,5 dönüm Penbe (pamuk) ekilidir. Bu Penbe tarlasından 2961 guruş gelir elde edilir. Toplam Vergi-yi Mahsusa kaydı 5565 guruştur.

KARABÜK	Kile	Hasılat guruş	Aşar Guruş	v.	Dönüm	Hasılat guruş	Aşar Vergisi guruş
Hınta	103	-	422	Penbe tarlası	15.5	2961	177

⁷⁰ BOA. ML. VRD. TMT. d. 13438 Kozluca.

⁷¹ BOA. ML. VRD. TMT. d. 13429 Destek.

Şair	62	-	98	Bağ	2	1500	300
				Kendir	7	1062	62
Toplam öşür Guruş: 1059							
Vergi-yi Mahsusa Guruş: 5565							

Tablo 38. Karabük köyü zirai verilerini gösterir⁷².

Dereköy 13440 numaralı defterde kaydedilmiştir ve bilgiler şöyledir: 174 dönüm mezru arazi ekilmiştir. Bu arazinin 7902 guruş geliri elde edilmiştir. Bununla birlikte 137 dönüm gayrimezru keza arazi kaydı vardır. Mezru arazide 63 kile Hintta, 49 kile şair, 13 kile Alef, 12 kile çavdar ekilmiştir. 56 guruş icare geliri bulunurken merkezin Vergi-yi Mahsusa kaydı 2446 guruştur.

DEREKÖY	Kile	Hasılat guruş	Aşar v. Guruş		Kile	Hasılat guruş	Aşar Vergisi guruş
Hintta	63	-	252	Çavdar	12	-	24
Şair	49	-	130	Alef	13	-	26
Toplam öşür Guruş: 432							
Vergi-yi Mahsusa Guruş: 2446							
İcare Gelirleri Guruş: 56							

Tablo 39. Dereköy'e ait zirai verileri gösterir⁷³.

Karsavıl köyü merkeze bağlı köylerden başka bir tanesi olup onun kaydedildiği defter 13452 numaralı Temettuat defteridir. Bu defterden elde edilen ziraat verilerine göre: Mezru tarla 430 dönüm ve geliri 20396 guruştur. Bununla beraber 341 dönüm gayrimezru keza kaydedilmiştir. 1 Asiyab (değirmen) 1500 guruş vergilendirilmiştir. Karsavıl köyü 3118 guruş Vergi-yi mahsusa kaydettirmiştir. Ekili arazilerde 65 kile Hintta, 52 kile şair, 20 kile Karıklı, 21 dönüm Saz ve 6 kile Alef ekilmiştir. Belde de 210 guruş icare bedeli kayıtlıdır.

KARSAVIL	Kile	Hasılat guruş	Aşar v. Guruş		Kile(dönüm)	Hasılat guruş	Aşar V. Guruş
Hintta	65	-	260	Karıklı(kile)	20	-	40
Şair	52	-	104	Çagaz (kile)	3	-	3
Alef	6	-	6	Saz(dönüm)	21	-	42
Toplam öşür Guruş: 458							
Vergi-yi Mahsusa Guruş: 3118							
İcare Gelirleri Guruş: 210							

⁷² BOA. ML. VRD. TMT. d. 13436/13436-3/13436-9.

⁷³ BOA. ML. VRD. TMT. d. 13440 Dereköy.

Tablo 40. Karsavıl'a ait ziraat verilerini gösterir⁷⁴.

13448 defter numaralı *Karlık* köyü: ziraat verilerine bakılacak olunursa, 836 dönüm Mezru tarla geliri 38998 guruştur. Bununla birlikte 617 dönüm gayrimezru arazi vardır. Bu arazilerde 139 kile Hınta, 135 kile şair, 27 kile Alef, 20 kile çavdar, 106 kile Karıklı, 48 dönüm saz ekilmiştir. Köyün Vergi-yi Mahsusa kaydı 6944 guruştur. 1129 guruş öşür vergisi kaydedilmiş, 450 guruş ise icare geliri kaydedilmiştir. Bu icare Asiyab icaresi olarak kayıtlıdır.

KARLIK	Kile	Hasılat guruş	Aşar v. Guruş		Kile (Dönüm)	Hasılat guruş	Aşar Vergisi guruş
Hınta	139	-	484	Alef	27	-	27
Şair	135	-	270	Çavdar	20	-	40
Karıklı	106	-	212	Saz(D.)	48	-	96
Toplam öşür Guruş: 1129							
Vergi-yi Mahsusa Guruş: 6944							

Tablo 41. Karlık köyü ziraat verilerini gösterir⁷⁵.

Andıran köyü 13422 numaralı defter verilerine bakılacak olunursa Mezru arazi burada 128 dönüm ve hasılatı ise 7960 guruştur. Buna karşın 90 dönüm gayrimezru arazi kaydedilmiştir. Ekilen araziler de 56 kile Hınta, 30 kile şair, 13 kile Karıklı bulunur. 5242 guruş Vergi-yi Mahsusa kaydedilmiş, 318 guruş öşür vergisi işlenmiştir.

ANDIRAN	Kile	Hasılat guruş	Aşar v. Guruş		Kile	Hasılat guruş	Aşar Vergisi guruş
Hınta	56	-	232	Karıklı	13	-	26
Şair	30	-	60				
Toplam öşür Guruş: 318							
Vergi-yi Mahsusa Guruş: 5242							

Tablo 42. Andıran köyüne dair ziraat verilerini gösterir⁷⁶.

Borabay köyü 13411 numaralı Temettuat defterine göre; Mezru arazi 1433,5 dönüm kaydedilmiştir. Bunun hasılatı 71846 guruştur. Bununla beraber 1254,5 dönüm gayrimezru arazi bulunmaktadır. Köyde 36 dönüm bahçe dikilmiştir. Hasılatı 19950 guruştur. 53 dönüm Bağ dikilmiş, hasılatı ise 31462 guruştur. 0.5 Asiyab ortaklığının vergisi 1000 guruş kaydedilmiştir, 0,5 ifadesi nıfs (yarım hisse) anlamına gelmektedir. Ziraat yapılan arazide 330 kile Hınta, 249 kile şair, 19 kile Alef, 39 kile Cağaz

⁷⁴ BOA. ML. VRD. TMT. d. 13452 Karsavıl.

⁷⁵ BOA. ML. VRD. TMT. d. 13448 Karlık.

⁷⁶ BOA. ML. VRD. TMT. d. 13422 Andıran.

ekilmiştir. Vergi-yi Mahsusa kaydı, 11851,5 guruş işlenmiştir. Diğer veriler şu şekilde tablolananmıştır:

BORABAY	Kile	Hasılat guruş	Aşar v. Guruş		Dönüm	Hasılat guruş	Aşar Vergisi guruş
Hınta	330	-	1340	Bağ	53	31462	317
Şair	249	-	516	Bahçe	36	19950	97
Cağaz	39	-	39	Meyve			45
Mahlep	2	3148	266	Bostan	1	169	27
Mısır	4		4				
Alef	19	-	12				
Toplam öşür Guruş: 2663							
Vergi-yi Mahsusa Guruş: 11851,5							

Tablo 43. Borabay köyü ziraat verilerini gösterir⁷⁷.

Durucasu köyü 13461 numaralı defter incelendiğinde; 340 dönüm Mezru tarla 16499 guruş kaydedilmiştir. Buna karşın gayrimezru arazi 232 dönümdür. 12 dönüm Bahçe 1450 guruş, 2 dönüm Dutluk 200 guruş, 20 dönüm Bağ 6125 guruş, 2 Asiyab 3000 guruş, 12 dönüm Penbe tarlası 2556 guruş, 10 dönüm Kendir 1917 guruş gelir kaydedilmiştir. Bununla birlikte bazı diğer zirai veriler şu şekilde tablolaştırılabilir:

DURUCASU	Kile	Hasılat guruş	Aşar v. Guruş		Dönüm	Hasılat guruş	Aşar Vergisi guruş
Hınta	80	-	328	Bağ	20	6125	148
Şair	33	-	66	Penbe	12	2556	155
				Dutluk	2	200	-
				Meyve	4	1380	-
				Bağçe	12	1450	133
				Kendir	10	1917	128
Toplam öşür Guruş: 958							
Vergi-yi Mahsusa Guruş: 4140							

Tablo 44. Durucasu köyü zirai verileri gösterir⁷⁸.

Halamaz köyü 13435 numaralı temettü defteri verileri incelendiğinde: Mezru arazi 548 dönüm ve hasılatı 29741 guruştur. Buna karşın 325 dönüm gayrimezru arazi bulunmaktadır. Köyün Vergi-yi Mahsusa 7635 guruştur. 1 Asiyab 1500 guruş, 2

⁷⁷ BOA. ML. VRD. TMT. d. 13411 Borabay.

⁷⁸ BOA. ML. VRD. TMT. d. 13461 Durucasu.

dönüm Nıfs-1 hisse Bağ 1400 guruş, 136 kile Hintta, 87 kile Şair, 47 kile Alef, 6 kile Karıklı bulunmakla beraber diğer veriler şu şekilde tablolanmıştır:

HALAMAZ	Kile	Hasılat guruş	Aşar v. Guruş		Dönüm	Hasılat guruş	Aşar Vergisi guruş
Hintta	136	-	544	Nıfs bağ	2	1400	-
Şair	87	-	174				
Alef	47	-	47				
Karıklı	6	-	12				
Cağaz	3	-	3				
Toplam öşür Guruş: 780							
Vergi-yi Mahsusa Guruş: 7635							

Tablo 45. Halamaz köyü zirai değerleri gösterir⁷⁹.

Tekelöze köyü 13428-13428/7 numaralı defter verilerine bakılacak olunursa: 1323 dönüm Mezru tarla hasılatı 65097 guruştur. Buna karşın gayrimezru arazi 977 dönüm olarak defterlere işlenmiştir. 22 dönüm Bahçe 17950 guruş, 16 dönüm Bağ 14500 guruş, 1 dönüm Bostan 1400 guruş, 1 Asiyab 1500 guruş olarak kayıtlıdır. Mezru arazilerde 26 dönüm kendir 1680 guruş hasılat getirmiştir. 264 kile Hintta, 171 kile Şair, 64 kile Alef, 52 kile Mısır kayıtlıdır. Köyün Vergi-yi Mahsusa miktarı 10559,5 guruştur.

TEKELÖZE	Kile	Hasılat guruş	Aşar v. Guruş		Dönüm	Hasılat guruş	Aşar Vergisi guruş
Hintta	264	-	1064	Bostan	1	1400	-
Şair	171	-	342	Meyve		1305	58
Alef	64	-	183	Bağ	16	16489	340
Karıklı	96	-	192	Bahçe	22	17950	98
				Mahlep	-	2943	185
				Kendir	26	1680	101
				Duhan	1	252	15
Toplam öşür Guruş: 2578							
Vergi-yi Mahsusa Guruş: 10559,5							

Tablo 46. Tekelöze köyü ziraat verilerini gösterir⁸⁰.

Balıklı 13443 numaralı defter verilerine bakılacak olunursa; Mezru arazi 155 dönüm olmakla birlikte bunun geliri 8867 guruştur. Buna karşın gayrimezru arazi 30 dönümdür. Salis hassa Bağ 1 dönüm ve 1400 guruş kaydedilmiştir. Ayrıca 1 dönüm Bağ

⁷⁹ BOA. ML. VRD. TMT. d. 13435 Halamaz.

⁸⁰ BOA. ML. VRD. TMT. d. 13428-13428/7 Tekelöze.

850, guruş, 16 kile Hintta, 13 kile Şair, 8 kile Alef ekilmiştir. Köyün Vergi-yi Mahsusası 3595 guruştur.

BALAKLI	Kile	Hasılat guruş	Aşar v. Guruş		Dönüm	Hasılat guruş	Aşar Vergisi guruş
Hintta	16	-	64	Bağ	2	2250	-
Şair	13	-	26				
Alef	8	-	16				
Toplam öşür Guruş: 104							
Vergi-yi Mahsusa Guruş: 3595							

Tablo 47. Balaklı köyü ziraat verilerini gösterir⁸¹.

13423–13456 Numaralı Temettuat Defterine göre Şeyhlü köyü verilerine bakılacak olunursa: 1715 dönüm Mezru arazi kaydedilmiş bundan 93082 guruş gelir kaydedilmiştir. Bununla beraber 1078 dönüm gayrimezru arazi kaydedilmiştir. 4 Asiyab 6400 guruş, 239 kile Hintta, 170 kile şair, 13 kile Karıklı, 67 kile Alef, 0,5 kile Duhan, 16 dönüm kendir, ekilmiş, 17 dönüm bağ 4032 guruş hasılat kaydedilmiştir. Diğer bazı veriler şu şekildedir:

ŞEYHLÜ	Kile	Hasılat guruş	Aşar v. Guruş		Dönüm	Hasılat guruş	Aşar Vergisi guruş
Hintta	239	-	956	Mahlep	-	-	10
Şair	170	-	340	Bağ	17	4032	252
Karıklı	98		196	Duhan	0.5	225	15
Mısır	69	-	144	Kendir	16	2753	170
Alef	67	-	69				
Toplam öşür Guruş: 1196							
Vergi-yi Mahsusa Guruş: 14023,5							
İcare Gelirleri Guruş: 1150							

Tablo 48. Şeyhlü köyünde zirai verilerini gösterir⁸².

Zuday köyü 13445 numaralı defter kayıtlarına göre: 3784 dönüm Mezru arazi kaydedilmiş bundan 184536 guruş gelir kaydedilmiştir. Buna karşın 2253 dönüm gayrimezru keza arazi vardır. 149.5 dönüm Bağ geliri 93088 guruştur. 128 dönüm Bahçe geliri 68828 guruştur. 1 Asiyab (Değirmen) 1500 guruş, 1 Rabi Hassa Bağ 800 guruş, 1 Nıfs Bağ 800 guruştur. Hintta 492,5 kile, Şair 322 kile, Alef 24 kile, Çavdar 21 kiledir. Diğer bazı veriler şu şekilde tablolştırılmıştır:

⁸¹ BOA. ML. VRD. TMT. d. 13443 Balaklı.

⁸² BOA. ML. VRD. TMT. d. 13423-13456 Şeyhlü.

ZUDAY	Kile	Hasılat guruş	Aşar Guruş	v.	Dönüm	Hasılat guruş	Aşar Vergisi guruş
Hınta	492.5	-	1986	Bağ	151.5	93688	1153
Şair	322	-	644	Bağçe	128	68828	41
Karıklı	193	-	386	Mahlep	-	5247	454
Çavdar	21	-	42	Meyve	2896	-	215
Alef	24	-	24				
Mısır	82	-	164				
Toplam öşür Guruş: 5109							
Vergi-yi Mahsusa Guruş: 40805							
İcare Gelirleri Guruş: 1437							

Tablo 49. Zuday köyü zirai verileri gösterir⁸³.

Haddadi köyü 13412 numaralı Temettuat defterine göre: Vergi-yi Mahsusa geliri 16911,5 guruş kaydedilmiştir. 798 dönüm Mezru arazi geliri 37145 guruştur. Buna karşın gayrimezru arazi ise 765 dönümdür. 28.5 dönüm Bağ geliri ise 20125 guruş, 3 dönüm Bahçe geliri 4200 guruş, 51 dönüm Kendir geliri 8177 guruş, 18 dönüm Penbe tarlası geliri 3860 guruş 52,5 dönüm Bostan geliri 7606 guruştur. 1 dönüm Nıfs bağ 1200 guruş gelir kaydettirmiştir. Diğer bazı zirai veriler şu şekildedir:

HADDADI	Kile	Hasılat guruş	Aşar Guruş	v.	Dönüm	Hasılat guruş	Aşar Guruş
Hınta	348	-	1392	Bağ	29.5	21325	705
Şair	222	-	444	Bahçe	3	4200	103
Alef	65	-	65	Penbe	18	3860	214.5
				Bostan	52.5	7606	440
				Meyve			51
				Kendir	51	8177	530
Toplam öşür Guruş: 3944,5							
Vergi-yi Mahsusa Guruş: 16911,5							

Tablo 50. Haddadi köyü zirai verileri gösterir⁸⁴.

13427 defter numaralı *Yemişbükü* yerleşkesi verilerine bakılacak olunursa: Mezru arazi 156 dönüm ve hasılatı 9271 guruştur. Bununla beraber gayrimezru arazi 153 dönümdür. Vergi-yi mahsusa ise 5076 guruştur. 1 dönüm Bağ hasılatı 1350 guruş ve icaresi 150 guruştur. 15 dönüm Penbe tarlası 8775 guruş kaydedilmiştir.

⁸³ BOA. ML. VRD. TMT. d. 13445 Zuday.

⁸⁴ BOA. ML. VRD. TMT. d. 13412 Haddadi.

YEMİŞBÜKÜ	Kile	Hasılat guruş	Aşar v. Guruş		Dönüm	Hasılat guruş	Aşar v. Guruş
Hınta	109	-	436	Penbe	15	8775	232
Şair	59	-	118	Bağ	1	1350	
Toplam oşür Guruş: 786							
Vergi-yi Mahsusa Guruş: 5067							
İcare geliri: 150							

Tablo 51. Yemişbükü'nde zirai verileri gösterir⁸⁵.

13408 defter numaralı *Mülkbükü* yerleşkesi verilerine bakılacak olduğunda: Mezru tarla 79 dönüm ve hasılatı 1300 guruş, Bostan 87 dönüm hasılatı ise 4350 guruştur. Bunlara karşı 30 dönüm gayrimezru arazi vardır. Vergi-yi Mahsusa ise 2975 guruştur.

MÜLKBÜKÜ	Dönüm	Hasılat guruş	Aşar v. Guruş		Dönüm	Hasılat guruş	Aşar v. Guruş
Bostan	87	4350	-				
Vergi-yi Mahsusa Guruş: 2975							

Tablo 52. Mülkbükü'nde ziraat verilerini gösterir⁸⁶.

Tolalan yerleşkesi verilerine bakılacak olunursa: Vergi-yi mahsusa 950 guruş kaydedilmiştir. 214 dönüm Mezru arazi 10700 guruş hasılat kaydedilmiş buna karşın gayrimezru arazi 135 dönümdür. 2 dönüm Bahçe 2300 guruştur.

TOLALAN	Dönüm	Hasılat guruş	Aşar v. Guruş		Dönüm	Hasılat guruş	Aşar V. Guruş
Bahçe	2	2300	-				
Vergi-yi Mahsusa Guruş: 950							

Tablo 53. Tolalan yerleşkesinde ziraat verilerini gösterir⁸⁷.

Tavşanlı yerleşkesinde veriler şu şekildedir: Vergi-yi Mahsusa 3065 guruş kaydedilmiştir. 3 dönüm Mezru arazi 150 guruş, 14 dönüm Bağ hasılatı ise 11700 guruştur.

⁸⁵ BOA. ML. VRD. TMT. d. 13427 Yemişbükü.

⁸⁶ BOA. ML. VRD. TMT. d. 13408 Mülkbükü.

⁸⁷ BOA. ML. VRD. TMT. d. Tolalan Mahallesi.

TAVŞANLI	Dönüm	Hasılat guruş	Aşar v. Guruş		Dönüm	Hasılat guruş	Aşar V. Guruş
Bağ	14	11700					
Vergi-yi Mahsusa Guruş: 3065 guruş.							
İcare gelirleri: 500 guruş.							

Tablo 54. Tavşanlı'da zirai verileri gösterir⁸⁸.

Seyidli yerleşkesine baktığımızda Vergi-yi Mahsusa kaydı 6531 guruştur. Bununla beraber Mezru tarla 77 dönüm geliri ise 3850 guruştur. 1 dönüm Bağ kaydedilmiş hasılatı 1300 guruş işlenmiştir. Rabi hassa bağ olarak da 1 dönüm ve 650 guruş kaydedilmiştir.

SEYİDLİ	Dönüm	Hasılat guruş	Aşar v. Guruş		Dönüm	Hasılat guruş	Aşar V. Guruş
Bağ	2	1950					
Vergi-yi Mahsusa Guruş: 6531 guruş.							

Tablo 55. Seyidli köyünde zirai verileri gösterir⁸⁹.

13457 defter numaralı *Kırkharman* karyesi devletin iskân politikası gereği kurulmuş olmalıdır. Bölgeye başka bir yerden göç ettirilmiş olmaları kanısına ulaşmamızın temel sebebi burada yaşayan topluluğun Gayrimüslim olmasıdır. Onların bilgi ve vergi çeşitleri de defterlere işlenmiştir. Vergi-yi Mahsusa 2116 guruş iken, 362 öşür, 720 guruş cizye vergisi kaydedilmiştir. Mezru arazi 141 dönüm buna dair hasılat 6615 guruştur.

KIRKHARMAN	Kile	Hasılat guruş	Aşar v. Guruş		Dönüm	Hasılat guruş	Aşar V. Guruş
Hınta	78	-	312				
Cağaz	3	-	3				
Şair	23.5	-	47				
Vergi-yi Mahsusa Guruş: 2116 guruş.							
Toplam öşür: 362 guruş.							
Cizye: 720 guruş.							
Asiyab icare geliri: 500 guruş.							

Tablo 56. Kırkharman 'da zirai verileri gösterir⁹⁰.

⁸⁸ BOA. ML. VRD. TMT. d. Tavşanlı.

⁸⁹ BOA. ML. VRD. TMT. d. Seyidli.

⁹⁰ BOA. ML. VRD. TMT. d. 13457 Kırkharman.

13437 defter numaralı *Mercimek* yerleşkesi verilerine bakılacak olunursa: Vergi-yi mahsusa 2678 guruş kaydedilmiştir. Mezru arazi 257 dönüm hasılatı 13841 guruştur. Buna karşın gayrimezru keza arazi 256 dönümdür. 30 dönüm Bostan hasılatı 5348 guruş, 11,5 dönüm Penbe tarlası hasılatı 2855 guruş, 21 dönüm Kendir hasılatı 3073 guruş, 9,5 dönüm Bağ hasılatı 1953 guruştur. Diğer bazı veriler şu şekilde tablolatırılmıştır:

MERCİMEK	Kile	Hasılat guruş	Aşar v. Guruş		Dönüm	Hasılat guruş	Aşar V. Guruş
Şair	83	-	166	Bostan	30	5348	-
Çavdar	8	-	16	Bağ	9.5	1953	134
Hinta	138	-	552	Penbe	11.5	2855	166
Alef	17	-	17	Kendir	21	3073	-
Karıklı	7	-	14				
Vergi-yi Mahsusa Guruş: 2678 guruş.							
Toplam öşür: 1065 guruş.							

Tablo 57. Mercimek yerleşkesinde zirai verileri gösterir⁹¹.

13453-13453/9 defter numaralı *Alan Oymağı* yerleşkesi verilerine bakılacak olunursa: Merkez bir gayrimüslim yerleşkesidir. Bu sebeple 4085 guruş Cizye vergisi kaydedilmiştir. 7047.5 guruş Vergi-yi Mahsusa kaydedilmiştir. Mezru arazi 687 dönüm ve hasılatı 37281 guruştur. Gayrimezru keza ise 661 dönümdür. 14 dönüm Duhan hasılatı 2187 guruş, 58 dönüm Kendir hasılatı 7043 guruştur. 6 adet Asiyab kıta kaydedilmiş icaresi olarak 1350 guruş işlenmiştir. Hassa-yı Asiyab geliri ise 600 guruştur. Diğer bazı veriler şu şekilde tablolatırılmıştır:

ALAN OYMAĞI	Kile	Hasılat guruş	Aşar v. Guruş		Dönüm	Hasılat guruş	Aşar V. Guruş
Şair	194.5	-	389	Kendir	58	7043	73
Alef	105	-	105	Duhan	14	2187	132
Cağaz	5	-	10				
Hinta	330	-	1320				
Karıklı	45	-	90				
Vergi-yi Mahsusa Guruş: 7047,5 guruş.							
İcare gelirleri: 1560 guruş.							
Toplam öşür: 2119 guruş.							
Toplam cizye: 4085 guruş.							

Tablo 58. Alan Oymağı'na dair zirai verileri gösterir⁹².

⁹¹ BOA. ML. VRD. TMT. d. 13437 Mercimek.

Beyalan Oymağı 13431 numaralı Temettuat defterine göre: 5326 guruş Vergi-yi Mahsusa kaydedilmiştir. Mezru arazi 351 dönüm hasılatı 19513 guruş, Gayrimezru keza ise 338 dönümdür. Asiyab-ı hassadan gelir 850 guruş ve bunun 300 guruş icaresi vardır. 27 dönüm Duhan ekilmiş 3496 guruş gelir kaydedilmiştir. 28 dönüm Kendirin hasılatı 4664 guruştur. *Beyalan Oymağı* gayrimüslim yerleşkesidir. Bu durum defterlere işlenmiş Cizye miktarları da kaydedilmiştir. Diğer bazı veriler şu şekilde tablolaştırılmıştır.

BEYALAN OYMAĞI	Kile	Hasılat guruş	Aşar Guruş	v.	Dönüm	Hasılat guruş	Aşar Guruş	V.
Hınta	107	-	428		Kendir	28	4664	304
Alef	22	-	44		Saz	52	-	104
Çavdar	19	-	38		Duhan	27	3496	236
Şair	98	-	196					
Karıklı	125	-	250					
Vergi-yi Mahsusa Guruş: 5326 guruş.								
İcare gelirleri: 300 guruş.								
Toplam öşür: 1600 guruş.								
Toplam cizye: 3240 guruş.								

Tablo 59. *Beyalan Oymağı*'nda zirai verileri gösterir⁹³.

Sarnıç köyü 13449-13449-6 numaralı defter verilerine göre; *Sarnıç köyü* de bir gayrimüslim yerleşkesidir ve kayıtlar buna göre işlenmiştir. Bu kayıtlara göre: 6867 guruş Vergi-yi Mahsusa kaydedilmiştir. Bununla beraber 2760 guruş Cizye vergisi defterlere işlenmiştir. 615 dönüm Mezru tarla ekilmiş hasılatı 31547 guruştur. 526 dönüm gayrimezru keza toprak vardır. 2 Dönüm Duhan ekilmiş 315 guruş gelir alınmıştır. 28.5 dönüm Kendir 3303 guruş hasılat kayıtlıdır, diğer bazı veriler şu şekilde tablolaştırılmıştır:

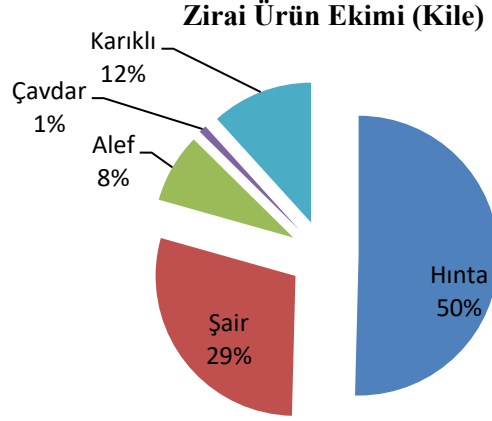
SARNIÇ	Kile	Hasılat guruş	Aşar Guruş	v.	Dönüm	Hasılat guruş	Aşar Guruş	V.
Karıklı	86	-	86		Saz	133	-	266
Alef	90	-	94		Kendir	28.5	3303	187
Şair	88	-	176		Duhan	2	315	187
Mısır	1	-	1					
Hınta	184	-	736					

⁹² BOA. ML. VRD. TMT. d. 13453-13453/9 Alan Oymağı.

⁹³ BOA. ML. VRD. TMT. d. 13431 *Beyalan Oymağı*.

Vergi-yi Mahsusa Guruş: 6867 guruş.
İcare gelirleri: 750 guruş.
Toplam öşür: 1568 guruş.
Toplam cizye: 2760 guruş.

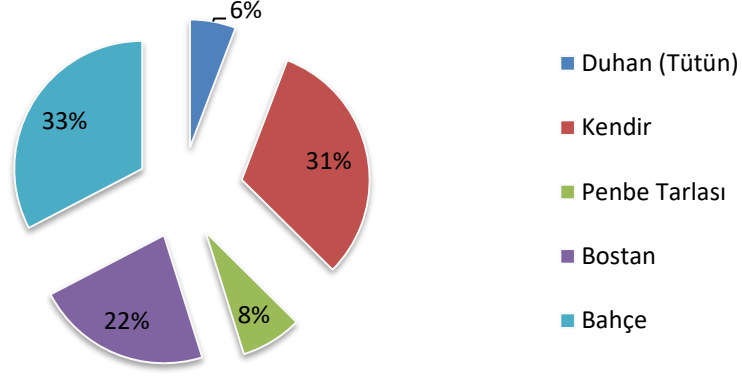
Tablo 60. Sarnıç köyünde zirai verileri gösterir⁹⁴.

Grafik 5. Tahıllara dair Ekimi Kile biçiminde yüzde ifadesi ile gösterilir.

Bu grafikte gösterildiği üzere zirai ürünlerin %50 si Hınta (buğday) ekimi olarak kayıtlarda karşımıza çıkmaktadır. Bu oranın rakamsal değeri, 4297,5 kile tohumdur. Bununla beraber %29'luk kısım Şair yani (arpa) 2469 kile tohumdur. 1000 kile tohum Karıklı ekimi defterlerdeki verilerden toparlanmıştır. 683 kile Alef, 76 kile Çavdar, ekimi yapılmıştır. Ürünlerin kullanım amacı hakkında detaylı bilgiler defterlerde olmamasına rağmen bizler bu ürünlerin tercihinde ana sebebin halkın ihtiyaçlarına göre ekim yaptığı ve bu ürünleri gıda ve yiyecek olarak kullandığı yorumu yapılabilir. Burada kazanın coğrafi şartları ve rakamsal değerler incelendiğinde bu yorum kuvvetlenecektir.

⁹⁴ BOA. ML. VRD. TMT. d. 13449-13449/6 Sarnıç.

Grafik 6. Dönüm biçiminde Ekili-Dikili arazileri dönüm-yüzde biçiminde gösterir.

Kazada ekili dikili arazilerden bazıları dönüm olarak defterlere işlenmiştir. Bu arazilerde Duhan (tütün) tarımı 44,5 dönüm, 245 dönüm Kendir, 60 dönüm Penbe tarlası, 172 dönüm Bostan, 253 dönüm Bahçe kaydı vardır. Bu ürünlerin ticari amaçlı mı yoksa ihtiyaca binaen mi yetiştirildiği bilinmemekle beraber dönüm miktarlılarından yapılacak yorum yöre halkının gereksinimleri sebebiyle yetiştirildiği yorumu kuvvetlidir. Ayrıca bu ürünlerin tümüne dair gelir beyanı ve öşür miktarları işlenmiştir. Bu sebeple de yalnızca yöre içerisinde ticareti yapılmış olunabilir.

3. Sonisa Kazasında Hayvancılık

Sonisa kazasında halk ekonomik uğraş biçimine göre tasnif edilmiş bölünmüş bir yapıda değildir. Defterlerden edinilen bilgiler ve isim isim zikredilen ahalinin kayıtları incelendiğinde haneler; hem ziraat ile hem de hayvancılıkla aynı anda uğraşmıştır. Burada hanelerin yetiştirdikleri hayvanlar incelendiğinde çift öküzünün hemen her hanede bulunması o hanenin ziraat ile de uğraştığını gösterir. Bununla beraber bazen yer şekilleri ve iklim özellikleri sebebiyle bazen de ticaret ya da tercihe binaen yalnızca hayvancılık ile uğraşıldığı kayıtlarda gözükmemektedir. Ancak asla tek bir cins hayvan ikame ettirildiği ya da üretildiği defterlerde gözükmez mutlaka cinsine göre çeşit hayvanlar her hanede belirli miktarlarda bulunmaktadır. Bazen de bazı hanelerde sayısı çifti geçmeyecek şekilde bargir hayvanı bulunduğu bilgisi karşımıza çıkar bu da hanenin geçimini hamallıkla ya da taşıyıcılıkla sağladığı yorumunu ortaya çıkarır, buna dair Temettuat vergisi ise deftere işlenmiştir.

Kaza gerek coğrafi konumu gerekse bölge de yaşayan halkın tercihi ve kültürüne göre hayli çeşitli hayvanı barındırır. Bu hayvanların neler olduğu, bunlara dair kıymet bilgileri de hayvan sayısı ve kıymet guruşu şeklinde tablolarla ifade edilecektir. Hayvancılığa dair vergi Adet-i Ağnam ve ya Ağnam Rüsümü şeklinde ifade edilmiş ve

defterlere kaydedilmiştir. Hayvancılığa dair verilerin kaza ve köylere göre gösterimi şu şekildedir:

13441 numaralı deftere göre, *Sonisa* merkez kazasında yetiştirilen belli başlı hayvanlar: 95 adet Çift öküzü, 39 adet Bir Yaşında Balak, 237 adet Sağmal inek, 106 adet Merkep, 73 adet Bir yaşında dana, 25 adet Kısır Camus, 15 adet Kısırak. 68 adet Bargir (Taşyıcı), 90 adet Kısır inek, 33 adet İki yaşında dana, 14 adet İki yaşında balak, 142 adet Arıkovanı, 252 adet Kısır kuzu. 1 adet Esb, 52 adet Kısır keçi, 4 adet Karasığır öküzü, 24 adet Sağmal Camus, 203 adet Sağmal kuzu, 52 adet Camus öküzü, 14 adet Tosun 45 adet Sağmal keçi, 2 adet Çift camus, 5 adet Kısır kısırak 2 adet Kolunlu kısırak ve diğer bazı hayvanlar ve kıymet değerleri aşağıda tablolştırılmıştır.

SONİSA	Hayvanların Adet ve Kıymet Değerleri				
	Adet	Kıymet		Adet	Kıymet
Çift öküzü	95	13600	İki yaşında balak	14	770
Bir yaşında balak	39	1605	Arıkovanı	142	2584
Sağmal inek	237	15100	Kısır kuzu	252	4145
Merkep	106	10245	Koşu manda	51	960
Bir yaşında dana	73	2170	Kısır keçi	52	676
Kısır Camus	25	6450	Karasığır öküzü	4	600
Kısırak	15	5450	Sağmal Camus	24	7275
Bargir	68	14620	Sağmal kuzu	203	2800
Kısır inek	90	7405	Camus öküzü	52	16550
İki yaşında dana	33	1820	Tosun	14	1400
Sağmal keçi	45	495	Tay	1	170
Çift Camus	2	600	Döllü kısırak	3	120
Kısır kısırak	5	1900	Erkek ganem	26	52
Kolonlu kısırak	2	900	Oğlak	5	-
Üç yaşında dana	5	470	Kuzu	156	-
Üç yaşında balak	3	350	İki yaşında tosun	27	-
Bir yaşında tay	2	220	Üç yaşında tosun	8	-
Koşu öküzü	57	855	Üç yaş urba tay	1	-
Sağmal manda	24	960	Üç yaş döğe	3	-
Kısır ganem	58	116	Bir yaş döğe	10	-
Sağmal ganem	168	1212	Bir yaş tosun	13	-
Döllü merkep	41	615	İki yaş döğe	20	-
Ödenen Ağnam Rüsumu:			204 guruş		

Tablo 61. Sonisa merkez kazasında hayvancılık verilerini ifade eder⁹⁵.

⁹⁵ TMT. d. 13441.

Bu hayvanlar incelendiğinde bölge hayvancılığa tarımdan daha elverişlidir. Hayvanlar hanelerde ticaret amaçlı ve ihtiyaca binaen bulundurulmuştur. Bu ihtiyaçlar süt ve et üretimlerinin yanında taşıma ve nakliye ihtiyacı ile en önemlisi çift ihtiyacıdır. Çeşit olarak bu denli fazla sayıda hayvanın bulunma sebebi bölge iklimi ve yer şekillerinin her çeşit hayvana uyumlu olmasıdır. Ancak yine de kayıtların gösterdiği büyükbaş hayvancılığın daha fazla yapıldığıdır.

13438 numaralı *Kozluca* defteri hayvan kıymet ve değerlerine bakılacak olunursa; 12 adet Çift öküzü, 43 adet Sağmal inek, 16 adet Merkep, 6 adet Kısırak, 3 adet Bargir (taşıyıcı) 23 adet Camus öküzü, 117 adet Kısır keçi, 18 adet Kısır inek, 12 adet Kısır kuzu, 116 adet Sağmal keçi 61 adet Oğlak, 11 adet Koşu öküzü 23 adet Camus öküzü bulunmakla birlikte bunlardan başka bazı hayvanlar şu şekilde adet ve kıymetleriyle birlikte tablolastırılmıştır.

KOZLUCA	Hayvanların Adet ve Kıymet Değerleri				
	Adet	Kıymet		Adet	Kıymet
Çift öküzü	12	1700	İki yaşında balak	7	500
Bir yaşında balak	6	310	Arıkovanı	7	140
Sağmal inek	43	2750	Kısır kuzu	12	180
Merkep	16	1560	Koşu manda	12	240
Bir yaşında dana	14	390	Kısır keçi	117	1153
Kısır Camus	11	2350	Kısır tosun	1	250
Kısırak	6	2350	Sağmal Camus	6	1380
Bargir	3	1500	Sağmal kuzu	3	45
Kısır inek	18	1700	Camus öküzü	23	7400
İki yaşında dana	7	520	Üç yaşında tosun	6	600
Sağmal keçi	116	959	Sağmal manda	3	120
İki yaşında tay	2	250	Oğlak	61	-
Koşu öküzü	11	45	Bir yaşında tay	1	100
Üç yaşında döğe	2	-	İki yaşında tosun	5	500
Erkek keçi	4	4	Bir yaş döğe	4	-
Döllü merkep	1	15	İki yaş döğe	4	310
Ödenen Ağnam Rüşumu:			587 guruş		

Tablo 62. Kozluca köyünde hayvan sayı ve kıymetlerini gösterir⁹⁶.

Destek köyü 13429 numaralı defterlerin hayvancılık verilerine bakılacak olursa: 33 adet Çift öküzü, 126 adet Sağmal inek, 31 adet Merkep, 29 adet Kısır Camus, 49

⁹⁶ TMT. d. 13438.

adet Arıkovanı, 640 adet Kısır keçi, 42 adet Kısırak, 225 adet Sağmal keçi, 109 oğlak, 71 Kuzu ve diğer bazı hayvanlarla bunların kıymet değerleri tablolaştırılmıştır. Bu verilerden hareketle büyükbaş ve küçükbaş hayvancılığın bölgede yapıldığı görülmekle birlikte genellikle hayvanların büyükbaş olması coğrafi şartlar ve ihtiyaca hitap ediş sebebiyledir. Bölgenin dağlık ve ağaçlık olduğuna kanıt Arıkovanı ve balcılık yapımıdır.

DESTEK	Hayvanların Adet ve Kıymet Değerleri				
	Adet	Kıymet		Adet	Kıymet
Çift öküzü	33	5100	İki yaşında balak	23	2140
Bir yaşında balak	5	250	Arıkovanı	49	1980
Sağmal inek	126	9820	Kısır kuzu	41	615
Merkep	31	2955	Koşu manda	38	720
Bir yaşında dana	18	540	Kısır keçi	640	6838
Kısır Camus	29	5920	Üç yaşında katır	1	700
Kısırak	42	17350	İki yaşında tay	9	1500
Bargir	6	2500	Sağmal kuzu	27	405
Sağmal Camus	6	1800	Camus ineği	3	700
İki yaşında dana	16	820	İki yaş manda	2	-
Sağmal keçi	225	1667	Sağmal ganem	72	446
Koşu öküzü	42	-	Oğlak	109	-
Koşu öküzü	8	120	Kuzu	71	-
Döllü kısırak	15	600	İki yaşında tosun	9	-
Kısır ganem	28	88	Arı	9	48
Döllü merkep	18	270			
Üç yaşında tay	1	250	Bir yaşında tay	7	700
İki yaşında döge	8	570	Üç yaşında tosun	3	300
Üç yaşında döge	1	90	İki yaşında tosun	7	505
Ödenen Ağnam Rüşümü:			35 guruş		

Tablo 63. Destek köyünde hayvancılık verilerini gösterir⁹⁷.

Karabük köyü 13436/13436-3/13436-9 numaralı defter verileri incelenecek olursa: 29 adet Çift öküzü 33 adet Sağmal inek, 36 adet Kısır inek 40 adet Arıkovanı, 157 adet Kısır keçi 93 adet Kısır kuzu, 26 adet Bir yaşında dana 219 Oğlak, 274 adet Kuzu, 28 adet Kısırak ile büyükbaş ve küçükbaş diğer bazı hayvan çeşitleri ve bunların kıymet değerleri şu şekilde tablolaştırılmıştır.

⁹⁷ TMT. d. 13429.

KARABÜK	Hayvanların Adet ve Kıymet Değerleri				
	Adet	Kıymet		Adet	Kıymet
Çift öküzü	29	4500	Camus öküzü	2	700
Bir yaşında tay	4	500	Kısır inek	36	3600
Sağmal inek	33	3530	Kısır Camus	1	250
Merkep	4	400	Arıkovanı	40	900
Bir yaşında dana	26	760	Kısır keçi	157	1937
Kısır kuzu	93	1492	Bir yaşında balak	1	50
Kısrak	28	12500	İki yaş urba tay	10	-
Bargir	7	3250	Sağmal kuzu	99	1705
İki yaşında döğe	6	-	Bir yaşında döğe	23	-
İki yaşında tosun	37	-	İki yaş dana	6	360
Sağmal keçi	158	2141	Sağmal ganem	344	-
Bir yaş tosun	8	-	Oğlak	219	-
Koşu öküzü	224	-	Kuzu	274	-
İki yaş erkek tay	2	-	İki yaşında tay	10	1850
Kısır ganem	131	-	Üç yaş urba tay	2	-
Döllü kısrak	93	-			
Ödenen Ağnam Rüşumu:			1054 guruş		

Tablo 64. Karabük yerleşkesi hayvan kıymet ve değerlerini gösterir⁹⁸.

13440 numaralı *Dereköy* defteri hayvancılık verileri şöyledir: 15 adet Çift öküzü 2250 guruş, 24 adet Sağmal inek 2640 guruş, 17 adet Merkep 1330 guruştur, 7 adet Kısrak 2930 guruştur, 12 adet Kısır inek 1200 guruş, 312 adet Kısır keçi 4043 guruş olarak kaydedilmiştir. Bundan başka 65 Oğlak 22 adet Kuzu, 20 adet Sağmal ganem, 51 adet Sağmal keçi bulunmakla beraber bunlardan başka hayvan sayısı ve kıymetleri tabloda gösterildiği gibidir.

DEREKÖY	Hayvanların Adet ve Kıymet Değerleri				
	Adet	Kıymet		Adet	Kıymet
Çift öküzü	15	2250	İki yaşında balak	1	100
Bir yaşında tay	1	75	Kısır inek	12	1200
Sağmal inek	24	2640	Kısır kısrak	1	350
Merkep	17	1330	Arıkovanı	1	20
Bir yaşında dana	5	150	Kısır keçi	312	4043
Kısır kuzu	8	120	Balak	1	50
Kısrak	7	2930	İki yaş dana	1	60

⁹⁸ TMT. d. 13436/13436-3/13436-9.

Kısır Camus	3	750	Sağmal kuzu	20	300
Sağmal keçi	51	1014	Kısır ganem	20	-
Erkek tay	3	600	İki yaş döğe	5	-
Sağmal Camus	2	600	Sağmal ganem	20	-
İki yaş tosun	5	-	Oğlak	65	-
Koşu öküzü	15	-	Kuzu	22	-
İki yaş tay	2	400	Döllü merkep	5	-
Dölsüz kısırak	1	-	Erkek ganem	6	-
Döllü kısırak	3	-	İki yaş erkek tay	1	-
Ödenen Ağnam Rüsümü:			203 guruş		

Tablo 65. Dereköy hayvan sayı ve kıymetlerine dair bilgileri içerir⁹⁹.

Karsavıl köyünün kaydedildiği defter 13452 numaralı Temettuat defteridir. Hayvancılık verilerine bakılacak olduğunda; 26 adet Kısır inek 2540 guruş, 7 adet Bir yaşında dana 240 guruş, 13 adet Camus öküzü 4500 guruş, 9 adet Kısır Camus 2250 guruş, 35 adet Çift öküzü 5250 guruş, 3 adet İki yaşında balak 225 guruş, 4 adet Bir yaşında balak 210 guruş, 7 adet Kısırak 3100 guruş, 10 adet Bargir 4400 guruş, 14 adet Merkep 1290 guruş, 82 adet Sağmal keçi 1368 guruş, 541 adet Kısır keçi 7033 guruş 183 adet Kısır kuzu 2745 guruş, 87 Oğlak, 95 Kuzu, diğer bazı hayvan ve kıymetleri aşağıda tablolatırılmıştır. Bununla birlikte *Karsavıl*'a ait 283 guruş ağnam vergisi kayıtlıdır.

KARSAVIL	Hayvanların Adet ve Kıymet Değerleri				
	Adet	Kıymet		Adet	Kıymet
Çift öküzü	35	5250	İki yaşında balak	3	225
Bir yaşında tay	2	225	Kısır inek	26	2540
Bargir	10	4400	Sağmal inek	28	2850
Merkep	14	1290	Arıkovanı	6	120
Bir yaşında dana	7	240	Kısır keçi	541	7033
Kısır kuzu	183	2745	Camus öküzü	13	4500
Kısırak	7	3100	Bir yaşında balak	4	210
Kısır Camus	9	2250	Sağmal keçi	82	1368
Sağmal kuzu	59	885	Kısır ganem	32	-
İki yaş dana	11	630	Bir yaş tosun	2	60
Sağmal Camus	3	900	Sağmal ganem	95	-
İki yaş tosun	7	550	Oğlak	87	-
Koşu öküzü	18	-	Kuzu	95	-

⁹⁹ TMT. d. 13440.

İki yaş tay	2	570	Koşu manda	6	-
İki yaş döğe	3	225	Sağmal manda	6	-
Döllü kısırak	7	-	Erkek ganem	10	-
Üç yaş erkek tay	3	-	Üç yaş tosun	2	-
Ödenen Ağnam Rüsümü:			283 guruş		

Tablo 66. Karsavıl'a ait hayvan sayı ve kıymetlerini gösterir¹⁰⁰.

13448 defter numaralı *Karlık* köyü hayvanları ve kıymetlerine bakılacak olunursa: 6 adet Camus öküzü kıymeti 1950 guruş, 32 adet Sağmal inek kıymeti 3465 guruş, 251 adet Kısır keçi kıymeti 3273 guruş, 14 adet Bargir kıymeti 6420 guruş, 26 adet Arıkovanı kıymeti 520 guruş, 54 adet Sağmal kuzu kıymeti 810 guruştur. 67 adet Kısır kuzu kıymeti 1005 guruş, 12 adet Merkep kıymeti 1130 guruş, 55 adet Çift öküzü 8250 kıymeti 8250 guruş 39 adet Kısır inek kıymeti 3790 guruş ve diğer bazı hayvanlar ve kıymetleri şu şekilde tablo ile gösterilirken; köyün 537 guruş ağnam rüsümü kaydedilmiştir.

KARLIK	Hayvanların Adet ve Kıymet Değerleri				
	Adet	Kıymet		Adet	Kıymet
Çift öküzü	55	8250	İki yaşında balak	3	330
Bir yaşında tosun	1	35	Kısır inek	39	3790
Bargir	14	6420	Sağmal inek	32	3465
Merkep	12	1130	Arıkovanı	26	520
Bir yaşında dana	28	315	Kısır keçi	251	3273
Kısır kuzu	67	1005	Camus öküzü	6	1950
Kısırak	6	2550	Bir yaşında balak	3	170
Kısır Camus	3	750	Sağmal keçi	106	1378
Sağmal kuzu	54	810	Kısır ganem	60	-
İki yaş döğe	2	150	Bir yaş tosun	3	-
Sağmal Camus	1	300	Sağmal ganem	180	-
İki yaş tosun	2	145	Oğlak	145	-
Koşu öküzü	44	-	Kuzu	165	-
İki yaş tay	1	-	Koşu manda	16	-
Erkek keçi	29	-	Sağmal manda	3	-
Döllü kısırak	6	-	Erkek ganem	37	-
Döllü merkep	7	-	Üç yaş tosun	6	-
Bir yaş erkek tay	1	-	Dölsüz kısırak	2	-
Ödenen Ağnam Rüsümü:			537 guruş		

Tablo 67. Karlık köyü hayvancılık verilerini gösterir¹⁰¹.

¹⁰⁰ TMT. d. 13452.

Andıran köyü 13422 numaralı defter verilerine bakılacak olunursa 3 adet Kısır Camus kıymeti 750 guruş, 15 adet Çift öküzü kıymeti 2090 guruş, 4 adet Bargir kıymeti 2000 guruş, 29 adet Sağmal inek kıymeti 3190 guruş, 31 adet Kısır inek kıymeti 3100 guruş, 12 adet Bir yaşında dana kıymeti 360 guruş, 80 adet Kısırak kıymeti 34550 guruş, 243 adet Sağmal keçi kıymeti 3159 guruştur. 386 adet Kısır keçi 5006 kıymeti guruş, 26 adet İki yaşında tay kıymeti 4055 guruş, 1526 adet Sağmal kuzu kıymeti 9490 guruş 537 adet Kısır kuzu kıymeti 8600 guruş olarak deftere kaydedilmiştir. Köyün 1194 guruş ağnam vergisi kaydı vardır. Görüldüğü gibi bu köy hayvancılık üretimi ağırlıklı bir köydür. Bunun nedeni zirai ekim yapılacak arazinin dağlık ve engebe sebebiyle oluşmaması bölgenin hayvancılık üzerine gelişme göstermesi arıcılık ve bal üretimi ile ticari uğraşlar gibi nedenler olabilir. Diğer bazı hayvan kıymet ve sayıları aşağıda tabloleştirilmiştir.

<i>ANDIRAN</i>	Hayvanların Adet ve Kıymet Değerleri				
	Adet	Kıymet		Adet	Kıymet
Çift öküzü	15	2090	İki yaşında balak	2	200
Üç yaşında dana	13	855	Kısır inek	31	3100
Bargir	4	2000	Sağmal inek	29	3190
Merkep	1	100	İki yaşında dana	19	1140
Bir yaşında dana	12	360	Kısır keçi	386	5006
Kısır kuzu	537	8600	Bir yaşında tay	32	3625
Kısırak	80	34550	Bir yaşında balak	1	50
Kısır Camus	3	750	Sağmal keçi	243	3159
Sağmal kuzu	1526	9490	Kısır ganem	141	-
İki yaş döğe	16	-	Bir yaş tosun	5	-
Esb	1	550	Sağmal ganem	544	-
İki yaş tosun	2	-	Oğlak	218	-
Koşu öküzü	16	-	Kuzu	468	-
İki yaş erkek tay	2	-	Koşu manda	2	-
Erkek keçi	73	-	Sağmal manda	10	-
Döllü kısırak	55	-	Erkek ganem	100	-
İki yaş urba tay	10	-	Üç yaş tosun	19	-
Üç yaş erkek tay	5	-	Üç yaş urba tay	10	-
Ödenen Ağnam Rüşumu:			1194 guruş.		

Tablo 68. Andıran köyü hayvancılık verilerini gösterir¹⁰².

¹⁰¹ TMT. d. 13448.

¹⁰² TMT. d. 13422.

Borabay köyü 13411 numaralı Temettuat defterine göre; *Borabay* köyü incelendiğinde ziraat ürünü potansiyeli yüksektir. Ziraatın bazı kolları hayvancılık gelişimine etki etmiştir. Köyün hayvancılık verilerine bakılacak olunursa; 57 adet Sağmal inek kıymeti 6050 guruştur, 83 adet Çift öküzü kıymeti 12050 guruş, 71 adet Kısır inek kıymeti 7100 guruştur, 31 adet Kısır Camus kıymeti 7700 guruş, 51 adet Camus öküzü kıymeti 17450 guruş, 87 adet Arıkovanı kıymeti 1740 guruş, 30 adet Kısırak kıymeti 12900 guruştur. Diğer hayvanlar ve kıymetleri şöyle tablolştırılmıştır;

BORABAY	Hayvanların Adet ve Kıymet Değerleri				
	Adet	Kıymet		Adet	Kıymet
Çift öküzü	83	12050	İki yaşında balak	16	1320
Sağmal Camus	4	1200	Kısır inek	71	7100
Bargir	6	3000	Sağmal inek	57	6050
Merkep	27	2670	İki yaşında dana	21	1180
Bir yaşında dana	35	1080	Kısır keçi	75	975
Kısır kuzu	71	1065	Bir yaşında tay	12	1440
Kısırak	30	12900	Bir yaşında balak	14	790
Kısır Camus	31	7700	Sağmal keçi	49	790
İki yaş tay	5	1100	İki yaş döge	5	315
Sağmal kuzu	65	975	Kısır ganem	15	-
Üç yaş döge	6	-	Bir yaş tosun	3	60
İki yaş erkek man	1	-	Sağmal ganem	50	-
İki yaş tosun	6	385	Oğlak	48	-
Koşu öküzü	50	-	Kuzu	25	-
Üç yaş tay	1	350	Koşu manda	45	-
Döllü merkep	26	-	Sağmal manda	30	-
Döllü kısırak	8	-	Erkek ganem	5	-
İki yaş tay	1	-	Üç yaş tosun	9	-
Ödenen Ağnam Rüsümü:			111 guruş.		

Tablo 69. *Borabay* köyünde hayvancılık verilerini gösterir¹⁰³.

Durucasu köyü 13461 numaralı defter incelendiğinde; 39 adet Sağmal inek kıymeti 4290 guruş, 33 adet Çift öküzü kıymeti 4950 guruş, 12 adet Bir yaşında dana kıymeti 390 guruş, 12 adet Kısırak kıymeti 5000 guruş, 2 adet Bargir kıymeti 1000 guruş, 61 adet Arıkovanı kıymeti 1060 guruş, 75 adet Sağmal keçi 1027 guruş, 65 adet Kısır keçi kıymeti 845 guruş, 30 adet Kısır inek kıymeti 3000 guruş kaydedilmiştir.

¹⁰³ TMT. d. 13411.

Bununla beraber diğer bazı hayvancılık ve ağnam rüsumu kayıtları şu şekilde tablolaştırılabilir:

<i>DURUCASU</i>	Hayvanların Adet ve Kıymet Değerleri				
	Adet	Kıymet		Adet	Kıymet
Çift öküzü	33	4950	Arıkovanı	61	1060
Sağmal keçi	75	1027	Kısır inek	30	3000
Bargir	2	1000	Sağmal inek	39	4290
Merkep	7	700	Kısırak	12	5000
Bir yaşında dana	12	390	Kısır keçi	65	845
Kısır kuzu	10	293	Bir yaşında tay	5	655
Sağmal kuzu	17	255	Kısır ganem	6	-
İki yaşında tay	2	500	Bir yaş tosun	3	-
İki yaş döğe	4	-	Sağmal ganem	14	-
İki yaş tosun	14	-	Oğlak	52	-
Koşu öküzü	26	-	Kuzu	14	-
Erkek keçi	6	-	Koşu manda	1	-
Döllü merkep	8	-	Sağmal manda	1	-
İki yaş dana	3	180	Erkek ganem	4	-
Ödenen Ağnam Rüsumu:			142 guruş.		

Tablo 70. Durucasu köyü hayvancılık verilerini gösterir¹⁰⁴.

Halamaz köyü 13435 numaralı temettü defterine göre hayvancılık aktivitesi incelendiğinde: 39 adet Çift öküzü kıymeti 4350 guruş, 24 adet Kısır inek kıymeti 2400 guruş, 8 adet Kısırak kıymeti 3300 guruş, 19 adet Merkep kıymeti 1610 guruş, 12 adet Camus öküzü kıymeti 3800 guruş 6 adet Kısır Camus kıymeti 2000 guruştur. 323 guruş Ağnam vergisi kaydedilen defterdeki diğer bazı hayvanlar ve kıymetlerine dair veriler şu şekilde tablolaştırılmıştır:

<i>HALAMAZ</i>	Hayvanların Adet ve Kıymet Değerleri				
	Adet	Kıymet		Adet	Kıymet
Çift öküzü	29	4350	Arıkovanı	21	420
Sağmal keçi	59	767	Kısır inek	24	2400
Bargir	1	500	Sağmal inek	44	4830
Merkep	19	1610	Kısırak	8	3300
Bir yaşında dana	9	315	Kısır keçi	172	1798
Kısır kuzu	46	715	Kısır Camus	6	2000

¹⁰⁴ TMT. d. 13461.

İki yas Camus	2	300	Üç yaş tosun	9	755
Üç yaş dōge	4	275	İki yaş dana	2	135
İki yaş balak	1	100	Üç yaş urba tay	2	-
Sağmal kuzu	50	750	Kısır ganem	22	-
Üç yaşında tay	2	400	Bir yaş tosun	3	-
İki yaş dōge	13	880	Sağmal ganem	69	-
İki yaş tosun	2	120	Oğlak	131	-
Koşu öküzü	14	-	Kuzu	67	-
Erkek keçi	28	-	Koşu manda	14	-
Döllü merkep	5	-	Sağmal manda	8	-
Döllü kısırak	10	-	Erkek ganem	4	-
Ödenen Ağnam Rüsümü:			323 guruş.		

Tablo 71. Halamaz köyü hayvancılık verilerini gösterir¹⁰⁵.

13428-13428/7 numaralı *Tekelöze* köyünde kaydedilen hayvancılık verilerine bakılacak olunursa; 46 adet Sağmal inek kıymeti 3160 guruş, 9 adet Kısırak kıymeti 3900 guruş, 86 adet Çift öküzü kıymeti 12800 guruş, 26 adet Camus öküzü kıymeti 8550 guruş, 5 adet Kısır Camus kıymeti 1400 guruş, 37 adet Arıkovanı 770 guruş, 29 adet Sağmal keçi kıymeti 377 guruş, 194 adet Kısır keçi kıymeti 2512 guruş, 45 adet Kısır inek kıymeti 4400 guruş, 23 adet Bir yaşında dana kıymeti 690 guruş, 24 adet Bargir kıymeti 11450 guruştur. Diğer bazı veriler şu şekilde tablolaştırılmıştır:

TEKELÖZE	Hayvanların Adet ve Kıymet Değerleri				
	Adet	Kıymet		Adet	Kıymet
Çift öküzü	86	12800	Arıkovanı	37	770
Sağmal keçi	29	377	Kısır inek	45	4400
Bargir	24	11450	Sağmal inek	46	3160
Merkep	43	3950	Kısırak	9	3900
Bir yaşında dana	23	690	Kısır keçi	194	2512
Sağmal kuzu	39	620	Üç yaş tay	3	750
Camus öküzü	26	8550	Kısır Camus	5	1400
Kısır kuzu	104	1460	Bir yaşında tay	2	240
Sağmal Camus	7	2150	Kısır ganem	10	-
Bir yaşında balak	2	140	İki yaşında balak	1	75
İki yaşında dana	8	520	Tosun	1	70
İki yaşında tay	2	450	Bir yaş dōge	4	120
İki yaş dōge	8	525	Sağmal ganem	59	-

¹⁰⁵ TMT. d. 13435.

İki yaş tosun	4	255	Oğlak	143	-
Koşu öküzü	48	-	Kuzu	59	-
Üç yaş tosun	10	-	Bir yaş tosun	8	-
Kısır manda	1	-	Koşu manda	30	-
Döllü merkep	25	-	Sağmal manda	10	-
Bir yaş erkek tay	1	-	Biryaş erkekbalak	5	-
Döllü kısırak	3	-	Erkek keçi	27	-
Ödenen Ağnam Rüsümü:			284 guruş.		

Tablo 72. Tekelöze köyü hayvancılık verilerini gösterir¹⁰⁶.

Balaklı 13443 numaralı defter verilerinde köyün hayvancılık değerlerine bakılacak olunursa: 53 adet Sağmal inek kıymeti 5830 guruş, 75 adet Kısırak kıymeti 32100 guruş, 4 adet Bargir kıymeti 1750 guruş, 19 adet Merkep kıymeti 1850 guruş, 47 adet Çift öküzü kıymeti 7050 guruş, 54 adet Kısır inek kıymeti 5400 guruş, 234 adet Sağmal keçi kıymeti 3614 guruş, 383 adet Kısır keçi kıymeti 6085 guruştur. Diğer bazı hayvan sayı ve kıymet verileri şu şekildedir:

BALAKLI	Hayvanların Adet ve Kıymet Değerleri				
	Adet	Kıymet		Adet	Kıymet
Çift öküzü	47	7050	Arıkovanı	28	560
Sağmal keçi	234	3614	Kısır inek	54	5400
Bargir	4	1750	Sağmal inek	53	5830
Merkep	19	1850	Kısırak	75	32100
Bir yaşında tay	22	2800	Kısır keçi	383	6085
Kısır kuzu	313	4605	İki yaş dana	10	600
İki yaş balak	2	150	İki yaş döğe	5	285
Kısır Camus	2	500	Sağmal ganem	23	-
Erkek keçi	5	-	Oğlak	25	-
Kısır ganem	5	-	Kuzu	13	-
İki yaş tosun	3	195	Üç yaş tay	7	1500
Üç yaş döğe	3	-	Bir yaş dana	19	570
Döllü kısırak	11	-	Bir yaş tosun	2	60
İki yaşında tay	3	-	İki yaş tay	11	2270
Koşu öküzü	6	-	Sağmal kuzu	222	3735
Ödenen Ağnam Rüsümü:			114 guruş.		

Tablo 73. Balaklı köyü hayvancılık verilerini gösterir¹⁰⁷.

¹⁰⁶ TMT. d. 13428-13428/7.

¹⁰⁷ TMT. d. 13443.

13423-13456 Numaralı Temettuat Defterine göre Şeyhlü köyü hayvancılık verilerine bakılacak olunursa: 591 guruş ağnam vergisi kaydedilmiştir. 17 Merkep kıymeti 1620 guruş, 107 Sağmal inek kıymeti 11630 guruş, 298 Kısır keçi kıymeti 4044 guruş, 18 İki yaşında döge kıymeti 1155 guruş, 213 Sağmal keçi kıymeti 2759 guruş, 41 Arıkovanı kıymeti 830 guruş, 54 Camus öküzü kıymeti 17550 guruş, 12 adet Bir yaşında balak kıymeti 910 guruş, 131 adet Çift öküzü kıymeti 19470 guruş, 25 adet Bargir kıymeti 18950 guruş, 193 adet Sağmal kuzu kıymeti 2895 guruş, 26 adet Sağmal Camus kıymeti 7825 guruş, 112 adet Kısır inek kıymeti 11150 guruştur. Verilerden görüldüğü gibi Şeyhlü köyünde ziraat ve hayvancılık oldukça gelişmiştir. Diğer bazı veriler şu şekildedir:

ŞEYHLÜ	Hayvanların Adet ve Kıymet Değerleri				
	Adet	Kıymet		Adet	Kıymet
Çift öküzü	131	19470	Arıkovanı	41	830
Sağmal keçi	213	2759	Kısır inek	112	11150
Bargir	25	18950	Sağmal inek	107	11630
Merkep	17	1620	Kısırak	42	13627
İki yaşında tay	13	2745	İki yaş balak	5	660
Kısır kuzu	202	3028	Bir yaş döge	1	30
İki yaş tosun	20	1425	İki yaş döge	23	-
Kısır Camus	24	6400	Sağmal ganem	174	-
Sağmal kuzu	193	2895	Sağmal Camus	26	7825
Camus öküzü	54	17550	Bir yaş balak	12	910
Çift Camus	3	1050	Bir yaş tosun	1	50
Bir yaş dana	60	1685	İki yaş dana	33	2040
Erkek keçi	44	-	Oğlak	193	-
Kısır ganem	55	-	Kuzu	154	-
Koşu manda	29	-	Erkek ganem	34	-
Dölsüz kısırak	4	-	Bir yaş döge	1	-
Döllü kısırak	11	-	Üç yaş döge	7	-
Sağmal manda	3	-	İki yaş urba tay	1	-
Koşu öküzü	42	-	İki yaş erkek balak	2	-
Bir yaş erkek balak	3	-	Döllü merkep	13	-
Üç yaş tosun	5	-	İki yaş tay	5	-
Ödenen Ağnam Rüşumu:			591 guruş.		

Tablo 74. Şeyhlü köyünde hayvancılık verilerini gösterir¹⁰⁸.

¹⁰⁸ TMT. d. 13423-13456.

Zuday köyü 13445 numaralı defter kayıtları hayvancılık verilerine göre; 75 Bargir kıymeti 33000 guruş, 13 Kısırak kıymeti 5400 guruş, 27 İki yaş dana kıymeti 1605 guruş, 118 Sağmal inek kıymeti 13140 guruş, 124 Kısır inek kıymeti 12420 guruş, 181 Çift öküzü kıymeti 27340 guruş, 49 Camus öküzü kıymeti 16555 guruş, 5 Kısır Camus kıymeti 1250 guruş, 50 adet bir yaş dana kıymeti 1705 guruş, 11 tosun kıymeti 750 guruştur. Özellikle büyükbaş hayvan yetiştiriciliğinin yaygın olarak görüldüğü *Zuday* köyünde zirai işler de gelişmiştir. Bu sebeple büyükbaş hayvanlar sayesinde çift işleri, taşıma işleri, et ve süt üretimi sağlanmış olmalıdır. Diğer bazı hayvan ve kıymetleri ile ağnam rüsumu aşağıda tabloya işlenmiştir.

<i>ZUDAY</i>	Hayvanların Adet ve Kıymet Değerleri				
	Adet	Kıymet		Adet	Kıymet
Çift öküzü	181	27340	Bir yaş tay	8	845
Bir yaşında dana	50	1705	Kısır inek	124	12420
Sağmal inek	118	13140	İki yaş tay	4	550
Merkep	147	13930	Arıkovanı	181	3620
Camus öküzü	49	16555	Kısır keçi	679	8577
Kısır kuzu	235	3535	Bargir	75	33000
Kısırak	13	5400	İki yaş dana	27	1605
Kısır Camus	5	1250	Sağmal kuzu	133	2085
Bir yaş balak	1	120	İki yaş balak	3	210
Sağmal keçi	279	3511	Kısır ganem	46	-
Tosun	11	750	İki yaş döge	2	135
Sağmal Camus	5	1400	Sağmal ganem	175	-
Erkek keçi	57	-	Oğlak	261	-
Koşu öküzü	96	-	Kuzu	152	-
Koşu manda	45	-	Döllü merkep	59	-
Sağmal manda	11	-	Erkek ganem	27	-
Döllü kısırak	4	-	İki yaş tosun	3	220
Üç yaş tay	3	300	Üç yaş dana	4	350
Üç yaş tosun	3	500	Bir yaş tosun	21	-
Bir yaş erkek tay	2	-	Bir yaş döge	13	-
Ödenen Ağnam Rüsumu:			690 guruş.		

Tablo 75. *Zuday* köyü hayvancılık verilerini gösterir¹⁰⁹.

Haddadi köyü 13412 numaralı Temettuat defterinde hayvancılık verileri incelenecek olunursa: 192 Çift öküzü kıymeti 29290 guruş, 153 Sağmal inek kıymeti

¹⁰⁹ TMT. d. 13445.

17020 guruş, 36 Kısırak kıymeti 15210 guruş, 69 Camus öküzü kıymeti 23650 guruş, 35 Kısır Camus kıymeti 9050 guruş, 18 Bir yaşında balak kıymeti 905 guruş, 75 Bir yaşında dana kıymeti 2220 guruş, 37 İki yaşında dana kıymeti 2230 guruş, 144 Kısır inek kıymeti 14380 guruş, 139 Sağmal keçi kıymeti 1844 guruş, 398 Kısır keçi kıymeti 5304 guruş, 206 Sağmal kuzu kıymeti 3085 guruş, 13 Sağmal Camus kıymeti 3990 guruştur. Diğer bazı veriler de şu şekilde tablolanmıştır:

HADDADİ	Hayvanların Adet ve Kıymet Değerleri				
	Adet	Kıymet		Adet	Kıymet
Çift öküzü	192	29290	Bir yaş tay	23	2995
Bir yaşında dana	75	2220	Kısır inek	144	14380
Sağmal inek	153	17020	İki yaş döge	15	1150
Merkep	77	7430	Arıkovanı	182	3730
Camus öküzü	69	23650	Kısır keçi	398	5304
Kısır kuzu	295	4420	Bargir	5	2800
Kısırak	36	15210	İki yaş dana	37	2230
Kısır Camus	35	9050	Sağmal kuzu	206	3085
Bir yaş tosun	3	100	İki yaş tosun	8	525
Camus ineği	2	600	Erkek ganem	26	-
Camus	2	500	Döllü merkep	22	-
Çift Camus	2	700	Üç yaş tay	7	2210
Üç yaş balak	1	250	İki yaş tay	11	1950
Sağmal keçi	139	1844	Kısır ganem	43	-
Esb	1	600	İki yaşında balak	13	1200
Sağmal Camus	13	3990	Sağmal ganem	143	-
Döllü kısırak	10	-	Koşu manda	53	-
Üç yaş döge	11	-	Sağmal manda	28	-
Erkek keçi	35	-	Oğlak	219	-
Koşu öküzü	51	-	Kuzu	147	-
Ödenen Ağnam Rüsümü:			628.5 guruş.		

Tablo 76. Haddadi köyü hayvancılık verilerini gösterir¹¹⁰.

13427 defter numaralı *Yemişbükü* yerleşkesi hayvancılık verilerine bakılacak olunursa; *Yemişbükü* zirai ve hayvancılık verilerinden anlaşılacağı üzere tarım değil hayvancılık üzerine kurulmuş bir yerleşkedir. 659 guruş Ağnam vergisi kaydedilmekle beraber 14 Çift öküzü 2100 guruş, 45 Sağmal inek kıymeti 4950 guruş, 37 Bir yaşında tay kıymeti 4835 guruş, 121 Sağmal keçi kıymeti 1613 guruş, 63 Kısırak kıymeti 27775

¹¹⁰ TMT. d. 13412.

guruş, 350 Sağmal kuzu kıymeti 3965 guruş, 361 Kısır kuzu kıymeti 5865 guruş olmakla beraber diğer bazı veriler şu şekilde tablolannmıştır:

YEMİŞBÜKÜ	Hayvanların Adet ve Kıymet Değerleri				
	Adet	Kıymet		Adet	Kıymet
Çift öküzü	14	2100	Bir yaş tay	37	4835
Bir yaşında dana	18	540	Kısır inek	22	2200
Sağmal inek	45	4950	İki yaş döğe	10	750
Merkep	1	100	Arıkovanı	1	20
Sağmal manda	6	-	Kısır keçi	135	2279
Koşu manda	6	-	Bargir	2	950
Kısırak	63	27775	İki yaş dana	9	540
Koşu öküzü	32	-	Sağmal kuzu	350	3965
Bir yaş tosun	6	-	İki yaş tosun	2	150
Sağmal keçi	121	1613	Erkek ganem	114	-
Kısır kuzu	361	5865	Kuzu	242	-
Bir yaş erkek tay	5	-	Döllü kısırak	58	-
Sağmal ganem	263	-	Kısır ganem	96	-
Üç yaş erkek tay	13	-	İki yaş erkek tay	6	-
Üç yaş tosun	7	-	Erkek tay	3	-
Üç yaş tay	6	1500	Erkek keçi	36	-
İki yaş tay	5	1150	Oğlak	154	-
Ödenen Ağnam Rüsümü:			659 guruş.		

Tablo 77. Yemişbükü yerleşkesi hayvancılık verilerini gösterir¹¹¹.

13408 defter numaralı *Mülkbükü* Hayvancılık verileri incelendiğinde Melikbükü'nde; 3 Sağmal Camus kıymeti 950 guruş, 30 Sağmal inek kıymeti 3270 guruş, 25 Çift öküzü kıymeti 3750 guruş, 28 Kısırak kıymeti 11550 guruş, 30 Kısır keçi kıymeti 390 guruş, 265 Sağmal kuzu kıymeti 6465 guruş, 142 Kısır kuzu kıymeti 3210 guruş 13 Kısır inek kıymeti 1300 guruş, 35 Arıkovanı kıymeti 700 guruş, 7 Camus öküzü kıymeti 2250 guruştur, yerleşim birimine dair Ağnam kaydı yoktur. Diğer bazı hayvanlar ve kıymet değerleri şu şekilde tablolattırılmıştır:

¹¹¹ TMT. d. 13427.

MÜLKBÜKÜ	Hayvanların Adet ve Kıymet Değerleri				
	Adet	Kıymet		Adet	Kıymet
Çift öküzü	25	3750	İki yaş balak	6	550
Bir yaşında balak	5	270	Kısır inek	13	1300
Sağmal inek	30	3270	İki yaş dana	5	240
Merkep	3	300	Arıkovanı	35	700
Sağmal kuzu	265	6465	Kısır keçi	30	390
Üç yaş balak	2	300	Kısır Camus	6	1600
Kısrak	28	11550	Üç yaş dana	1	75
Kısır kuzu	142	3210	Sağmal Camus	3	950
Bir yaş tay	9	1000	İki yaş tay	4	570
Sağmal keçi	166	2275	Camus öküzü	7	2250
Tay	1	150			
Ödenen Ağnam Rüsumu:			- guruş.		

Tablo 78. Mülbükü yerleşkesinde hayvancılık verilerini gösterir¹¹².

Tombakbükü yerleşkesi tamamen hayvancılık üzere kurulu bir yerleşkedir. Burada zirai çalışma bulunmamış kayıtlarda gözükmemektedir. Tombakbükü yalnızca hayvancılık üzere kurulmuş olan bir köy altı yerleşmesi olabilir. Bunun en temel delili Tombakbükü 'ne dair hususi bir defterin tutulmamış olmasıdır. Hayvancılık verilerine bakılacak olunursa: Vergi-yi Mahsusa kaydı 2290 guruştur. 3 Kısır Camus kıymeti 700 guruş, 27 Çift öküzü kıymeti 3900 guruş, 39 Sağmal inek kıymeti 4290 guruş, 17 Kısır inek kıymeti 1700 guruş, 12 adet İki yaşında dana kıymeti 675 guruş, 13 adet Bir yaşında dana kıymeti 385 guruş, 5 adet İki yaş tay kıymeti 850 guruş, 4 adet Merkep kıymeti 380 guruş, 9 adet Arıkovanı kıymeti 180 guruş, 59 Sağmal keçi kıymeti 793 guruş, 125 adet Kısır keçi kıymeti 1625 guruş, 181 Sağmal kuzu kıymeti 2450 guruş, 22 adet Kısrak kıymeti 9650 guruş, 49 adet Kısır kuzu kıymeti 1136 guruştur. Tombakbükü yerleşkesinde Ağnam kayıtlarına rastlanmamıştır.

TOMBAKBÜKÜ	Hayvanların Adet ve Kıymet Değerleri				
	Adet	Kıymet		Adet	Kıymet
Çift öküzü	27	3900	İki yaşında dana	12	675
İki yaşında tay	5	850	Kısır inek	17	1700
Sağmal inek	39	4290	Bir yaş dana	13	385
Merkep	4	380	Arıkovanı	9	180
Sağmal keçi	59	793	Kısır keçi	125	1625

¹¹² TMT. d. 13408.

Sağmal kuzu	181	2450	Kısır Camus	3	700
Kısrak	22	9650	Bir yaşında tay	9	770
Kısır kuzu	49	1136	İki yaş döğe	4	300
Ödenen Ağnam Rüsümü:				- guruş.	

Tablo 79. Tombakbükü yerleşkesi hayvancılık verilerini gösterir¹¹³.

Çalkadırbükü yerleşkesi yalnızca hayvancılık amaçlı kurulmuş bir yerleşkedir. Hususi defter tutulmamış olması bu ihtimali kuvvetlendirirken bu yerleşke ismi geçen köylerden herhangi birisine bağlanmış olmalıdır. Burada ziraat verileri defterlere işlenmemiştir. Hayvancılık verilerine bakıldığında: Vergi-yi Mahsusa 1940 guruştur. Çift öküzü 23 adet kıymeti 3490 guruş, Sağmal inek 39 adet kıymeti 4280 guruş, Kısır inek 18 adet kıymeti ise 1800 guruş, İki yaş dana 3 adet kıymeti 180 guruş, Kısrak 25 adet kıymeti 10950 guruş, Sağmal keçi 76 adet kıymeti 988 guruş, Kısır keçi 92 adet kıymeti 1186 guruştur. Çalkadırbükü yerleşkesinde Ağnam rüsümü kayıtlarına rastlanmamıştır. Diğer bazı veriler şu şekilde tablolanmıştır.

ÇALKADIRBÜKÜ	Hayvanların Adet ve Kıymet Değerleri				
	Adet	Kıymet		Adet	Kıymet
Çift öküzü	23	3490	İki yaşında dana	3	180
İki yaşında tay	6	1300	Kısır inek	18	1800
Sağmal inek	39	4280	Bir yaş dana	7	210
İki yaşında balak	2	125	Bir yaş balak	1	70
Sağmal keçi	76	988	Kısır keçi	92	1186
Sağmal kuzu	228	3450	Camus ineği	1	300
Kısrak	25	10950	Bir yaşında tay	13	835
Kısır kuzu	198	2970	İki yaş döğe	3	180
Sağmal Camus	2	600	Üç yaş tay	2	670
İki yaş tosun	6	450			
Ödenen Ağnam Rüsümü:				- guruş.	

Tablo 80. Çalkadırbükü'nde hayvancılık verilerini gösterir¹¹⁴.

Totalan yerleşkesinde hayvancılık verilerine bakılacak olunursa: 9 Çift öküzü kıymeti 1350 guruş, 7 Sağmal inek kıymeti 770 guruş, 5 Sağmal keçi kıymeti 650 guruş, 53 Kısır keçi kıymeti 689 guruş, 68 Sağmal kuzu kıymeti 1020 guruş, 199 Kısır kuzu kıymeti 2990 guruş 11 Sağmal inek kıymeti 2750 guruştur. Diğer bazı veriler şu şekilde tablolanmıştır.

¹¹³ TMT. d. Tombakbükü.

¹¹⁴ TMT. d. Çalkadırbükü.

TOLALAN	Hayvanların Adet ve Kıymet Değerleri				
	Adet	Kıymet		Adet	Kıymet
Çift öküzü	9	1350	Kısır kısarak	2	100
İki yaş tosun	3	190	Kısır inek	12	1200
Sağmal inek	7	770	İki yaş dana	7	400
Bir yaş dana	2	60	Merkep	1	100
Sağmal kuzu	68	1020	Kısır keçi	53	689
Bir yaş tay	2	220	Bargir	11	2750
Kısarak	1	450	Üç yaş tay	2	650
Kısır kuzu	199	2990	Sağmal keçi	5	650
Bir yaş tosun	1	70	Camus öküzü	3	1050
Ödenen Ağnam Rüsümü:			- guruş.		

Tablo 81. Tolalan yerleşkesinde hayvancılık verilerini gösterir¹¹⁵.

Tavşanlı yerleşkesinde hayvancılık verilerine bakılacak olduğunda: 54 Çift öküzü kıymeti 8150 guruş, 100 Sağmal inek kıymeti 8470 guruş, 71 Kısır inek kıymeti 7100 guruş, 97 Kısarak kıymeti 40950 guruş, 13 İki yaşında tay kıymeti 3125 guruş, 373 Sağmal keçi kıymeti 4670 guruş, 315 Kısır keçi kıymeti 4300 guruş, 459 Kısır kuzu kıymeti 7175 guruş, 457 Sağmal kuzu kıymeti 6930 guruştur. Diğer bazı veriler şu şekilde tablolaştırılmıştır:

TAVŞANLI	Hayvanların Adet ve Kıymet Değerleri				
	Adet	Kıymet		Adet	Kıymet
Çift öküzü	54	8150	Sağmal kuzu	457	6930
Bir yaş tay	35	4105	Kısır inek	71	7100
Sağmal inek	100	8470	İki yaş dana	12	1010
Bir yaş dana	57	2000	Merkep	2	220
Bir yaş Camus	1	50	Kısır keçi	315	4300
Kısır Camus	2	500	Bargir	3	1500
Kısarak	97	40950	Kuzu	36	540
Kısır kuzu	459	7175	Keçi	42	546
Tay	3	800	Arıkovanı	8	160
İki yaş tay	13	3125	Sağmal keçi	373	4670
Üç yaş tay	1	350			
Ödenen Ağnam Rüsümü:			- guruş.		

Tablo 82. Tavşanlı yerleşkesinde hayvancılık verilerini gösterir¹¹⁶.

¹¹⁵ TMT. d. Tolalan.

¹¹⁶ TMT. d. Tavşanlı.

Seyidli de hayvancılık verilerine bakılacak olduğunda: 20 İki yaşında tay kıymeti 3570 guruş, 2 Bargir kıymeti 1000 guruş, 161 Sağmal keçi kıymeti 2087 guruş, 694 Kısır keçi kıymeti 8996 guruş, 11 İki yaş döğe kıymeti 690 guruştur. 98 Sağmal inek kıymeti 12870 guruş, 68 Kısır inek kıymeti 6610 guruş, 36 Merkep kıymeti 3580 guruş, 31 İki yaşında dana kıymeti 2000 guruştur. 34 Camus öküzü kıymeti 11600 guruş, 29 Kısır Camus kıymeti 7000 guruş, 231 Kısır kuzu kıymeti 3305 guruş, 79 Çift öküzü kıymeti 11950 guruştur. Bununla beraber *Seyidli* de Ağnam kayıtlarına rastlanmamıştır. Diğer bazı hayvanlara dair veriler şu şekilde tablolaştırılmıştır:

SEYİDLİ	Hayvanların Adet ve Kıymet Değerleri				
	Adet	Kıymet		Adet	Kıymet
Çift öküzü	79	11950	Sağmal kuzu	124	1910
Bir yaş tay	10	1365	Kısır inek	68	6610
Sağmal inek	98	12780	İki yaş dana	31	2000
Bir yaş dana	25	750	Merkep	36	3580
Camus öküzü	34	11600	Kısır keçi	694	8996
Sağmal Camus	12	3600	Bargir	2	1000
Kısrak	39	18400	İki yaş tosun	4	255
İki yaş balak	13	970	Üç yaş döğe	1	75
İki yaş döğe	11	690	Arıkovanı	55	1000
İki yaş tay	20	3570	Sağmal keçi	161	2087
Üç yaş tay	2	570	Kısır Camus	29	7000
Kolonlu kısrak	1	500	Kısır kuzu	231	3305
Bir yaşında balak	8	420			
Ödenen Ağnam Rüşümü:			- guruş.		

Tablo 83. *Seyidli* köyünde hayvancılık verilerini gösterir¹¹⁷.

13457 defter numaralı *Kırkharman* kasabası devletin iskân politikası gereği kurulmuş olmalıdır. Bölgeye başka bir yerden göç ettirilmiş olmaları kanısına ulaşmamızın temel sebebi burada yaşayan topluluğun Gayrimüslim olmasıdır. Onların bilgi ve vergi çeşitleri de defterlere işlenmiştir. *Kırkharman*'da hayvancılık pek fazla gelişmemiştir. Bazı hayvanlar kıymetleriyle değil hasılat gelirleriyle kaydedilmiştir. Buna örnekleri şu şekilde tablolaştırabiliriz:

¹¹⁷ TMT. d. *Seyidli*.

KIRKHARMAN	Hayvanların Adet ve Kıymet Değerleri				
	Adet	Hasılat		Adet	Hasılat
Koşu öküzü	18	270	Oğlak	8	-
Koşu manda	2	40	İki yaş tosun	4	-
Sağmal inek	19	380	Bargir	3	-
Sağmal keçi	8	32	Üç yaş tosun	5	-
İki yaş döge	2	-	Üç yaş döge	2	-
Ödenen Ağnam Rüsümü:			- guruş.		

Tablo 84. Kırkharman 'da hayvancılık verilerini ifade eder¹¹⁸.

13437 defter numaralı *Mercimek* yerleşkesi Temettuat defterinde hayvancılık verileri, hayvanların kıymet değerleri değil sayıları ve bunlardan sağlanan kazançlar kaydedilmiştir. Bu hayvanların kıymet değerlerine daha önce bahsedilen kasaba ya da köylerdeki hayvanlardan ulaşılabilir. Bu yerleşke de 21 Koşu öküzü hasılatı 325 guruş, 16 Koşu manda hasılatı 360 guruş, 31 Kısır ganem hasılatı 62 guruş, 63 Sağmal inek 1260 guruş, 36 Oğlak, 64 Kuzu, 81 Sağmal ganem hasılatı 476 guruş, 50 Sağmal keçi hasılatı 200 guruştur. Diğer bazı veriler şu şekilde tablolastırılmıştır.

MERCİMEK	Hayvanların Adet ve Kıymet Değerleri				
	Adet	Hasılat		Adet	Hasılat
Koşu öküzü	21	325	Oğlak	36	-
Koşu manda	16	360	Kuzu	64	-
Arı	20	86	Kısırak	12	480
Döllü kısırak	9	360	Kısır inek	16	-
Kısır ganem	31	62	Sağmal ganem	81	476
Kısır keçi	13	13	İki yaş tosun	12	-
İki yaş tay	4	-	Sağmal keçi	50	200
Sağmal inek	63	1260	Döllü merkep	16	240
Sağmal manda	19	760	Üç yaş tosun	10	-
İki yaş döge	15	-	Üç yaş döge	11	-
Ödenen Ağnam Rüsümü:			77 guruş.		

Tablo 85. Mercimek yerleşkesinde hayvancılık verilerini gösterir¹¹⁹.

13453-13453/9 defter numaralı *Alan Oymağı* yerleşkesi verilerine bakılacak olunursa: Merkez bir Gayrimüslim yerleşkesidir. Burada da hayvancılık verileri kıymet değerine göre değil hasılat verilerine göre işlenmiştir. Burada 140 guruş Ağnam vergisi

¹¹⁸ TMT. d. 13457.

¹¹⁹ TMT. d. 13437.

kaydedilmiştir. 95 adet Sağmal inek hasılatı 1780 guruş, 4 adet Sağmal manda 120 guruş, 43 adet Koşu öküzü hasılatı 645 guruş, 53 adet Koşu manda hasılatı 1020 guruş, 8 adet Döllü kısırak hasılatı 320 guruş, 106 adet Sağmal ganem hasılatı 636 guruştur. 55 adet Oğlak, 102 adet Kuzu, 23 adet Kısır inek ile beraber diğer bazı veriler şu şekilde tablolandırılmıştır:

<i>ALAN OYMAĞI</i>	Hayvanların Adet ve Kıymet Değerleri				
	Adet	Hasılat		Adet	Hasılat
Koşu öküzü	43	645	Oğlak	55	-
Koşu manda	53	1020	Kuzu	102	-
Erkek keçi	5	5	Bargir	18	
Döllü kısırak	8	320	Kısır inek	23	-
Kısır ganem	32	64	Sağmal ganem	106	636
Kısır keçi	14	14	İki yaş tosun	24	-
Erkek ganem	13	26	Sağmal keçi	94	376
Sağmal inek	95	1780	Bir yaş tosun	4	-
Sağmal manda	4	120	Üç yaş tosun	19	-
İki yaş döğge	5	-			
Ödenen Ağnam Rüsümü:			140 guruş.		

Tablo 86. Alan Oymağı'nda hayvancılık verilerini gösterir¹²⁰.

Beyalan Oymağı 13431 numaralı Temettuat defterine göre hayvancılık verileri hasılat olarak kaydedilmiş kıymet bilgisi defterlere işlenmemiştir. Bu hasılat değerlerine göre hayvanlar: 8 adet Kısır inek, 61 adet Sağmal inek hasılatı 1220 guruş, 14 adet Koşu manda hasılatı 280 guruş, 48 adet Kısır ganem hasılatı 96 guruş, 118 adet Sağmal ganem hasılatı 700 guruş, 18 adet Erkek ganem hasılatı 36 guruş, 86 adet Sağmal keçi 344 guruş, 3 adet Sağmal manda hasılatı 120 guruştur. Diğer bazı veriler şu şekildedir:

<i>BEYALAN OYMAĞI</i>	Hayvanların Adet ve Kıymet Değerleri				
	Adet	Hasılat		Adet	Hasılat
Koşu öküzü	48	740	Oğlak	83	-
Koşu manda	14	280	Kuzu	115	-
Döllü merkep	2	80	Bargir	23	-
Döllü kısırak	5	220	Kısır inek	8	-
Kısır ganem	48	96	Sağmal ganem	118	700
Kısır keçi	36	36	İki yaş tosun	11	-
Erkek ganem	18	36	Sağmal keçi	86	344

¹²⁰ TMT. d. 13453-13453/9.

Sağmal inek	61	1220	Bir yaş erkek tay	3	-
Sağmal manda	3	120	Üç yaş tosun	10	-
İki yaş dōge	8	-	Bir yaş tosun	6	-
Bir yaş dōge	3	-			
Ödenen Ağnam Rüsümü:			260 guruş.		

Tablo 87. Beyalan Oymağı'nda hayvancılık verilerini gösterir¹²¹.

Sarnıç köyü 13449-13449-6 numaralı defter verilerine göre; Sarnıç köyü de bir Gayrimüslim yerleşkesidir ve kayıtlar buna göre işlenmiştir. Defter verilerinden hareketle hayvancılık kayıtlarına baktığımızda: 40 Koşu öküzü hasılatı 600 guruş, 32 Koşu manda hasılatı 640 guruş, 73 Sağmal inek hasılatı 1460 guruş, 82 Sağmal ganem hasılatı 490 guruş, 25 Kısır ganem hasılatı 66 guruş, 72 Sağmal keçi hasılatı 278 guruş, 80 Oğlak, 82 Kuzu, 22 Bargir, 12 Kısır inek, 19 Üç yaşında dōge defterlere kaydedilmiştir. Bununla beraber Sarnıç köyünde Ağnam kayıtlarına rastlanmamıştır. Diğer bazı veriler şu şekilde işlenmiştir.

SARNIÇ	Hayvanların Adet ve Kıymet Değerleri				
	Adet	Hasılat		Adet	Hasılat
Koşu öküzü	40	600	Oğlak	80	-
Koşu manda	32	640	Kuzu	82	-
Dölsüz kısırak	1	40	Bargir	22	-
Döllü kısırak	3	120	Kısır inek	12	-
Kısır ganem	25	66	Sağmal ganem	82	490
Kısır keçi	21	21	Arı	9	44
Erkek ganem	5	10	Sağmal keçi	72	278
Sağmal inek	73	1460	Üç yaş dōge	19	-
Sağmal manda	3	120	Üç yaş tosun	15	-
İki yaş tosun	9	-	Üç yaş dōge	2	-
Bir yaş dōge	4	-			
Ödenen Ağnam Rüsümü:			- guruş.		

Tablo 88. Sarnıç köyünde hayvancılık verilerini gösterir¹²².

3.1. Büyükbaş Hayvancılık

Sonisa kazasında hayvancılık epeyce yoğun yapılan bir faaliyettir. Rakamsal ifadelerle bakıldığında bölgede hayvancılığın tarıma nazaran daha yoğun yapıldığı

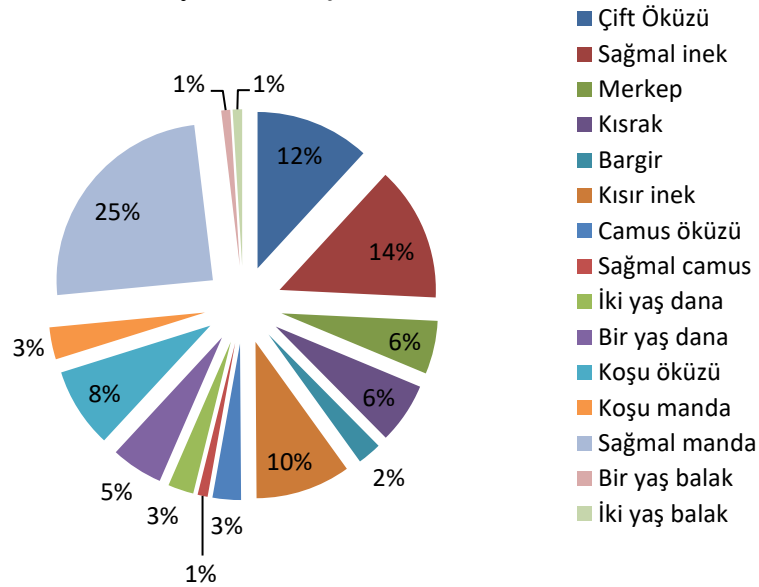
¹²¹ TMT. d. 13431.

¹²² TMT. d. 13449-13449-6.

yorumları yapılabilir. Bazı hayvanlar tarım amaçlı kullanılıyorken bazen de ziraatin yapılma sebebi hayvansal gıda ihtiyacı olabilir.

Defterlerden hareketle Kaza-i Sonisa 'da beslenen bazı hayvanlar ve bunlara dair kıymet bilgileri şu şekilde toparlanabilir: 1298 çift öküzü kıymeti 194730 guruş, 1527 adet sağmal inek kıymeti 148105 guruş, 604 merkep kıymeti 57450 guruş, 691 kısırak kıymeti 291942 guruş, 272 Bargir kıymeti 113340 guruş, 1077 kısır inek kıymeti 105495 guruş, 322 camus öküzü kıymeti 112305 guruştur. 114 sağmal Camus kıymeti 33370 guruş, 291 iki yaşında dana kıymeti 17140 guruş, 588 bir yaşında dana kıymeti 17525 guruş, 102 bir yaşında balak kıymeti 4335 guruştur. 107 iki yaşında balak kıymeti 9375 guruş iken, 907 Koşu öküzü 364 Koşu manda, 2698 Sağmal manda, kaza genelinde beslenen yaygın büyükbaş hayvanlardır. Bargir; kendisiyle taşıma işleri yapılması bakımından önemlidir. Bazı yerleşkelerde yalnızca Bargir'e sahip kimseler bulunmaktadır. Bu kişilerin geçimlerini bu hayvanla taşımacılıktan kazandığı ve buna göre vergi ile defterlere kaydedilmişlerdir.

Büyükbaş Hayvanlar (adet)

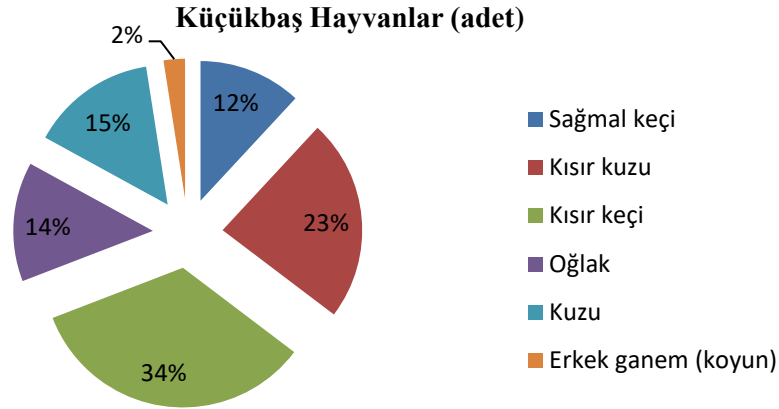

Grafik 7. Büyükbaş hayvanların sayısal ve yüzde ifadelerini içerir.

3.2. Küçükbaş Hayvancılık

Sonisa kazasının küçükbaş hayvan değerleri temel veriler şeklinde şu şekilde ifade edilebilir: 3064 Sağmal keçi kıymeti 38226 guruş, 4059 Kısır kuzu kıymeti 54427 guruş, 5866 kısır keçi kıymeti 75520 guruştur. 2397 Oğlak, 2523 Kuzu, 429 Erkek ganem, kazada bulunmaktadır. 929 adet ise Arıkovanı bulunmakla beraber kıymeti

19314 guruştur. Arıcılığın bölgede yaygın olarak yapılıyor olması bölge arazisinin yapısı ve iklimsel özellikler nedeniyledir.

Grafik 8. Sonisa kazasında Küçükbaş hayvanları ifade eden sayı ve yüzde grafiğidir.

Hayvancılık genellikle büyükbaş hayvan-küçükbaş hayvan, yük hayvanı ve binek hayvanı sınıflarıyla yapılmıştır. Sonisa merkezi ve köyleriyle toplam 8116,5 guruş ağnam vergisi kaydedilmiştir. Bu durum bölgede hayvancılığın nasıl önemli bir konumda olduğunu ifade eder. Ayrıca coğrafi şartların ortaya çıkardığı iklim ve bitki örtüsü bölge de Arıbaş (arıcılığın) gelişmesine etki etmiştir. Defterlerden elde edilen verilerle kaza da 929 Arıkovanı bulunmakla beraber bunun kıymet değeri 19314 guruştur.

4. İpek Üretimi

Sonisa kazası Temettuat defterleri incelendiğinde kazada ipek üretimine rastlanmakla beraber bu üretim kayda değer bir fazlalıkta değildir. Defter verilerine göre yalnızca kaza merkezinde 31 kile ipek üretimi işlenmiş, bundan 1017 guruş hasılat elde edilmiştir. Buna dair 96 guruş aşar vergisi yine bu defterlere kaydedilmiştir. Bundan başka araştırılan diğer bazı kaynaklarda Taşova ya dair ipek üretim verileri kazanın kendi defterlerinde geçmektedir. 16. yüzyıl'dan itibaren Amasya ipek kumaşı üretiminde öne çıkan şehirlerdendir. Şehrin önemli ticaret yolları üzerinde olması ipeğe ve ipekli dokumaya ulaşımı kolaylaştırır da ipek böcekçiliği üretimi pek fazla gözükmemektedir. 18 ve 19. Yüzyıllar Amasya'da ipeğin üretilmeye başladığı görülmektedir¹²³.

¹²³ Sevede Aktaş, *Temettuat Defterlerine göre Taşabad Kazası'nın Sosyal ve Ekonomik Yapısı (1844-1845)*, Yüksek Lisans Tezi, Tokat 2023, s. 117.

İpek	Kile	Hasılat guruş	Aşar vergisi Guruş
Sonisa	31	1017	96

Tablo 89. Sonisa kazasında İpek üretim verilerini gösterir.

5. Sonisa kazasında Asiyab / Değirmen

Sonisa kaza merkeziyle birlikte kendisine bağlı 11 köyünde 18,5 Asiyab kaydına rastlanmıştır. Bu değirmenlere dair 2250 guruş aşar vergisi defter kayıtlarına işlenmiştir. Rüsüm vergisi olarak elde edilen rakam, 23150 guruştur. Asiyab kıt'a Halamaz da 1 adet iken buna dair öşür ve rüsüm bilgisi bulunmamaktadır. Defter verilerinde Alan oymağında 6 adet gösterilen Asiyab kıt-a'nın 1350 guruş icaresi bulunmaktadır. Bununla beraber Hassa-yı Asiyab olarak 1 adet belirtme yapılmış ve 600 guruş rüsüm vergisi kaydedilmiştir. Beyalan oymağında ise 1 adet Hassa-yı Asiyab kaydı gözükmemektedir, bunun 850 guruş da rüsümü vardır. Al-i iştirak Asiyab ifadesi ise yalnızca Sarnıç köyünde bulunmakla beraber, 250 guruş rüsümü kaydedilmiştir.

ASİYAB	Adet	Aşar'ı (guruş)	Asiyab rüsümü (guruş)
Sonisa	2	-	2250
Kozluca	1	-	1500
Destek	2	-	3000
Karlık	1	450	-
Boraboy	0.5	-	1000
Durucasu	2	600	3000
Halamaz	2	500	3000
Tekelöze	1	200	1500
Şeyhlu	4	-	6400
Zuday	1	-	1500
Kırkharman	1	500	-
Sarnıç	1	-	-

Tablo 90. Sonisa kazasında Asiyab (değirmen) verilerini gösterir.

6. Bağcılık

Bağcılık dikili tarım sınıfında olmakla beraber iklim ve bitki özelliği bakımından Anadolu'da toprak ve yöre seçmez. Bu sebeple Anadolu'nun her bölgesinde olmakla beraber Kaza-i Sonisa da başta gelen tarımsal etkinliklerdendir. Defterlerden elde edilen veriler bağcılığın kaza da geliştiğini kanıtlar. Bu veriler ayrıca bağcılık üretimine dair ticaretin ve ya bu ürünlerin ham madde olarak kullanılma ihtimalini de ortaya çıkarmaktadır. Kaza da toplamda 498,5 dönüm bağ dikilmiştir. Bundan 262212 guruş

gelir elde edilmiş 4503 guruş aşar vergisi kaydedilmiştir. Kazanın yerleşim birimleriyle birlikte bağcılığa dair verileri aşağıda detaylandırılmıştır.

BAĞ	Dönüm	Hasılat (guruş)	Aşar v. (guruş)
Sonisa	180	66993	1275
Karabük	2	1500	300
Boraboy	53	31462	317
Durucasu	20	6120	148
Halamaz	1	1400	-
Tekelöze	16	16489	340
Balaklı	2	2250	-
Şeyhlü	17	4032	252
Zuday	151.5	93688	1153
Haddadi	29.5	21325	705
Yemişbükü	1	1350	-
Tavşanlı	14	11700	-
Seyidli	2	1950	
Mercimek	9.5	1953	134
Toplam:	498.5	262212	4503

Tablo 91. Sonisa kazasında bağcılık verilerini gösterir.

7.Temettuat Defterlerine göre Sonisa Kazasında Vergiler:

Vergi Osmanlı'da şer-i vergiler ve örf-i vergiler olmak üzere iki türdür. Şer-i vergiler: öşür 10/1-20/1 gibi zirai ürün vergisi, haraç gibi gayrimüslimden alınan ürün vergisi, Cizye (askerlik vergisi) gibi genel vergiler iken; örfi vergiler: Mücerred, Bennak, Bac Bad-ı heva, Avarız, Ağnam vs. sosyal ve ekonomik vergileri (rüsümü) ifade eder.

Sonisa kazası Temettuat defterlerinde vergilendirmeler dört kalemde tahsis edilmiştir. Bunlar Vergi-yi Mahsusa olarak tanımladığımız Temettuat vergisidir. Evveliyatı Tekâlif-i örfiyye adıyla toplanan vergilerin Tanzimat ile tek bir çatı altına toplanması usulüdür¹²⁴. Bundan başka öşür vergisi, Cizye ve Ağnam vergileridir. Bilindiği üzere cizye gayrimüslimlerden alınmaktadır. Ağnam hayvan vergisi olmakla birlikte Öşür Müslümanların ödediği ürün vergisidir ve bu vergiler nakdi kaydedilip, nakdi alınmaktadır. Öşür vergisi Osmanlı sınırlarında Tanzimat yıllarına kadar değişik oranlarda alınsa da bunun 10/1 biçiminde alınacak olmasının hukuksal garantisi de

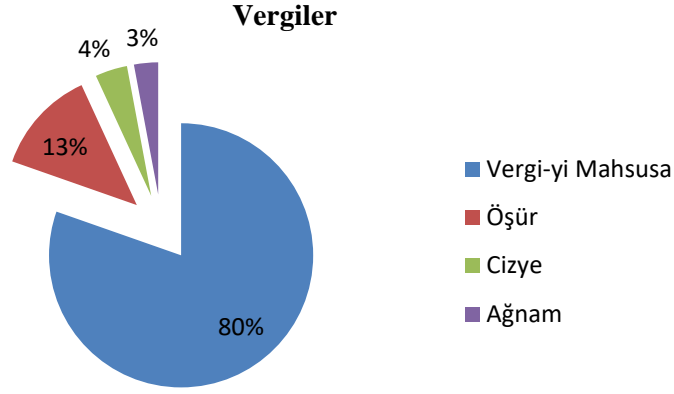
¹²⁴ Fatma Davulcu, *1845 Tarihli Temettuat Defterlerine göre Esbkeşan'a bağlı Kaza ve Köylerin Sosyo-Ekonomik Yapısı*, Yüksek Lisans Tezi, Konya 2024, s. 65.

Tanzimat fermanı olmuştur¹²⁵. Toplamda 221241,5 guruş Vergi-yi Mahsusa toplanmıştır, Ağnam (hayvan) vergisi toplamda 8116,5 guruş, Öşür vergisi 35124,5 guruş, yalnızca gayrimüslimden alınan Cizye ise toplamda 10805 guruştur.

Vergiler	Vergi-yi Mahsusa	Ağnam	Cizye	Aşarı Guruş
Sonisa	25993	204	-	4831
Kozluca	5260	587	-	507
Destek	14530	35	-	1558
Karabük	5565	1054	-	1059
Dereköy	2446	203	-	432
Karsavıl	3118	283	-	458
Karlık	6944	537	-	1129
Andıran	5242	1194	-	318
Boraboy	11851,5	111	-	2663
Durucasu	4140	142	-	958
Halamaz	7635	323	-	780
Tekelöze	10559,5	284	-	2578
Balaklı	3595	114	-	104
Şeyhlü	14023,5	591	-	1196
Zuday	40805	690	-	5109
Haddadi	16911,5	628,5	-	3944,5
Yemişbükü	5067	659	-	786
Mülkbükü	2975	-	-	-
Tolalan	950	-	-	-
Tavşanlı	3065	-	-	-
Seyidli	6531	-	-	-
Kırkharman	2116	-	720	362
Mercimek	2678	77	-	1065
Alan Oymağı	7047,5	140	4085	2119
Beyalan Oymağı	5326	260	3240	1600
Sarıç	6867	-	2760	1568
TOPLAM:	221241,5	8116,5	10805	35124,5

Tablo 92. Sonisa kazasında ve karyelerinde vergi çeşitleri ve miktarları.

¹²⁵ Davulcu, Esbkeşan, s. 66.

Grafik 9. Kaza-i Sonisa da vergi dağılımını ifade etmektedir.

Bölgede toplanan verginin yüzde 80 i Vergi-yi Mahsusa olarak kaydedilen Temettuat vergisidir. Yüzde 13 öşür yalnızca Müslümanlardan alınan ürün vergisi olmakla birlikte yalnızca gayrimüslimlerden alınan cizye vergisi, yüzde 4, Ağnam (hayvan) vergisi vergi sisteminin yüzde 3'lük kısmını oluşturmaktadır.

8. Diğer Gelirler

Diğer gelirler olarak kazada yapılan diğer iş ve uğraşlar ile arazi ya da hayvancılık işlerinden elde edilen icare gelirleri kastedilmektedir. İcare geliri demek mülk toprağında kendisi ziraat yapmayıp bunu başka birine kiralamayı ifade etmektedir. Bugün de Anadolu'nun birçok yerleşiminde bu ibare aynıyla geçmektedir. Kozluca da 315 guruş arazi icaresi, Destek köyünde 961 guruş arazi, Dereköy de 56 guruş arazi icare geliri kayıtlıdır. Karsavıl da 210 guruş, Karlık köyünde 450 guruş Asiyab icaresi vardır. Durucasu köyünde Asiyab icaresi 600 guruş, Tekelöze de Asiyab icaresi 200 guruş, Şeyhlü de arazi icaresi 1150 guruş, Zuday köyünde arazi icaresi 1437 guruş, Yemişbükü'nde arazi icaresi 150 guruştur, Tavşanlı da arazi icaresi 500 guruş, Kırkharman da Asiyab icaresi 500 guruş, Alan Oymağında 1560 guruş icare kaydedilmiş bunun 1350 si Asiyab icaresidir. Beyalan Oymağında arazi icaresi 300 guruş, Sarnıç köyünde arazi icaresi 750 guruştur. Toplamda 3100 guruş Asiyab icaresi kaydedilirken, 6039 guruş arazi vergisi kaydedilmiştir.

İcare Gelirleri (guruş)	Asiyab	Arazi
Kozluca	-	315
Destek	-	961
Dereköy	-	56

Karsavıl	-	210
Karlık	450	-
Durucasu	600	-
Tekelöze	200	-
Şeyhlü	-	1150
Zuday	-	1437
Yemişbükü	-	150
Tavşanlı	-	500
Kırkharman	500	-
Alan Oymağı	1350	210
Beyalan Oymağı	-	300
Sarnıç	-	750
TOPLAM:	3100	6039

Tablo 93. Sonisa kazasında ve karyelerinde diğler gelirler.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Üretim Osmanlı devleti kazalarında özellikle Anadolu sınırlarında coğrafya'ya oldukça bağlıdır. Bu sebeple Sonisa'da; tarım ve hayvancılık birlikte yapılan bir iş kolu olmuştur. Sonisa kısmen dağlık ve engebeli olduğundan Anadolu içlerinde olduğu gibi yoğun bir hububat tarımı yapılmamıştır. Bununla birlikte toplam mezru arazi 18230 dönüm olarak kaydedilmiş, bundan sağlanan hasılat 926010 guruş olarak belirlenmiştir. Bu üretim içerisinde Hınta (buğday), şair (arpa), Alef (yulaf), Cağaz, Karıklı, Fik, Mısır, Penbe (pamuk), kendir, Duhan (tütün), gibi temel ürünler yetişirken bağ, bahçe, meyve gibi üretim ve uğraşlar da bulunur.

Toplamda zirai verilere bakılacak olunursa; 4297,5 kile Hınta, 2469 kile şair, 1000 kile Karıklı, 683 kile Alef, 76 kile çavdar ekimi yapılmış, 44,5 dönüm Duhan (Tütün), ekilmiş 6475 guruş hasılat kaydedilmiş, 585 guruş aşar ödenmiştir. 245.5 dönüm kendir ekilmiş 33672 guruş hasılat kaydedilmiş, 1555 guruş aşar kaydedilmiştir. 60 dönüm Penbe tarlası bulunurken bunun hasılatı 18451 guruştur. 483.5 guruş aşar işlenmiştir. 171.5 dönüm bostan kaydı varken bunun hasılatı 18873 guruş, aşarı 467 guruştur. 253 dönüm bahçe için 163148 guruş hasılat kaydedilirken buna 1074 guruş aşar işlenmiştir. Bağcılık bölgede hemen hemen tüm dikili tarımı geçmiş durumdadır. Yörenin ve Anadolu'nun iklim özelliklerine ve toprak özelliklerine uygun olması sebepleriyle olmalıdır ki 499,5 dönüm Bağ dikilmiş, 262217 guruş hasılat elde edilmiştir. Bunda 4624 guruş da öşür kaydı bulunur.

Hayvancılık ise bölgede ziraat ve tarıma göre daha gelişmiş olmalıdır. Hem şahıs isimlerinde hem de üretim verilerindeki tablolarda işlendiği gibi temel hayvanlar; kısrak, merkep, Bargir, sağmal inek, kısır inek, oğlak, kuzu, sağmal ganem, çift öküzü Camus öküzü gibi büyük ve küçükbaş olarak sayılarla ve kıymetlerle ayrıntıyla işlenmiştir. En temel değerlendirme hayvancılığın ziraat ve tarımdan daha gelişmiş olduğu yönünde olacaktır.

Hayvancılık genellikle büyükbaş hayvan-küçükbaş hayvan, yük hayvanı ve binek hayvanı sınıflarıyla yapılmıştır. Sonisa merkezi ve köyleriyle toplam 8116,5 guruş ağnam vergisi kaydedilmiştir. Temel bazı hayvanlar ve bunların kıymetleri şu şekilde toplanmıştır: 1298 çift öküzü kıymeti 194730 guruş, 1527 adet sağmal inek kıymeti 148105 guruş, 604 merkep kıymeti 57450 guruş, 691 kısrak kıymeti 291942 guruş, 272 Bargir kıymeti 113340 guruş, 1077 kısır inek kıymeti 105495 guruş, 322

camus öküzü kıymeti 112305 guruştur. 114 sağmal Camus kıymeti 33370 guruş, 291 iki yaşında dana kıymeti 17140 guruş, 588 bir yaşında dana kıymeti 17525 guruş, 3064 sağmal keçi kıymeti 38226 guruş, 102 bir yaşında balak kıymeti 4335 guruştur. 107 iki yaşında balak kıymeti 9375 guruş, 4059 kısır kuzu kıymeti 54427 guruş, 929 Arıkovanı kıymeti 19314 guruş, 5866 kısır keçi kıymeti 75520 guruştur. 2397 oğlak, 2523 kuzu, 429 erkek ganem, 907 koşu öküzü 364 koşu manda, 2698 sağmal manda merkezin ve köylerinin bazı hayvan cinslerinde toplam rakamlarını ifade eder.

Her hane ödediği vergi ekip biçtiği arazi ve yetiştirdiği hayvan sayı ve kıymetlerine göre ayrıntıyla tablolastırılmıştır. Yerleşim birimlerinden nakl-i hane edenlerin bilgileri defterlere kaydedilmemiş onlar hakkında bilgi işlenmemiştir ancak bunlar Vergi-yi Mahsusa ödediyse bu deftere işlenmiştir buna dair örnekler bolca vardır.

Hayvancılığın olmayıp ziraatın olduğu köy olmayıp; ziraatın olmadığı ancak hayvancılık kayıtlarının, ağnam vergisinin işlendiği köyler bulunmaktadır, bunun en temel sebebi bölge arazisinin yapısıdır. Her köyde (yalnızca hayvancılığın hâkim olduğu köyler hariç) bir Asiyab bulunur. Değirmen anlamına gelen bu Asiyab (Değirmen) de köylü ziraattan elde ettiği ürünü işleyip kullanıma hazır hale getirir. Ortalama Asiyab değeri 1500 guruş iken bunun icare olarak devredildiği de görülmektedir. Bu devir işleminde genellikle karşımıza çıkan rakam 100 guruş olarak kaydedilmiştir.

Osmanlı devleti şehir ve bölge tarihçiliği konusunda araştırmacılara geniş bilgi ve veriler sunacak olan Temettuat defterleri Tanzimat ile tutulmaya başlanmıştır. Birçok yerin ilk defterlendirme tarihi 1841 tarihidir. Temettuat defterleri tahrirler ile aynı amacı taşımaktadır. Ancak tahrirlerden daha geniş bilgiler ihtiva ederler. İkisi arasındaki temel fark da gayrimüslimlerin Müslüman tebaa ile eşit tutulup defterlere kaydedilmiş olmasıdır.

KAYNAKÇA

Arşiv Belgeleri

Başkanlık Osmanlı Arşivi Maliye Varidat Kalemi Temettuat Defterlerinden (ML. VRD. TMT. d.)

13441 Sonisa, 13408 Mülkbükü, 13411 Borabay, 13412 Haddadi, 13422 Andıran, 13427 Yemişbükü 13429 Destek, 13431 Beyalan Oymağı, 13435 Halamaz, 13436 Karabük, 13437 Mercimek, 13438 Kozluca, 13440 Dereköy, 13445 Zuday, 13448 Karlık, 13449 Sarnıç, 13452 Karsavıl, 13453 Tekelöze, 13456 Sepetli, 13457 Kırkharman, 13461 Durucasu, 13423 Şeyhlü

Kitap ve Makaleler

AÇIKEL, Ali, *Rum Vilayeti Maddesi*, DİA, C.35, İstanbul 2008.

AÇIKEL, *Tokat Maddesi*, DİA, C.41, İstanbul 2012.

AKTAŞ, Sevde, *Temettuat Defterlerine Göre Taşabat Kazası'nın Sosyal ve Ekonomik Yapısı (1844-1845)* Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Tarih Bölümü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Tokat 2023.

AYAN, Kadriye, *Bozöyük Kazası Temettuat Defterinin Transkripsiyonu ve Değerlendirmesi*, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Bölümü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzincan 2022.

DAVULCU, Fatma, *1845 Tarihli Temettuat Defterlerine göre Esbkeşan'a bağlı Kaza ve Köylerin Sosyo-Ekonomik Yapısı*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Bölümü, Yüksek Lisans Tezi, Konya 2024.

DEVELİOĞLU, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Ankara 2010.

ERÇİN, Emine Mehveş, *19. Yüzyılda Erbaa Kazasının Sosyo-Ekonomik Yapısı*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2005.

FAYDALI, Kamile Gül, *10597 Sayılı Temettuat Defterine Göre Yalvaç Kazasının Sosyal ve Ekonomik Yapısı*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta 2008.

GÜRAN, Tefvik, *19.yy Temettuat Tahrirleri*, Osmanlı Devletinde Bilgi ve İstatistik, Ankara 2000.

- KIVRIM, İsmail, *Taşova-Erbaa Yerleşme, Nüfus ve Ekonomi (15-16.Yüzyıllarda Sonisa Kazası)*, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2014.
- KIVRIM, İsmail, *19. yüzyıl Ortalarında Sonisa Kazasının Nüfus Yapısı*, III. Uluslararası Geçmişten Günümüze Merzifon ve Amasya Yöresi Sempozyumu, Amasya 2014.
- KÜTÜKOĞLU, Mübühat, *Osmanlı Sosyal ve İktisadi Kaynaklarından Temettü Defterleri*, Belleten, C. 59, Ankara 1995.
- MÜNÜKLÜOĞLU, Tansu, *Ereğli kazasının Beğden Derbendi Temettuat Defterinin Transkripsiyonu ve Değerlendirmesi*, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Bölümü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzincan 2022.
- ÖZ, Mehmet, *Tahrir maddesi*, DİA, c. 39, İstanbul 2010.
- ÖZTÜRK, Sait, *Türkiye’de Temettuat Çalışmaları*, Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, C. 1, S. 1, Yıl 2000.
- PAMUK, Şevket, *Osmanlı - Türkiye İktisadi Tarihi*, İletişim Yayınları İstanbul 2005.
- SERİN, Mustafa, *“Osmanlı Arşivinde Bulunan Temettuat Defterleri”*, Başbakanlık I. Milli Arşiv Şurası, Ankara 1998.
- SİNAV, Sami, *H.1260-1261 Tarihli Temettuat Defterine Göre Uluborlu Kazasının Sosyal ve Ekonomik Yapısı*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta 2007.
- ŞENER, Abdüllatif, *Tanzimat Dönemi Osmanlı Vergi Sistemi*, İşaret Yayınları, İstanbul 1990.
- ŞİMŞİRGİL, Ahmet, *Osmanlı Taşra Teşkilatında Tokat 1455-1574* Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Bölümü Yeniçağ abd., Doktora Tezi, İstanbul 1990.

